

YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA
ARMA E TË RINJË PËR TË DREJTAT E NJËRIT

članica Građanske alijanse

Gradanska alijansa
Civic Alliance – Aleanca qytetare

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Program: Monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori

LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI - 2011

Podgorica, januar 2012. godine

Program monitoringa i zaštite ljudskih prava realizuje YIHR CG
uz pomoć i saradnju Balkanskog fonda za demokratiju

Inicijativa mladih za ljudska prava, Crna Gora

Januar 2012. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Uredio
Milan Radović

Saradnici na projektu
Ajša Hadžibegović
Boris Raonić
Edin Koljenović
Edina Hasanaga Čobaj
Mirko Kalezić

Lektura i korektura
Jelena Ristović

Prevod
Jelena Ristović

Dizajn i prelom
Aleksandar Pajević

Obrada i štampa
AP print, Podgorica
Tiraž : 400 primjeraka

Mišljenja iznešena u izvještaju ne moraju da predstavljaju mišljenja i stavove BTD-a.

CIP – Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-608-00-2
COBISS.CG-ID 19552528

SADRŽAJ

I Prethodne informacije.....	5
II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava.....	7
III Suočavanje s prošlošću.....	15
IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje	23
V Politički motivisano nasilje	53
VI Pravo na pravično suđenje.....	63
VII Sloboda izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja	67
VIII Zaštita ličnih podataka	83
IX Vjerske slobode	89
X Diskriminacija.....	99
XI Prava djeteta.....	123
XII Manjinska prava	131
XIII Raseljena i interno raseljena lica	137
XIV Ekonomska i socijalna prava.....	141
XV Izvještaji o stanju ljudskih prava.....	147
XVI Zaključci i preporuke.....	151

I Prethodne informacije

Inicijativa mladih za ljudska prava (YIRH), članica Građanske alijanse (GA) već šestu godinu zaredom vrši monitoring poštovanja ljudskih prava u Crnoj Gori i o nalazima izvještava javnost putem godišnjih i kvartalnih izvještaja. Prethodne izvještaje možete naći na našem web sajtu www.yihr.me

Ovaj izvještaj obuhvata oblasti ljudskih prava koje smo kroz naš dosadašnji rad identifikovali kao najzabrinjavajuće, a to su suočavanje s prošlošću, tortura, politički motivisano nasilje, pravo na pravično suđenje, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja, zaštita ličnih podataka, vjerske slobode, diskriminacija, prava djeteta, manjinska prava, status raseljenih i ekonomska i socijalna prava. Na istraživanju i pisanju izvještaja radio je šestočlani tim GA, uz veliku podršku Balkanskog fonda za demokratiju (BTD). U radu smo koristili tehnike istraživanja na terenu, pres kliping, pravne analize, intervju, SOS liniju i zvanične izvještaje državnih institucija. Informacije u izvještaju prikupljane su od 1. januara do 31. decembra 2011. godine. GA se zahvaljuje saradnicima na projektu Centru za prava djeteta iz Podgorice, CAZAS-u, UNHCR-u, kao i brojnim pojedincima.

Najznačajniji politički događaj u ovoj godini desio se 9. decembra 2011. godine kada je Crna Gora dobila uslovan datum za otpočinjanje pregovora sa EU o pristupu. Crna Gora će otvoriti pregovore u junu 2012. godine ukoliko do tada nastavi da ostvaruje rezultate u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Po podacima koji su nepotpuni jer se u vrijeme dobijanja podataka u Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu pripremao godišnji izvještaj o radu suda, ovaj sud je iz Crne Gore dobio 920 predstavki. Od tog broja, tridesetak predstavki je procesuirano u fazi glavne rasprave. Oko 300 predstavki je odbačeno jer nijesu bile osnovane i zbog drugih razloga. Do kraja 2011. godine donijeto je osam presuda u kojima je utvrđeno kršenje makar jednog konvencijskog prava. Najviše povreda je ustanovljeno zbog kršenja prava na pravično suđenje u razumnom roku, zatim po jedna u oblasti neizvršenja sudske presude, prava na pristup sudu, mirno uživanje imovine, pravo na privatni i porodični život i u dva slučaja je prekršeno pravo na slobodu izražavanja. Po broju predstavki, u odnosu na broj stanovnika, Crna Gora spada u red država čiji su građani dostavili najviše predstavki.

Logo „Slobodan kao čovjek“

Na marginama generalne Skupštine Ujedinjenih nacija, 23. septembra 2011. predstavljen je Međunarodni logo ljudskih prava. Logo je izabran na međunarodnom konkursu glasovima eksperata i građana, nakon petomjesečne procedure. Na konkurs je pristiglo preko 15.000 prijedloga iz više od 190 zemalja. Autor pobjedničkog logo-a "Slobodan kao čovjek" je Predrag Stakić, dizajner iz Beograda.

II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava

a. **Ustavni sud Crne Gore** – Ustavom iz 2007. godine Ustavni sud, između ostalog, odlučuje o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima i o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava. Ustavni sud ima sedam sudija. Iz Ustavnog suda istraživaču GA su saopštili da je Ustavni sud zaprimio veliki broj ustavnih žalbi te zbog toga što izvještaj o radu nije bio gotov u vrijeme prikupljanja podataka za ovaj izvještaj nijesu imali precizne podatke. U javnosti su česte kritike na rad Ustavnog suda da je neefikasan i netransparentan. U slučaju Koprivica protiv Crne Gore Evropski sud za ljudska prava u Strazburu to je i potvrdio. Iako je država smatrala da nijesu iscrpljena sva pravna sredstva u domaćem pravosuđu, odnosno da nije upućena žalba Ustavnom sudu, u obrazloženju prihvatanja tužbe Sud navodi da Ustavni sud u prethodnom periodu nije pokazao efikasnost i transparentnost neophodnu da se ustavna žalba smatra efikasnim i djelotvornim pravnim lijekom. Zatim, da do 31. jula 2009. godine kada je tužba stigla u sud u Strazburu nijedna presuda Ustavnog suda nije donesena, niti je predstavljena javnosti. Takav slučaj je zabilježen tek u 2010. godini, ali i nakon toga većina presuda nije predstavljena javnosti. Ovom odlukom suda u Strazburu otvara se prostor za ignorisanje Ustavnog suda kao pravnog lijeka i u drugim slučajevima kršenja ljudskih prava, osim ukoliko se značajno ne promjeni efikasnost i transparentnost njegovog rada. U izvještaju o stanju ljudskih prava koji je uradila NVO Akcija za ljudska prava (HRA) takođe se navodi da ustavna žalba u Crnoj Gori nije djelotvoran pravni lijek. U izvještaju, između ostalih ograničenja koja čine ustavnu žalbu nedjelotvornim pravnim lijekom, stoji i da je Ustavni sud ovlašćen da reaguje samo u slučaju kršenja ljudskih prava koje je u konkretnom slučaju učinjeno pojedinačnim aktom, dok sud ne može da zaštiti ljudska prava i u onim slučajevima kada su ona prekršena nečinjenjem, nedonošenjem nekog akta ili kada su prava prekršena nekom faktičkom radnjom.¹ Budžet Ustavnog suda za 2012. godinu je 692,353.74 eura.

¹ Izvještaj NVO Akcija za ljudska prava možete vidjeti na [http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Ljudska_prava_u_Crnoj_Gori_2010-2011.pdf](http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/Ljudska_prava_u_Crnoj_Gori_2010-2011.pdf).

b. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – Rad Ministarstva za ljudska i manjinska prava organizovan je kroz Sektor za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i Sektor za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. U sklopu ministarstva djeluju i Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti i Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma, Aškalija i Egipćana². Iz Vlade je najavljeno uspostavljanje sektora koji će se baviti vjerskim pitanjima. U Ministarstvu radi 12 zaposlenih a po sistematizaciji je predeviđeno 27 službenika. Po saznanju GA veoma mali broj službenika govori engleski jezik.

Mediji su pisali da će ministar Ferhat Dinoša podnijeti ostavku, što u kontinuitetu traži gotovo cijeli NVO sektor, zbog homofobnih stavova koje je ministar iznosio tokom 2010. godine. Ministar nije podnio ostavku već je imenovan za ambasadora u Albaniji.

Ministarstvo je realizovalo tokom godine medijsku antidiskriminacionu kampanju. Kampanja je uključila različite vrste medija a poruke su prenošene preko bilborda, letaka i oglašavanja u dnevnim novinama i spotovima. Na TV Teuta iz Ulcinja spotovi su emitovani i na albanskom jeziku. Ministarstvo je organizovalo radionice na kojima su edukovani državni službenici o antidiskriminacionom zakonodavstvu. Obukama su obuhvaćeni zaposleni u pravosuđu, policiji, inspeksijskim organima i drugim institucijama.

Vlada Crne Gore 7. jula 2011. usvojila je Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, koju je izradilo Ministarstvo na osnovu prikupljenih podataka.

Ministarstvo je pokrenulo inicijativu za podizanje spomen-obilježja svim civilnim žrtvama ratova koji su vođeni na prostorima bivše Jugoslavije u periodu od 1991. do 2001. godine. Spomen ploču povodom Dana sjećanja na genocid u Srebrenici, 11. jula 2011. godine otkrio je predsjednik Vlade Crne Gore dr Igor Lukšić.

Ministarstvo je u julu objavilo „Drugi i treći izvještaj Crne Gore o ostvarivanju međunarodne Konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije“. Vlada Crne Gore je u februaru 2011.godine usvojila Drugi državni izvještaj o

²Informacije preuzete sa sajta Ministarstva za ljudska i manjinska prava, 30. decembra 2011. godine

sprovedenju Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, koji je prosljeđen komitetu Savjeta Evrope.

Iz Ministarstva su nas obavijestili da su izradili brošuru o pravima djeteta na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku. Na radionicama u Podgorici, Nikšiću, Ulcinju, Herceg Novom i Beranama distribuirano je oko 500 primjeraka "Albuma dječijih prava", i informisano je preko 800 učenika o pravima djeteta.

Ministarstvo je u 2011. godini finansijski podržalo nacionalne savjete manjina sa po 46.422,30 eura. Budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2011. godinu iznosio je 1,260.787.21 eura a za 2012. godinu je 1,307.602.36 eura.

c. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) - Skupština Crne Gore donijela je 29. jula 2011. godine novi Zakon o Ombudsmanu. Na osnovu usvojenog Zakona, Ombudsman je određen za praćenje i sprovođenje Zakona o zabrani diskriminacije. Na osnovu ovog Zakona, Ombudsman ima neposrednu nadležnost po pitanju zaštite od svih oblika diskriminacije počinjene od strane svih pravnih i fizickih lica. Takođe, Ombudsman ima mogućnost podnošenja tužbe u ime diskriminisanog lica, kao i ulogu umješaka u sudskom postupku uz pisanu saglasnost diskriminisanog lica. Kapaciteti Ombudsmana za implementaciju Zakona o zaštiti od diskriminacije još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. Na ovim poslovima radi jedan zamjenik dok tim sa stručnim kadrovima još nije formiran. Prema postojećoj sistematizaciji radnih mjesta upražnjena su još dva radna mjesta, dok u okviru novih mehanizama, prevencija torture i zaštita od diskriminacije, treba da se sistematizuju radna mjesta za izvršioce novim podzakonskim aktom, koji još nije donesen, nakon mišljenja nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode. Takođe, Skupština Crne Gore donijela je odluku o broju zamjenika, međutim odluka nije bila objavljena do završetka izvještaja. Na osnovu novog Zakona, određeno je da Ombudsman bude i nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Usvajanje novog Zakona o Ombudsmanu pratili su brojni ispadi pojedinih institucija. U jednom trenutku u skupštinskoj proceduri našla su se dva predloga Zakona u velikoj mjeri različita. Iako se usvajanjem većeg broja amandmana koje su podnijeli poslanici tekst Zakona značajno popravio, Zakon i dalje ima određena rješenja koja neće doprinijeti kvalitetnijem radu Ombudsmana. Stručna služba neće imati plate na nivou stručne službe u Ustavnom sudu, što će biti velika prepreka za motivaciju prilikom upošljavanja stručnih kadrova za rad u

Kancelariji. Zakonom je definisano da Ombudsman može zastupati stranke u postupku samo kada je u pitanju diskriminacija. Ombudsman nema ovlašćenja da zastupa građane u slučajevima kada se radi o teškim kršenjima ljudskih prava kao što je zlostavljanje i mučenje. Zakonom nije jasno uređena nadležnost Ombudsmana u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Takođe, nije jasno definisano da li Ombudsman ima pristup ličnim dokumentima. U slučajevima kada je važno da se otkrije da li je bilo kršenja ljudskih prava uvidom u lična dokumenta može se pojaviti problem da li Ombudsman ima to pravo. Ombudsman od sada daje predlog budžeta skupštinskom Odboru za ljudska prava a ne Vladi što je predviđao stari Zakon. Budžet Ombudsmana za 2011. godinu iznosio je 485.945.97 eura a za 2012. godinu 544.210,44 eura. Iz kancelarije Ombudsmana na Odborima za ljudska prava saopšteno je da budžet za 2012. godinu nije dovoljan da se u potpunosti implementiraju nove nadležnosti Ombudsmana.

d. Skupština Crne Gore

Odbor za ljudska prava i slobode – Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava za period decembar 2010. godine – novembar 2011. godine utvrđene su 33 aktivnosti. Odbor je od decembra 2010. godine do 2011. godine, između ostalog, održao 29 sjednica, organizovao sastanak u Kampu Konik i tri javne rasprave. Tokom 2011. godine Odbor je razmotrio 12 izvještaja. Izvještaji su se odnosili na: zaštitu ličnih podataka i stanje zaštite ličnih podataka za 2010. godinu, zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, stanje ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, ostvarivanje prava na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje, Izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za manjine u 2010. godini, zaštitu od diskriminacije u prvom polugodištu 2011. godine i na prava djece. Odbor je zatim razmatrao šest informacija. Informacije su se odnosile na: položaj LGBT populacije u Crnoj Gori od 11. marta 2011. godine, aktivnosti ZIKS- a u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije i Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u vezi sa održavanjem kontrolnog salušanja direktora ZIKS-a, aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije o stanju u JU Zavod „Komanski most“, aktivnosti Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u

javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave i Informaciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o postupanju nadležnih organa u vezi sa Preporukom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u vezi sa dugim trajanjem istražnog i sudskog postupka u slučaju potapanja broda "Miss Pat". Odbor je održao kontrolno saslušanje direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) i ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinoše. Odbor je održao tri javne tribine na Cetinju i u Kotoru i Beranama. Teme su bile vezane za prava djeteta. Članovi odbora pokazali su visok stepen kooperativnosti i senzibiliteta za ljudska prava. Rad odbora je javan a na sjednici održanoj 9. decembra 2011. godine prisustvovala su djeca iz dječjeg doma „Mladost“ iz Bijele i djeca iz Centra za obrazovanje i osposobljavanje 1. jun. Rad odbora u 2011. godini dodatno je napredovao. Na nekoliko sjednica opozicioni poslanici nijesu prisustvovali, kako su isticali, zbog loše koordinacije u zakazivanju sjednica odbora. Odbor je i u ovom periodu ostvario saradnju sa velikim brojem nevladinih organizacija.

Savjet za građansku kontrolu rada policije – Savjet je osnovan na osnovu Zakona o policiji. Savjet je nezavisno tijelo koje ocjenjuje primjenu policijskih ovlašćenja radi zaštite ljudskih prava i sloboda. Ovom Savjetu mogu se obraćati građani i policijski službenici. Savjet se sastoji od pet članova koje imenuju: Advokatska komora Crne Gore, Ljekarska komora Crne Gore, Udruženje pravnika Crne Gore, Univerzitet Crne Gore i nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima. Dana 31. decembra 2010. godine crnogorska Skupština imenovala je nove članove Savjeta. To je drugi saziv Savjeta od osnivanja 2005 godine. Savjet za građansku kontrolu rada policije održao je u 2011. godini 15 sjednica i razmatrao 65 predmeta, od kojih su 23 na sopstvenu inicijativu Savjeta a 42 na inicijativu građana, NVO i drugih lica. Savjet je imao odvojene sastanke sa rukovodiocima MUP-a, Upravom policije, Odborom za bezbjednost Skupštine CG i Internom kontrolom MUP. Takođe, 17. juna 2011. godine na inicijativu Savjeta održan je sastanak sa predstavnicima NVO-a koji se bave ljudskim pravima i kontrolom policije. Razgovarano je o saradnji Savjeta i NVO-a, kao i temama i preporukama za unapređenje rada Savjeta u kontroli postupanja službenika policije. Konstatovano je da Savjet treba da bude više prisutan u medijima i time više pristupačan građanima. Brojni građani su se javljali GA tražeći da im pomognemo da stupe u kontakt sa Savjetom. Od strane Savjeta najavljeno je otvaranje web stranice Savjeta, koji je sa firmom

“Čikom” potpisao ugovor o izradi web prezentacije. U toku 2011. godine građanima nije bila dostupna informacija o adresi kancelarije Savjeta, jer Savjet nema svoje kancelarije već koristi prostorije Skupštine CG. Članovi Savjeta dostavljali su putem medija lične mail adrese da bi im se građani obratili. Nastupi pojedinih članova Savjeta moraju biti koordinisani i članovi ne bi trebalo da istupaju u svoje ime već prije svega institucionalno. Neophodno je da Savjet bude transparentniji u pogledu finansija, nego što je to bio u prethodnom sazivu Savjeta. Po saznanjima GA dosadašnja praksa bila je da se pored sredstva za štampanje izvještaja uglavnom sredstva za Savjet dijele na honorare koji su sadržali i sredstva za putne troškove i telefone članova Savjeta. GA je od Savjeta putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama zatražila informaciju o sadašnjem načinu raspolaganja finansijama. Iz Savjeta su nam saopštili da se Savjet obratio Ministarstvu finansija sa zahtjevom za preciznim instrukcijama u dijelu sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja, jer raniji saziv Savjeta nije bio obavezan da pravi finansijske izvještaje. Savjet je obavijestio GA da će ove godine, nezavisno od mišljenja Ministarstva, izraditi finansijski izvještaj za 2011. godinu i da će ga dostaviti GA. Savjet je na sve predstavke GA pozitivno odgovorio i iste uzeo u razmatranje. U dva slučaja koja je inicirala GA na bazi preporuka Savjeta povedeni su disciplinski postupci protiv službenika policije. Do objavljivanja ovog izvještaja GA nije dobila od Savjeta izvještaj o radu za 2011. godinu. Budžet Savjeta za 2011. godinu u odnosu na 2010. godinu umanjen je za 50% sa 70.000 na 35.000 eura. Budžet Savjeta u 2012. godini je 35.001,00 eura.

Fond za manjine – NVO sektor, mediji i pojedini poslanici ukazali su da Fond za manjine do sada nije dijelio transparentno sredstva namijenja za raspodjelu. Državna revizorska institucija (DRI) sprovela je u prvom kvartalu 2011. godine kontrolu rada Fonda za manjine i konstatovala brojne nepravilnosti. Tako je DRI u izvještaju navela da Fond nije utvrdio kriterijume a vrednovanje projekata, indikatore za mjerenje učinaka realizovanih projekata i nije obezbijedio monitoring i evaluaciju rezultata realizovanih projekata. Iz onda su saopštili da zbog nedovoljnog broja zaposlenih nijesu u mogućnosti da organizuju monitoring realizacije odobrenih projekata.

Kritike povodom poslednje raspodjele sredstava Fonda za manjine koja je izvršena u oktobru 2011. godine odnosile su se na: na konflikt interesa – članovi Upravnog odbora Fonda za manjine (UO) dijelili su sredstva organizacijama u

čijim su upravljačkim strukturama, poslanici članovi UO dijelili sredstva a kasnije u Skupštini ocjenjivali svoj rad; dijeljenje sredstava suprotno zakonu po osnovu proporcionalne zastupljenosti manjina u društvu a ne na osnovu zakonskih rješenja kao što su kvalitet projekata i transparentnost i relevantnost organizacija; netransparentnost – zabranjeno je predstavnicima GA da prate rad Upravnog odbora (UO) iako je rad UO javan; dijeljenje sredstava organizacijama čiji je rad zabranjen i organizacijama koje nijesu dostavile kompletne finansijske izvještaje za prethodne projekte i podržani su projekti koji nemaju značaj za položaj i prava manjinskih naroda. Komitet pravnik Crne Gore i Građanska alijansa 9. novembra 2011. godine podnijeli su krivičnu prijavu protiv članova UO Fonda za manjine zbog zloupotrebe službenog položaja.

Odbor za ljudska prava 15. decembra 2011. godine održao je konsultativno saslušanje na temu funkcionisanje Fonda za manjine. Sjednica je održana u proširenom sastavu, a pored poslanika prisustvovali su predstavnici Nacionalnih savjeta i nevladinih organizacija. Dogovoreno je da se formira radna grupa koja će urediti rješenja za kvalitetniji rad Fonda.

Svi poslanici, osim Mehmet Bardhi, podnijeli su ostavke na mjesto člana UO Fonda za manjine zbog stupanja na snagu novih odredbi Zakona o sprečavanju sukoba interesa, koje predviđaju da poslanici ne mogu biti u upravljačkim strukturama drugih pravnih lica. Građanska alijansa 23. novembra 2011. godine podnijela je Komisiji za sprečavanje sukoba interesa Inicijativu za utvrđivanje da li poslanik Mehmet Bardhi krši nove odredbe Zakona o sprečavanju sukoba interesa time što vrši poslaničku i funkciju člana UO Fonda za manjine. Mehmet Bardhi javno je saopštio da Inicijativa Građanske alijanse nije dobronamjerna i da on ne krši Zakon i da nije u sukobu interesa. Komisija za sprečavanje sukoba interesa 26. Decembra 2011. Godine obavijestila je GA da je na sjednici od 23. Decembra 2011. Godine utvrdila da poslanik Mehmet Bardhi krši Zakon o sprečavanju sukoba interesa na način što pored funkcije poslanika u Skupštini Crne Gore istovremeno obavlja i funkciju člana Upravnog odbora Fonda za manjine.

Skupština Crne Gore na sedmoj sjednici drugog redovnog zasjedanja u 2011. godini usvojila je Predlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Fonda za manjine. Do datuma prikupljanja podataka za ovaj izvještaj Službeni list nije objavio Odluku. Više o izmjenama osnivanja Upravnog

odbora Fonda za manjine GA će pisati u prvom kvartalnom izvještaju za 2012. godinu.

Budžet Fonda za manjine za 2011. godinu iznosio je 947.413,24 eura a za 2012. godinu je 910.000,00 eura.

e. Agencija za zaštitu ličnih podataka - Agencija za zaštitu ličnih podataka formirana je u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti u 2010. godini. Agencija je do danas uradila dva izvještaja i to Izvještaj o radu za 2010. godinu i Poseban izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka za period od 1. januara do 1. jula 2011. godine. Agencija trenutno ima popunjenost radnih mjesta oko 50%. Iz Agencije su saopštili da potpunu popunjenost radnih mjesta za sada koči Ministarstvo finansija zbog finansijske krize. U septembru je problematizovan netransparentan način zapošljavanja službenika u Agenciji. Na osnovu informacija koje su saopštili članovi Savjeta Agencije, četiri službenika zaposleni su bez objavljivanja javnog oglasa, već po internom oglasu, a na pojedina mjesta odabrani su kadrovi sa manjim stručnim kapacitetima. Direktor Agencije Bojan Obrenović demantovao je da je bilo neregularnosti i nezakonitosti prilikom zapošljavanja u Agenciji. Član Savjeta Agencije Aleksa Ivanović zbog ovih problema je u novembru podnio inicijativu za smjenu direktora Agencije. Savjet Agencije se do objavljivanja izvještaja nije odredio po ovoj inicijativi. Po informacijama GA Inspekcija rada početkom decembra 2011. godine sprovela je provjere načina zapošljavanja u Agenciji i utvrdila da je bilo propusta u procedurama prilikom zapošljavanja. Na skupštinskom Odboru za ljudska prava poslanici su članovima Savjeta Agencije ukazali na to da Agencija nije dovoljno prisutna u javnosti. Agencija za zaštitu ličnih podataka tokom 2011. godine ostvarivala je intenzivnu saradnju sa NVO sektorom. Budžet Agencije za 2011. godinu iznosio je 403, 941 eura a za 2012. godinu je 432.950,25 eura.

III Suočavanje s prošlošću

Pasivan odnos države i nadležnih institucija u procesima suočavanja sa prošlošću nastavljen je i 2011. godine. Na otpočinjanje istraga za ratne zločine koji su se dogodili na prostoru Crne Gore dugo se čekalo. Kada su istrage počele vodile su se sporo, a sudskim postupcima obuhvaćeni su neposredni izvršioци. Istrage i sudski postupci koji su vođeni do danas nijesu obuhvatili odgovorne po komandnoj liniji kao ni nalogodavce tih zločina. Za četiri ratna zločina koji su se dogodili na teritoriji Crne Gore nije donijeta nijedna pravosnažna presuda. I pored toga, Vlada je pokrenula aktivnosti na postavljanju spomenika za civilne žrtve ratnih zločina. Premijer Igor Lukšić otvorio je u Podgorici, 11. jula 2011. godine spomen park civilnim žrtvama ratova vođenih na prostoru bivše Jugoslavije u periodu od 1991. do 2001. godine. Građanska alijansa tada je reagovala sa stavom da je postavljanje spomen ploče civilnim žrtvama preuranjeno jer nije donesena nijedna presuda počinioциma, niti je proces lustracije suštinski započet. U saradnji sa GA, Televizija Crne Gore prikazivala je dokumentarni serijal „Srebrenica-mapiranje genocida“ u periodu od 6. do 19. jula 2011. godine. Dnevne novine Vijesti objavile su 29. decembra 2011. godine informaciju da je Filip Vuković, bivši gradonačelnik Pljevalja „sijao strah i međuvjersku mržnju“ početkom devedesetih. Vuković je ove navode demantovao i najavio podnošenje tužbe protiv Vijesti.

Fond za humanitarno pravo (FHP) organizovao je 12. aprila 2011. godine u Podgorici javnu prezentaciju poimeničnog popisa crnogorskih državljana koji su stradali i nestali u oružanim sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini od 1991. do 1995. godine. Prema podacima FHP-a, u tom periodu nestalo je 272 državljana a za tijelima 26 građana Crne Gore još uvijek se traga.

Kampanja prikupljanja milion potpisa podrške za osnivanje regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenih od 1991. do 2001. godine na prostoru nekadašnje SFRJ počela je 26. aprila 2011. godine u Podgorici, Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu, Beogradu, Banja Luci, Prištini i Skoplju. U Podgorici je sakupljeno oko 30 hiljada potpisa.

Bukovica

Za ratni zločin koji se dogodio u Bukovici, Viši sud u Bijelom Polju oslobodio je 31. decembra 2010. godine sve optužene. Optuženi su bili braća Radmilo i Radiša Đurkovic, Slobodan Cvetković, Milorad Brković i Đordije Gogić pripadnici rezervnog sastava Vojske Jugoslavije i Slaviša Svrkota i Radoman Šubarić pripadnici rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Oni su se teretili da su nehumano postupali prema civilima Bošnjacima i Muslimanima, da su im prouzrokovali teške patnje, ugrožavali zdravlje i tjelesni integritet. Šest osoba je ubijeno a stotine protjerano. Apelacioni sud je krajem juna 2011. godine ukinuo prvostepenu presudu iz formalnih razloga. Presuda je ukinuta zato što je po novom Zakoniku o krivičnom postupku umjesto petočlanog vijeća trebalo da sudi tročlano, sastavljeno od stalnih sudija. Viši sud u Bijelom Polju ponovio je postupak 27. septembra 2011. godine. Kako ni tužilaštvo ni optuženi nijesu imali zamjerki na prethodno iznesene dokaze, suđenje se završilo isti dan. Sud je opet oslobodio optužene.

U toku su aktivnosti na stvaranju uslova za povratak Bukovčana. Na osnovu dostupnih informacija može se zaključiti da taj postupak ne teče transparentno niti na zadovoljstvo svih prognanih. Grigorije Topalović, predsjednik Mjesne zajednice Bukovica, kazao je 26. septembra 2011. godine istraživaču GA da su do tada izgrađene 33 kuće i da će u toku 2011. godine biti izgrađeno još deset kuća. Na osnovu nekih informacija, kuće se grade i Bukovčanima koji su iz Bukovice otišli i prije više od 40 godina. Topalović je kazao da su se do sada u Bukovici vratile svega četiri do pet porodica. Jakub Durgut iz Udruženja Bukovčana iz Pljevalja kazao je istraživaču GA da je ljudima teško da se vrate jer ostali uslovi, osim kuća i pomoćnih objekata, nijesu stvoreni. Do objavljivanja izvještaja, GA nije došla do informacija o tome po kojim prioritetima i kriterijumima se kuće grade i da li takva odluka postoji. Od Direkcije javnih radova koja je raspisivala tendere za gradnju kuća, GA je tražila informaciju o broju sagrađenih kuća i pomoćnih objekata kao i o kvadraturi i cijeni za svaku kuću i pomoćne objekte. Direkcija nam je saopštila da takvu informaciju ne posjeduje. Prema nezvaničnim informacijama neke od kuća koštale su znatno skuplje od realnih cijena. Aktivnosti na povratku Bukovčana privukle su i medijsku pažnju. GA će nastaviti da traga za

podacima, pravilnicima, kriterijumima i odlukama na osnovu kojih se grade kuće i realizuje

proces vraćanja prognanih Bukovčana. Suad Numanović, Ministar rada i socijalnog staranja izjavio je 27. decembra 2011. godine da je su Bukovici izgrađene 43 kuće i da se vratilo 13 porodica.

Deportacije

Za ratni zločin deportacije bosanskih izbjeglica sa teritorije Crne Gore u toku 1992 godine, optuženi su bili Branko Bujić, Sreten Glendža, Milorad Šljivančanin i Božidar Stojović, Boško Bojović, Milisav Marković, Radoje Radulović, Duško Bakrač i Milorad Ivanović. Prema optužnici, u maju 1992. sprovedeno je nezakonito hapšenje građana BiH koji su zatim isporučeni vlastima Republike Srpske. Ovi građani su nakon toga likvidirani. U istom dokumentu navedeno je da je deportacija izvršena po naredbi Pavla Bulatovića, tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova. Nastavak suđenja održan je i tokom 2011. godine. Viši sud u Podgorici odlučio je 8. februara 2011. godine da u ovom procesu neće svjedočiti Milo Đukanović, tadašnji premijer i Svetozar Marović, bivši član Predsjedništva Republike Crne Gore. Presudom od 29. marta 2011. godine svi optuženi oslobođeni su zbog toga što, kako se navodi u presudi, optuženi nijesu mogli da počine ratni zločin protiv civilnog stanovništva jer sukob u BiH nije bio međunarodnog karaktera. Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore uložilo je 15. juna 2011. godine žalbu na oslobađajuću presudu optuženima u slučaju ratnog zločina „Deportacije“ i zatražilo ukidanje takve odluke. Predstavnici nevladinih organizacija, političari i ostali pojedinci kritikovali su oslobađajuću presudu i iznijeli stav da institucije nemaju dovoljno kapaciteta za suočavanje sa prošlošću, da optužnice nijesu obuhvatile prave i sve krivce za zločine stoga, ovakva odluka suda nije u skladu sa međunarodnim standardima kao i da naša država ne želi da se suoči sa ratnom prošlošću na adekvatan način.

Slobodan Pejović, svjedok u slučaju ratnog zločina „Deportacije“, osuđen je 20. maja 2011. godine po tužbi bivšeg policijskog službenika Ranka Martinovića zbog krivičnog djela uvreda, novčanom kaznom u iznosu od 600 eura. Pejović je javno saopštio da je Martinović sluga tajnih službi i pripadnik organizovanog kriminala. Nakon što je u Sarajevu prikazan film Šekija Radončića „Heroj našeg vremena“, pojedini predstavnici porodica žrtava

zatražili su procesuiranje Pejovića pred nadležnim organima u Crnoj Gori. Državno tužilaštvo pokrenulo je istražni postupak po krivičnoj prijavi Šekija Radončića. U Radončićevom filmu preživjeli svjedoci tvrde da ih je oslobodio policajac Milan Jokić koji je u međuvremenu preminuo.

Kaluđerski laz

Suđenje za ratni zločin Kaluđerski laz nastavljeno je i 2011. godine pred Višim sudom u Bijelom Polju. Ratni zločin u Kaluđerskom laz u dogodio se 1999. godine u opštini Rožaje. U aprilu 1999. godine u Kaluđerskom laz ubijena su 23 albanska civila, među kojima je bilo djece, žena i staraca. Prvooptuženi Predrag Strugar, iako uhapšen u Srbiji, nije isporučen crnogorskim vlastima. Sve do potpisivanja međudržavnog sporazuma Crne Gore i Srbije, Strugar je bio u bjekstvu. Viši sud iz Beograda donio je odluku da se nijesu stekli zakonski uslovi za izručenje Strugara. Nakon podizanja optužnice i tri godine od određivanja pritvora, u kom roku nije donesena prvostepena presuda, po odredbama novog Zakonika o krivičnom postupku, poslije više od 70 pretresa, ukinut je pritvor Momčilu Barjaktaroviću (56), Petru Labudoviću (51), Boru Novakoviću (33), Miru Bojoviću (44) i Radomiru Đuraškoviću (47). Protiv njih je u toku suđenje, koje je počelo u martu 2009. godine, po optužnici Vrhovnog državnog tužioca, zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Pritvor je zbog bolesti ranije ukinut Acu Kneževiću (45) i Branislavu Radniću (44) dok se prvooptuženom penzionisanom pukovniku Vojske Jugoslavije Predragu Strugaru (51) sudi u odsustvu. Osim Strugara, sina haškog osuđenika generala Pavla Strugara, optužnica sve njih tereti da su 18. aprila 1999. godine, u vrijeme NATO agresije, ubili šest civila kosmetskih Albanaca, u selu Kaluđerski laz nadomak Rožaja, na granici sa Kosmetom. Strugaru se na teret stavlja da je naredio ovaj zločin, ali i ubistva još 16 kosmetskih Albanaca na graničnom području sa Kosmetom.

Na ročištu 24. septembra 2011. godine svjedočio je predsjednik Opštine Rožaje, Nusret Kalač koji je izjavio da je sa komandantom vojne jedinice, koja je u to vrijeme operisala na području rožajske opštine Predragom Strugarom, prvooptuženim u ovom procesu, imao više sastanaka po službenoj dužnosti.

U dosadašnjem toku postupka ispitano je oko 100 svjedoka i održano preko 70 pretresa, a dužina trajanja postupka objašnjava se činjenicom da optužnica devet mjeseci nije mogla biti uručena optuženom Predragu Strugaru,

kao i to što se mjesecima čekalo na dokumenta iz Vojnog arhiva iz Beograda. Suđenje se nastavlja 24. februara 2012.

Morinj

Za ratni zločin koji je počinjen u vojnom logoru Morinj, specijalno Vijeće Višeg suda u Podgorici izreklo je u maju 2010. godine prvostepenu presudu kojom su šestorica pripadnika bivše Jugoslovenske Narodne Armije (JNA) osuđeni na ukupno 16 i po godina zatvora za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Mladen Govedarica osuđen je na dvije godine, Zlatko Tarle na godinu i po, Ivo Gojnić na dvije i po godine, Špiro Lučić na tri i po, Boro Gligić na tri i Ivo Menzalin na četiri godine zatvora, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika u Sabirnom centru Morinj. Oni su, kako je navedeno u optužnici, naređivali, mučili, nečovječno postupali i nanosili velike patnje ratnim zarobljenicima i civilima koji su dovođeni s dubrovačkog ratišta. Međutim, u drugostepenom postupku pred podgoričkim Apelacionim sudom, a na osnovu žalbe okrivljenih, donijeta je odluka o ponovnom suđenju u ovom postupku. Podgorička policija je 2. marta 2011. godine na podgoričkom aerodromu uhapsila Iva Menzalina za kojim je bila raspisana potjernica 2008. godine zbog krivičnog djela ratni zločin. Menzalinu se optužnicom stavlja na teret da je u periodu od 3. oktobra 1991. godine do 18. avgusta 1992. godine kao pripadnik rezervnog sastava Jugoslovenske Narodne Armije vršio mučenje, nečovječno postupanje, nanošenje velikih patnji i povreda tjelesnog integriteta ratnim zarobljenicima i civilima koji su u centru u Morinju dovođeni sa dubrovačkog područja. Ponovno suđenje okrivljenima za zločin u Morinju počelo je u aprilu 2011. godine a završeno je 19. decembra 2011. godine. Presuda će biti izrečena 25. januara 2012. godine. Optuženi su negirali da su počinili zločine koji im se stavljaju na teret. Iako su pominjani kao mogući svjedoci, Momir Bulatović i Stipe Mesić nijesu se pojavljivali pred sudom u ovom svojstvu.

Optuženi Mladen Govedarica, Ivo Gojnić, Špiro Lučić, Ivo Menzalin i Boro Gligić podnijeli su početkom aprila krivičnu prijavu državnom tužiocu Hrvatske protiv Marije Donatović-Dabelić, istražne sudije Županijskog suda u Dubrovniku, zapisničarke Ivane Barada i još 31 svjedoka u ovom sudskom procesu, zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivična djela udruživanje i zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja i krivotvorenje

službene isprave. U krivičnoj prijavi navodi se da su istražni sudija i zapisničar pomoću funkcije „copy – paste“ kopirale sadržaje ispitivanja 31 svjedoka iz 2006. godine pred Županijskim sudom u zapisnike o ispitivanju 31 svjedoka, sačinjene 2008. godine u postupku pružanja međunarodne pomoći.

Štrpci

Komemoracijom koja je 27. februara 2011. godine održana u Bijelom Polju, obilježeno je 18 godina od otmice u Štrpcima. Dana 27. februara 1993. godine, u tom mjestu, iz voza broj 671 na relaciji Beograd - Bar, bilo je izvedeno 20 osoba, od kojih su 19 bili islamske nacionalnosti. Oni su nakon zlostavljanja pogubljeni a za posmrtnim ostacima se još uvijek traga. Do danas, pronađeni su posmrtni ostaci samo trojice ubijenih putnika. Za zločin koji je počinjen u Štrpcima nad civilima islamske vjeroispovijesti, osuđen je samo Nebojša Ranisavljević na kaznu zatvora od 15 godina koja je istekla 19. oktobra 2011. godine. Tokom suđenja ustavljeno je da je organizator ovog zločina bio Milan Lukić, koji je u Hagu osuđen na doživotnu kaznu zatvora zbog ratnih zločina počinjenih devedesetih godina, ali mu za ovaj zločin nikada nije suđeno. U ovom procesu nije bilo drugih pomaka u smislu identifikovanja, optuživanja ili osuđivanja drugih odgovornih lica i nije se ispitala odgovornost nalogodavaca zločina u Štrpcima.

Dubrovnik

Dana 1. oktobra 2011. godine obilježena je 20. godišnjica ratnog zločina bombardovanja Dubrovnika, grada koji je pod UNESCO-vom zaštitom. Na osnovu dostupnih informacija, tokom bombardovanja poginulo je 92 civila, mnogi su zlostavljani i protjerivani, uništeni su kulturni i vjerski objekti, a opljačkani su brojni objekti i domaćinstva. U napadu na Dubrovnik poginulo je 166 crnogorskih rezervista i 430 hrvatskih branitelja. Crnogorski pravosudni organi još uvijek nijesu procesuirali ratne zločine koji su se dogodili tokom bombardovanja i opsade Dubrovnika. Postupak utvrđivanja političke i komandne odgovornosti još uvijek nije pokrenut. Haški tribunal je zbog bombardovanja Dubrovnika osudio generala Pavla Strugara i komandanta Miodraga Jokića. Tereza Kesovija, hrvatska pjevačica, održala je koncert 29. septembra 2011. godine u Crnogorskom narodnom pozorištu. Koncert je

organizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture u saradnji sa Muzičkim centrom Crne Gore. Crnogorski rezervisti su hrvatskoj pjevačici uništili kuću i opljačkali imovinu prilikom napada na Dubrovnik u Konavlima.

Na skupu 'Rat za mir' - 20 godina kasnije, koji je održan 2. decembra 2011. godine, Metodije Prkačina, bivši zarobljenik u logoru iz Morinja, optužio je sudiju Apelacionog suda Crne Gore Milivoja Katnića da je naređivao da se pale i uništavaju napuštene kuće u Cavtatu dok je bio poručnik KOS-a. Prkačina je tom prilikom kazao da je bio spreman da o tome svjedoči. Sudija Katnić negirao je ove navode. NVO koje su organizovale ovaj skup zatražile su od nadležnog tužilaštva da istraži navode koje je iznio Prkačina.

IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje

Ustav Crne Gore zabranjuje mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje. Po Konvenciji protiv mučenja izraz "mučenje" označava svaki čin kojim se nekom licu namjerno nanose velike patnje, fizičke ili duševne, sa ciljem da se od njega ili od nekog trećeg lica dobiju obavještenja ili priznanja, da se kazni za neko djelo koje je ono ili neko treće lice počinilo, ili se sumnja da ga je počinilo, da se uplaši ili da se na njega izvrši pritisak, ili da se neko treće lice uplaši i na njega izvrši pritisak, ili iz bilo koje druge pobude zasnovane na bilo kakvom obliku diskriminacije, kad takav bol ili takve patnje nanosi službeno lice ili neko drugo lice koje djeluje po službenoj dužnosti ili na osnovu izričitog naloga ili pristanka službenog lica. Mučenje nije dozvoljeno ni pod kojim uslovima, bilo da je u pitanju rat, prijetnja ratom ili politička nestabilnost države. Krivični zakonik Crne Gore predviđa niz krivičnih djela koja se odnose na zlostavljanje, mučenje i na ponižavajuće postupanje, između ostalih, teška tjelesna povreda, laka tjelesna povreda, protivpravno lišenje slobode, prinuda, iznuđivanje iskaza, zlostavljanje, mučenje, ugrožavanje sigurnosti, narušavanje nepovredivosti stana, protivzakonito pretresanje, povreda tajnosti pisma i drugih pošiljki. Najveća propisana kazna zatvora je do 12 godina dok je najmanja tri mjeseca. Na osnovu Krivičnog zakonika Crne Gore ovakva djela može počiniti svako lice, ne samo službeno, za razliku od Konvencije koja propisuje da mučenje može izvršiti službeno lice, lice na službenoj dužnosti ili da je mučenje izvršeno na osnovu naloga ili pristanka službenog lica. U izvještaju za 2010. godinu, tužilaštvo nije posebno navelo broj podnesenih krivičnih prijava u ovoj oblasti protiv službenih lica. Generalna statistika tužilaštva ukazuje da se od ovih krivičnih djela najviše procesuiraju „teška tjelesna povreda“ i „laka tjelesna povreda“.

Sporo procesuiranje prijavljenih slučajeva, niske sankcije i mali broj pravosnažnih presuda još uvijek zabrinjavaju i otežavaju efikasnu zabranu mučenja, zlostavljanja i nehumanog postupanja. GA je registrovala prijavljene slučajeve zlostavljanja i mučenja u zatvorima počinjena od strane policijskih službenika.

a. Policija

Zakon o policiji definiše sredstva prinude: fizičku snagu, palice, sredstva za vezivanje lica, uređaje za prinudno zaustavljanje motornih vozila, službene pse, hemijska sredstva za privremeno onesposobljavanje, specijalna vozila, posebne vrste oružja, eksplozivna sredstva i vatreno oružje. Policijski službenik će, u skladu sa Zakonom o policiji, upotrijebiti sredstvo prinude tako da službenu radnju obavi srazmjerno opasnosti koju treba otkloniti i sa najmanje štetnih posljedica po lice protiv koga se sredstvo prinude upotrebljava. Policijski službenik dužan je da prije upotrebe sredstava prinude na to upozori lice protiv kojeg se primjenjuje neko od sredstava prinude, osim ako bi to dovelo u pitanje izvršenje službene radnje.

Zakon o policiji definiše da se kontrola rada policije obezbjeđuje parlamentarnom, unutrašnjom i građanskom kontrolom. Parlamentarnu kontrolu policije vrši Skupština Crne Gore preko nadležnog radnog tijela (Odbora za bezbjednost i odbranu), unutrašnju - Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije pri Ministarstvu unutrašnjih poslova i građansku - Savjet za građansku kontrolu rada policije sastavljen od pet predstavnika.

Kancelarija Ombudsmana izradila je u julu 2011. godine, Poseban izvještaj o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode. U izvještaju je navedeno da je ostvaren napredak u odnosu na raniji period. Međutim, pored napretka postoje brojni problemi i nedostaci u prostorijama za zadržavanje lica. U izvještaju se navodi da u pojedinim stanicama u primorskim opštinama nije obezbijeđen dovoljan broj prostorija za zadržavanje lica, dok u Ispostavama policije u Andrijevici i u Plužinama postoji samo po jedna prostorija za zadržavanje. Određeni broj prostorija ne zadovoljavaju standarde u odnosu na veličinu po jednoj osobi, u određenim prostorijama osvjetljenje u prostorijama je vještačko i jedino aktiviranjem ove svjetlosti može se čitati pisani tekst, navodi izvještaj. Kada su u pitanju higijenski uslovi u prostorijama oni još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou u svim prostorijama za zadržavanje lica. Sanitarni čvor, sadržaj i način korišćenja i pristup čistoj vodi ne ispunjavaju standarde u pojedinim stanicama policije.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije izmješteno je iz Uprave policije i stavljeno u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave. Zaposleni u Odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije ostvaruju

dobru saradnju sa nevladinim sektorom. Ovo Odjeljenje nema svoj veb sajt niti je na neki drugi način redovno dostupno javnosti, što bi u suprotnom značajno doprinijelo tome da građani saznaju više o radu i nadležnostima, odlukama u konkretnim slučajevima i načinu na koji građani mogu da prijave slučajeve prekoračenja Unutrašnjoj kontroli rada policije.

NVO Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) realizovao je istraživanje o ključnim stavovima građana o policiji i nekim ključnim problemima kada je riječ o bezbjednosti. Istraživanje je pokazalo da oko 70% građana ima povjerenje u policiju.

GA je prošle godine registrovala 34 prijavljena slučaja sa navodima o nekom obliku mučenja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja od strane policijskih službenika. U 21 registrovanih slučajeva navodi se odnose na fizičko zlostavljanje a u 13 slučajeva na ponižavajuće postupanje. Prema informacijama koje GA posjeduje, podnijeto je 19 krivičnih prijava od čega je pet odbačeno. Kao najčešće razloge za odbacivanje krivične prijave, tužilaštvo je navelo nepostojanje elemenata krivične odgovornosti prijavljenih policijskih službenika. Nijedan policijski službenik nije osuđen povodom pritužbi koje je GA registrovala 2011. godine. U nastavku slijede slučajevi koje je GA registrovala i pratila 2011. godine. Slučajevi su podijeljeni na sudske postupke i incidente koji su se dogodili prošle godine.

Sudski postupci za slučajeve iz ranijih godina:

Osnovni sud u Podgorici osudio je policijskog službenika Đorđa Papića, zbog krivičnog djela

zlostavljanje i mučenje i nanošenje lakše tjelesne povrede. Kako su dnevne novine Pobjeda 26. maja 2011. godine prenijele informaciju Papić je osuđen na deset mjeseci zatvora zbog zlostavljanja i mučenja Danijela Batrovića i Zlatka Gošovića. Utvrđeno je da je Papić 15. jula 2007. godine na Bulevaru Ivana Crnojevića u Podgorici, dok je kontrolisao saobraćaj, uputio pogrdne riječi a potom više puta palicom i pesnicom udario Batrovića. U istom incidentu Papić je udario u glavu i Gošovića i nanio mu lakšu tjelesnu povredu.

Slučaj Radević – u Višem sudu u Bijelom Polju 19. maja 2011. godine počelo je suđenje policijskom službeniku Dejanu Radeviću zbog sumnje da je počinio krivično djelo „pokušaj ubistva“ na štetu Asmira Dacića. Naime, u optužnici se navodi da je 13. decembra 2010. godine u Rožajama u blizini

porodične kuće Iljaza Dacića, policijski službenik Dejan Radević, vršeći službenu radnju privođenje Asmira Dacića na izdržavanje zatvorske kazne, pokušao da ga ubije. Viši sud obavijestio je GA da je oslobodio Radevića optužbi 25. novembra 2011. godine. Asmira Dacića, Almira Dacića i Aldina Škrelju sud je proglasio krivim zbog krivičnog djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti.

„Orlov let“ - Viši sud u Podgorici potvrdio je oslobađajuću presudu petorici službenika Uprave policije u slučaju „Orlov let“. Dnevne novine Vijesti prenijele su ovu informaciju 15. juna 2011. godine. Petorica službenika Specijalne antiterorističke jedinice policije Marko Kalezić, Darko Šekularac, Nenad Šćekić, Branko Radičković i Milorad Mitrović bili su optuženi da su 10. septembra 2006. godine u akciji „Orlov let“ mučili i zlostavljali Pjetra Siništaja prilikom hapšenja njegovih sinova Antona i Viktora Siništaja koji su bili osumnjičeni za pripremanje terorističkih akcija u Malesiji.

Incident u Beranama od 5. novembra 2007. - Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju odbacilo je 10. decembra 2007. godine krivičnu prijavu koju je Zoran Vasović podnio protiv policijskih službenika Svetislava Barjaktarevića, Grigorija Šćekića, Milana Boričića, Željka Došljaka i Vljaka Babovića, zbog krivičnog djela teško ubistvo u pokušaju na štetu Zorana Vasovića, Neđeljka Pekovića i Zlatibora Vrhovca, sa obrazloženjem da prijavljeno djelo nije djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Zoran Vasović podnio je 18. decembra 2007. godine Višem sudu u Bijelom Polju zahtjev za sprovođenje istrage protiv pomenutih policijskih službenika zbog sumnje da su počinili krivično djelo teško ubistvo u pokušaju i da se osumnjičenim odredi pritvor. Viši sud je 23. februara 2011. godine donio rješenje da se sprovede istraga protiv njih i odbio da se osumnjičenima odredi pritvor. Vasović je tražio da se pomenutim policijskim službenicima odredi pritvor jer su, kako je tvrdio, oni sami ili preko svojih kolega vršili pritisak i zastrašivali njega, Neđeljka Pekovića i članove njihovih porodica. Viši državni tužilac iz Bijelog Polja saopštio je GA 12. decembra 2011. godine da je istražni sudija Višeg suda iz Bijelog Polja završio istragu i da su spisi predmeta u tužilaštvu na razmatranje. Naša organizacija će nastaviti da prati procesuiranje slučaja pred crnogorskim pravosudnim organima.

Slučaj Šoškić - Vladimir Šoškić iz Berana obratio se 16. februara 2011. godine GA tvrdeći da je policija odgovorna za smrt njegovog sina prilikom

incidenta koji se dogodio 17. decembra 2008. godine i da menadžment Uprave policije nastoji da zataška te informacije. U noći između 16. i 17. decembra 2008. godine, nakon što je vidio automobil svog sina ispred zgrade beranske policije, Vladimir Šoškić je ušao u prostorije policije gdje su mu policajci kazali da su priveli Miroslava Šoškića zbog sumnje da posjeduje narkotike, nakon čega im je pobjegao u nepoznatom pravcu i da za njim tragaju. Policija je saopštila da je Miroslav Šoškić stradao bježeći od policijske potjere, utopivši se u rijeku Lim. Vladimir Šoškić, kako je saopštio istraživačima GA, ne vjeruje u policijsku verziju događaja i zbog toga je 13. januara 2009. godine podnio zahtjev za pokretanje postupka radi utvrđivanja okolnosti pod kojima je smrtno stradao njegov sin Miroslav Šoškić, Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju. Više državno tužilaštvo 16. februara 2009. godine obavijestilo je Vladimira Šoškića da nakon uvida u prikupljenu dokumentaciju nema činjenica i okolnosti koje bi upućivale na zaključak da je neko određeno lice povodom smrti njegovog sina osnovano sumnjivo da je izvršilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Vladimir Šoškić je kazao istraživaču GA da je krajem decembra 2010. godine podnio zahtjev Višem državnom tužiocu u Bijelom Polju da se usaglase medicinski nalazi doktora Milivoja Stijovića i doktorke Dragane Čukić koji su izvršili pregled i obdukciju tijela pokojnog Miroslava Šoškića. Da nalazi nijesu usaglašeni zaključio je doktor specijalista sudske medicine Zoran Stanković iz Beograda, koji je radio nalaz na zahtjev advokata Radoslava Ivanovića koji zastupa Šoškića. Više tužilaštvo iz Bijelog Polja obavijestilo je GA 13. decembra 2011. godine da je Istražni sudija Višeg suda u Bijelom Polju 29. marta 2011. godine dostavio podnesak advokata porodice pokojnog Miroslava Šoškića, Radoslava M. Ivanovića sa nalazom i mišljenjem vještaka Zorana Stankovića iz Beograda. Tužilaštvo je navelo da je 11. aprila 2011. godine istražnom sudiji Višeg suda u Bijelom Polju dostavilo spise predmeta sa predlogom da preduzme istražnu radnju medicinsko vještačenje od strane stručne ustanove. Istražni sudija Višeg suda u Bijelom Polju dostavio je spise predmeta na vještačenje sudsko medicinskom odboru Medicinskog fakulteta u Podgorici. Sudskomedicinski odbor Medicinskog fakulteta u Podgorici utvrdio je 29. decembra 2011. godine da je „smrt nasilna i nastupila usled utopljenja. Na osnovu odbukcionog zapisnika patološkohistološke analize, proučavanja naknadno dostavljene fotodokumentacije, nije moguće precizno izjašnjenje kako su nastale povrede na glavi (pad, udar, sudar), naročito izgled i lokalizacija preloma lobanje, a što nedvosmisleno zahtijeva rad ekshumacije i

reobdukcije, jer će se istim činom neposredno tačno lokalizovati centar preloma i prelomne linije i time uveliko omogućiti otklanjanje postojećih nedoumica. GA je 16. februara 2011. godine zatražila od Unutrašnje kontrole rada policije izjašnjenje povodom incidenta u kom je smrtno stradao Miroslav Šoškić iz Berana. Unutrašnja kontrola saopštila je GA 17. februara 2011. godine da su u konkretnom incidentu policijski službenici Ž.B. i A.K. propustili da preduzmu službene mjere i radnje jer nijesu upotrijebili sredstva za vezivanje i tako su omogućili Miroslavu Šoškiću bjekstvo koje je okončano njegovom smrću, zbog čega su disciplinski sankcionisani sa 25% smanjenja plate za jedan mjesec.

Incidenti:

Slučaj Pejanović – Građanin Aleksandar Pejanović, iz Podgorice, ubijen je 30. maja 2011. godine. Uprava policije je istog dana saopštila da se osnovano sumnja da je Pejanovića ubio policijski službenik Zoran Bulatović. Tužilaštvo je optužilo Bulatovića za krivično djelo „ubistvo“ za koje je propisana kazna od pet do 15 godina zatvora. Suđenje policajcu Bulatoviću počelo je 7. septembra 2011. godine pred Višim sudom u Podgorici. Proces je u toku. Na osnovu informacija koje su prenijeli mediji, ubistvu je prethodila svađa Pejanovića i Bulatovića. TV Vijesti prikazala je u informativnim emisijama 24. oktobra 2011. godine snimak ubistva Pejanovića. Agencija za elektronske medije izrekla je 8. novembra 2011. mjeru upozorenja zbog emitovanja video snimka ubistva Aleksandra Pejanovića. Suđenje se nastavlja u februaru 2012. godine.

Pejanović je javnosti poznat jer je optužio policiju za torturu nakon protesta zbog priznanja nezavisnosti Kosova u novembru 2008. godine. U junu 2010. godine, Osnovni sud u Podgorici osudio je policijske službenike Ivicu Paunovića, Milanka Lekovića i Milana Kljajevića na tri do pet mjeseci zatvora zbog stvaranja uslova, još uvijek nepoznatim policajcima da pretuku Pejanovića. Dana 15. aprila 2011. godine, Viši sud u Podgorici ukinuo je presudu Osnovnog suda kojom su policijski službenici osuđeni na zatvorske kazne i postupak vratio na ponovno suđenje. Suđenje policajcima Bojanu Radunoviću i Dobrivoju Đuričiću po tužbi Aleksandra Pejanovića počelo je 11. aprila 2011. godine u Osnovnom sudu u Podgorici. Proces je u toku. Pejanović je ova dva policajca optužio jer nijesu prijavili njegovo prebijanje u betonjerci u novembru 2008. godine. Advokat Aleksandra Pejanovića, Dalibor Kavarić istraživaču GA je kazao: „Tužilaštvo je i dalje pasivno u pogledu utvrđivanja prave istine i dalje je evidentno da ne žele da idu predaleko u tome kako ne bi

ugrozilo druge državne organe prije svega odgovorne u policiji“. Zbog toga je Kavarić 11. marta 2011. godine podnio krivičnu prijavu protiv NN lica službenika Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici zato što su, kako se navodi u prijavi, izvršili krivična djela nesavjestan rad u službi u sticaju sa krivičnim djelom pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela Krivičnog zakonika Crne Gore. U prijavi je navedeno da su NN lica službenici Osnovnog državnog tužilaštva iz Podgorice, koji u periodu od 15. decembra 2009. godine, dana saznanja za izvršeno krivično djelo, pa do dana podnošenja pomenute krivične prijave protiv NN službenika, nijesu preduzeli službene radnje i ovlašćenja. U prijavi se navodi i da su službenici tužilaštva na takav način stvorili uslove da za sada budu neidentifikovani službenici Uprave policije i da tako izbjegnu krivičnu odgovornost zbog zlostavljanja Aleksandra Pejanovića. Tužilaštvo u Podgorici krivičnu prijavu je prosljedilo tužilaštvu na Cetinju koje je odbacilo krivičnu prijavu kako su konstatovali zbog nepostojanja osnova za krivično gonjenje. Državno tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv Ratka Rondovića i Dušana Raičevića starješina pod sumnjom da nijesu preduzeli potrebne radnje. Suđenje je zakazano za 10. februar 2012. godine u Osnovnom sudu u Podgorici.

Dnevne novine Vijesti 1. aprila 2011. godine prenijele su izjavu bivšeg policijskog službenika Gorana Stankovića da je napustio rad u policiji zbog pritisaka koji su bili motivisani njegovim svjedočenjem o zlostavljanju Aleksandra Pejanovića. Stanković je ispričao istraživaču GA da je nakon okončanja suđenja za prebijanje Pejanovića, premješten na drugo radno mjesto bez objašnjenja. Stanković je takođe naveo da mu je jedan kolega inspektor kazao da ga prate i da mu prisluškuju telefon. Iz Uprave policije saopštili su da nemaju informacije o tome da je Stanković bio pod pritiskom i da bi takve navode provjerili da ih je prijavio. Iako je u prethodnom postupku oslobođen, Stankovića sud u ponovljenom postupku tretira kao jednog od optuženih. Krajem novembra 2011. godine Stanković je pravosnažno oslobođen. On se u zaštiti od diskriminacije obratio Skupštinskom odboru za ljudska prava i slobode i kancelariji Ombudsmana, koji ga do objavljivanja izvještaja nisu obavijestili o svojim aktivnostima. Ministarstvo rada odbilo je zahtjev Gorana Stankovića za odlazak u starosnu penziju, iako je tvrdio da ispunjava sve uslove. Stanković smatra da je negativna odluka po njega rezultat solidarisanja administracije i pritiska sa strane jer nije poslušao

nezakonita naređenja starješina koji su od njega tražili da lažno svjedoči u slučaju Pejanović.

Slučaj Boljević - Suzana Boljević, Podgoričanka koja radi i boravi u Rožajama, optužila je rožajske policajce Damira Balotu i Rašita Murića da su je 10. januara 2011. godine zlostavljali i silovali. Boljevićka je slučaj prijavila medijima i policiji u Rožajama. Uprava policije saopštila je 26. januara 2011. godine da će službenici Ispostave policije Rožaje podnijeti krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužiocu u Rožajama protiv dvojice pomenutih službenika, zbog krivičnog djela mučenje i nasilničko ponašanje. Takođe je navedeno da su dvojica policijski službenika suspendovani do okončanja krivičnog postupka. Osnovni državni tužilac iz Rožaja podnio je 28. aprila 2011. godine optužnicu protiv policajaca Balote zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje i Murića zbog krivičnog djela neprijavlivanje krivičnog djela i počinioaca. Osnovni sud u Rožajama oslobodio je 17. juna 2011. godine policijske službenike zbog nedostatka dokaza. Viši sud u Bijelom Polju 22. septembra 2011. godine ukinuo je prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovno suđenje. Glavni pretres i saslušanje svjedoka održano je 13. decembra 2011. godine. Proces je u toku.

Slučaj V.T. - Policijski službenik B. K. sa Cetinja teško je ranjen 8. marta 2011. godine kada je na njega pucao, kako se sumnja, V.T. Mediji su prenijeli da je porodica V.T. sredinom februara ove godine podnijela prijavu protiv policijskog službenika B. K. zbog sumnje da je zlostavljao njihovog brata M. T. Iz policije su to demantovali i kazali da se M. T. sam povrijedio kada se okliznuo prilikom pokušaja bjekstva i udario glavom o kvaku ulaznih vrata. Unutrašnja kontrola dostavila je Osnovnom državnom tužiocu na Cetinju spise predmeta u slučaju prijave da je M.T. zlostavljan. Do 26. decembra 2011. godine tužilaštvo sa Cetinja nije informisalo Unutrašnju kontrolu o rezultatima istrage.

Slučaj Zarić - Radojka Zarić prijavila je 29. aprila 2011. godine istraživaču GA incident koji se dogodio u noći između 8. i 9. aprila u Danilovgradu, u ugostiteljskom objektu „Ana“ u kom radi. Ona je kazala da je nju i njenu koleginicu Dragicu Milovanović pretukao policijski službenik Momir Popović koji je bio u civilu. Nakon incidenta, otišla je u hitnu pomoć gdje su joj konstatovane povrede u predjelu oka. Slučaj je prijavila policiji i podnijela krivičnu prijavu nadležnom državnom tužilaštvu. Područni organ za prekršaje kaznio je Momira Popovića novčanom kaznom u iznosu od 700 eura, zbog vrijeđanja i zato što je zadao dva udarca Radojki Zarić.

Slučaj N. Š. – Dnevne novine Vijesti 20. maja 2011. godine prenijele su navode da je N.Š., učenik srednje škole „Braća Selić“ iz Kolašina, optužio policijskog službenika Nenada Anđelića za zlostavljanje kako bi od njega iznuodio priznanje da je ukrao dnevnik iz škole. Kako je navedeno, incident se dogodio 18. maja 2011. godine a policijski službenici su bez roditelja priveli petnaestogodišnjeg N.Š. Kako je N.Š. kazao za Vijesti, policijski službenik Anđelić ga je šamarao i nekoliko puta udario palicom po ruci. Službenik Anđelić je demantovao navode o zlostavljanju i izjavio da je saslušanju prisustvovao i dječakov otac. Otac N.Š. potvrdio je u telefonskom razgovoru sa istraživačem GA novinske napise da je njegov sin N.Š. bio zlostavljan u policijskim prostorijama ali da su zbog ličnih problema i obaveza odustali od daljeg procesuiranja. Osnovno državno tužilaštvo iz Kolašina obavijestilo je 19. decembra 2011. godine GA da toj instituciji nije podnošena krivična prijava niti od strane roditelja N.Š. niti od strane policije.

Taksista iz Budve V.R. prijavio je da su ga službenici granične policije fizički zlostavljali i maltretirali u Tivtu 18. juna 2011. godine. V. R. je podnio krivičnu prijavu protiv dvojice službenika policije Z.D. i M. D. i najavio da će pritužbu podnijeti i direktoru Uprave policije, premijeru i predsjedniku države. Iz Uprave policije saopštili su da je V.R. omalovažavao policijske službenike te da je zbog toga prekršajno kažnjen novčanom kaznom. Osnovno državno tužilaštvo iz Kotora dostavilo je GA informaciju da je po završetku istrage pred Osnovnim sudom u Kotoru, 9. decembra 2011. godine podnijelo optužni predlog protiv službenika policije Z.D. Osnovnom sudu u Kotoru zbog krivičnog djela zlostavljanje. Protiv policijskog službenika M.D. odbačena je krivična prijava jer nije bilo dokaza da je učinio krivično djelo, navodi se u odgovoru Tužilaštva.

Slučaj Stefana Vukovića – Sonja Vuković, majka Stefana Vukovića iz Pljevalja 28. aprila 2011. godine podnijela je državnom tužilaštvu krivičnu prijavu protiv policijskih službenika Haris Ciguljina, Miljana Kneževića i Ivana Cvijovića, službenika pljevaljske Područne jedinice policije. U krivičnoj prijavi je navedeno da se sumnja da su tri policijska službenika počinili više krivičnih djela i to protivpravno lišenje slobode, nanošenje lake tjelesne povrede, protivzakonito pretresanje i zlostavljanje i mučenje prilikom hapšenja Stefana Vukovića 18. marta 2011. godine u Pljevljima. Sonja Vuković prijavila je istraživaču GA 6. maja 2011. godine još jedan incident. Naime, kada je njen sin Stefan Vuković pošao u prostorije pljevaljske policije radi davanja izjave

povodom podnesene krivične prijave protiv policijskih službenika, tom prilikom ga je policijski službenik Haris Ciguljina fizički napao i prijetio mu. Tada je, prema njenim riječima, i policijski službenik Miljan Knežević vrijeđao njenog sina a zajedno su pokušali da ga uvuku u jednu kancelariju. O ovom slučaju Sonja Vuković je obavijestila rukovodioca Područne jedinice policije u Pljevljima, Upravu policije i Unutrašnju kontrolu rada policije. Unutrašnja kontrola obavijestila je GA da nijesu utvrdili činjenice i dokaze koji bi ukazali na osnovanost navoda iz pritužbe, pa su spise predmeta dostavili Osnovnom državnom tužiocu iz Pljevalja. Osnovno državno tužilaštvo iz Pljevalja obavijestilo je GA da je 30. avgusta 2011. godine odbacilo krivičnu prijavu.

Slučaj Miličković - Vasilije Miličković iz Podgorice optužio je policijske službenike da su ga 5. i 6. maja 2011. godine nezakonito lišili slobode. Naime, Miličković je u dva navrata pokušao da spriječi radnike kompanije "Tehnoput" da preko njegove imovine grade miniobilaznicu oko Podgorice. Prema Miličkovićevim riječima, glavni problem bio je to što žele da sprovedu prinudnu eksproprijaciju zemljišta. Savjet za građansku kontrolu rada policije saopštio je GA da je nakon razmatranja slučaja donijet zaključak da službenici policije nijesu prekoračili ovlašćenja već da su postupali pružajući asistenciju na izvršenju rješenja Uprave za nekretnine u skladu sa propisanim nadležnostima i Pravilnikom o uslovima i načinu pružanja pomoći državnim organima.

Slučaj Jovane Mazalica - Jovana Mazalica iz Pljevalja, prijavila je istraživaču GA incident koji se dogodio 18. maja 2011. godine u centru Pljevalja a kasnije i u policijskim prostorijama Područne jedinice Pljevlja. Naime, Jovana je ispričala da su je policijski službenici lišili slobode ne saopštivši joj razloge a da su zatim dvojica službenika policije u civilu, koji su je lišavali slobode, odbili da se legitimišu. Ona je kazala da je nasilno ugurana u policijsko vozilo pri čemu su joj zavrnuti ruku i da je u prostorije policije pretresana tako što je morala skinuti svu odjeću sa sebe. Jovana je navela da joj je policijski službenik Miljan Knežević nudio drogu, tražio od nje da bude u vezi i dao joj broj telefona da bi mu se javila. GA je sa navodima Jovane Mazalica upoznala Unutrašnju kontrolu rada policije i Savjet za građansku kontrolu rada policije. Unutrašnja kontrola rada policije saopštila je GA da nakon provjera, utvrđene činjenice i okolnosti ukazuju da postoji osnovana sumnja da je policijski službenik Miljan Knežević počinio teži disciplinski prekršaj jer je dao pogrešan nalog službenici policije Danici Vučetić da izvrši pregled a ne pretres Jovane

Mazalice, obzirom da su postojali zakonski uslovi za pretresanje. Unutrašnja kontrola dala je predlog da rukovodilac PJP Pljevlja podnese disciplinskom tužiocu predlog za pokretanje disciplinskog postupka protiv policijskog službenika Miljana Kneževića.

Milan Martinović iz Berana obratio se GA i prijavio da beranska policija prema njemu postupuje nesavjesno, nezakonito i protivpravno i da sud pod pritiskom policije donosi naredbe da mu se kuća pretresa. Martinović je sa ovim navodima upoznao Ombudsmana, Sudski savjet, Unutrašnju kontrolu rada policije i Savjet za građansku kontrolu rada policije. GA nema informacije o tome da je neka od institucija kojoj se Martinović obratio vršila provjere navoda. Martinović je istraživaču GA saopštio da se pritisak nastavlja pa je prijavio i incident koji se dogodio 25. oktobra 2011. godine kada su mu policajci, kako tvrdi, na silu uzeli uzorak za analizu DNK. Ovaj incident opisan je u dijelu *Zaštita ličnih podataka*.

Danijela Perović iz Kotora prijavila je 11. juna 2011. godine kancelariji GA incident koji se dogodio 21. januara 2011. godine u Podgorici. Naime, Perović je optužila službenike policije da su prilikom hapšenja njenog muža Velimira Krivokapića prekoračili ovlašćenja, da im nijesu saopštili prava, da su policijski službenici iz njene torbe uzeli novac a da to nijesu prijavili, te da je njen muž ispitivan pred istražnim sudijom bez advokata i da mu je sudija kazao da može imati advokata po službenoj dužnosti tek kada je saslušan. Perović se obratila Ministarstvu pravde ali, kako je kazala, nije naišla na razumijevanje i prijem. Najavila je da će slučaj prijaviti i ostalim institucijama koje se bave kontrolom rada policije i sudstva.

Slučaj Camaj - Lindon Camaj iz Malesije prijavio je 29. juna 2011. godine incident koji se dogodio 23. juna na graničnom prelazu Božaj. Lindon Camaj je muzičar koji je trebalo da pjeva u Skadru. Camaj je saopštio da su ga policijski službenici zamijenili sa drugim vozačem čije je teretno vozilo bilo nepropisno parkirano. On tvrdi da ga je policijski službenik Nebojša Kuzmanović vrijeđao i omalovažavao. Nakon toga, Camaj je zadržan u prostorije PJP Podgorica do četiri sata ujutru. Uprava policije demantovala je njegove navode i saopštila da je Camaj negodovao zbog čekanja na graničnom prelazu, omalovažavajući i vrijeđajući službenike policije a da se incident dogodio mjesec dana ranije. Camaj je demantovao navode Uprave policije da je tog dana bio pijan i zatražio od Uprave policije da dokažu tu tvrdnju.

Slučaj Lukić - Advokat Milovan Orović demantovao je 7. jula 2011. godine da je njegov klijent Milisav Lukić pretukao policajca, kako je prethodno saopštila policija. Orović je kazao da je policijski službenik Marinko Ščekić pretukao Lukića i nanio mu teške povrede. Uprava policije demantovala je advokata Orovića. Iz Uprave policije saopšteno je da je Lukić napao policijskog službenika Ščekića i da je Ščekić odbijajući napad koristio palicu te da je moguće da je lakše povrede tada nanio Lukiću. GA nema informaciju da li je Lukić podnio krivičnu prijavu protiv Marinka Ščekića, službenika policije.

Slučaj Štković - Ramiz Štković iz Rožaja podnio je početkom jula 2011. krivičnu prijavu protiv službenika policije Rejhana Hadžialijagića i Seada Husovića zbog zlostavljanja. Štković je naveo da su ga policijski službenici tukli palicom i kablom od kompjutera po tabanima da bi od njega iznudili priznanje. Iz Uprave policije demantovali su navode Štkovića. Unutrašnja kontrola rada policije obavijestila je 26. decembra 2011. godine GA da postoji osnovana sumnja da su policijski službenici Hadžialijagić i Husović nezakonito upotrijebili prinudu prema Štkoviću i nanijeli mu povrede. Osnovno državno tužilaštvo iz Berana obavijestilo je GA da je 15. novembra 2011. godine protiv Rejhana Hadžialijagića i Seada Husovića podnijelo optužni predlog Osnovnom sudu u Beranama zbog sumnje da su izvršili krivično djelo „iznuđivanje iskaza“ i protiv Rejhana Hadžialijagića zbog krivičnog djela „zlostavljanje“. Proces pred Osnovnim sudom u Beranama je u toku.

Slučaj Turkovića - Srđan Turković iz Mojkovca prijavio je GA incident koji se dogodio 28. juna 2011. godine u Mojkovcu. Turković je kazao istraživacu GA da je tog dana imao manji incident sa sugrađaninom u centru Mojkovca zbog čega je pozvao policiju da interveniše. Na licu mjesta došli su policijski službenici Mirčeta Pantović i Dragomir Vučinić, kazao je Turković. Policajac Pantović im je kazao da on i sugrađanin sa kojim se svađao tog dana pođu u prostorije policije sa njim. Turković je tada kazao da želi da ide bez pratnje policije. Prema riječima Turkovića, policajac Pantović ga je tada počeo udarati. Prema riječima Turkovića, on je pao na zemlju a policajac je nastavio da ga udara. Turković je podnio krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Bijelom Polju protiv policajaca Pantović i Vučinić. Tužilaštvo je 31. avgusta 2011. godine odbacilo krivičnu prijavu jer ne postoji osnovana sumnja da su osumnjičeni izvršili prijavljena krivična djela, niti drugo krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Turković je 14. septembra 2011. godine podnio optužni predlog Osnovnom sudu u Bijelom Polju protiv dvojice policijskih

službenika ali je postupak obustavljen, kako je Turković kazao, pošto je prihvatio izvinjenje policijskih službenika.

Slučaj Miloša Stijepovića - Miloš Stijepović sa Žabljaka prijavio je GA incident koji se dogodio 20. jula 2011. godine. Naime, Miloš Stijepović naveo je u prijavi da ga je tog dana pozvao Velimir Jolović, načelnik Odjeljenja Agencije za nacionalnu bezbjednost za opštine Pljevlja i Žabljak i uputio mu prijetnje. Jolović mu se obratio riječima: „Slušaj Stijepoviću, iza mene stoji država, ja mogu da radim šta hoću. Otvoriću ti lobanju, živ se nećeš vratiti iz Srbije, što ćeš vidjeti brzih dana. Na granici su moji ljudi, tačno znam kada ćeš se vratiti u Crnu Goru, a tada ću riješiti svu situaciju s tobom. Spremiću ja tebe u sanduk, otvoriću ti lobanju, radiću ti šta hoću, iza mene stoji država“. Stijepović je kazao da je ove prijetnje primio dok je putovao u Srbiju sa svojim maloljetnim sinom. Dana 3. avgusta 2011. godine, GA je sa navodima Miloša Stijepovića upoznala Vladana Jokovića, direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost i Unutrašnju kontrolu rada policije i od njih zatražila provjeru navoda. Iz Agencije i Unutrašnje kontrole saopšteno je da nijesu došli do dokaza koji utvrđuju da su službenici prekoračili ovlašćenja. Tužilaštvo je odbacilo krivičnu prijavu koju je podnio Stijepović.

Slučaj Nemanje Šćepanovića - Nemanja Šćepanović iz Danilovgrada javno je reagovao 2. avgusta 2011. godine i saopštio da je policijski službenik Vlado Lakić u civilu pucao u njega tri puta. Šćepanović je kazao da je protiv policijskog službenika podnio krivičnu prijavu. Policija je obavijestila Osnovnog državnog tužioca u Podgorici o incidentu koji je ukazao na to da bi se moglo raditi o krivičnom djelu iz nadležnosti Višeg suda u Podgorici. Osnovni državni tužilac obavijestio je 26. decembra 2011. godine GA da je policiji dao uputstvo da o prijavljenom događaju obavijesti zamjenika Višeg državnog tužilaštva iz Podgorice. Viši državni tužilac obavijestio je 27. decembra 2011. godine GA da Uprava policije Ispostava Danilovgrad Višem tužilaštvu nije podnijela krivičnu prijavu protiv Vlada Lakića, službenika policije, jer, kako je ocijenjeno, u radnjama učesnika u predmetnom događaju nema elemenata bića bilo kog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti iz nadležnosti Višeg državnog tužilaštva.

Slučaj ruskih državljanke Popova i Dolinina - Dok su dvije državljanke Rusije, Valentina Popova i Marija Dolinina bile na odmoru u Baru, prijavile su 25. avgusta 2011. godine putem dnevnih novina DAN da policijski službenici nijesu profesionalno reagovali kada su doživjele incident na plaži

Veliki pijesak u Baru. Popova i Dolinina su ispričale da ih je više momaka, za koje misle da su čuvari na plaži, tuklo na plaži Veliki pijesak. Nakon toga incident su prijavile policiji. Popova i Dolinina nijesu zadovoljne načinom na koji su službenici policije napravili zapisnik, pa su stekle utisak da su policajci htjeli da pomognu mladićima.

Slučaj muzičkog festivala SONICA - Učesnici muzičkog festivala SONICA koji se održao u avgustu 2011. u Ulcinju žalili su se na postupanja policije tokom festivala. Tako su učesnici kazali da su policajci primjenjivali silu, koristili elektrošokove i oružje. Uprava policije demantovala je ove navode i saopštila da su njihovi službenici tokom trajanja festivala zaplijenili više vrsta narkotika i lišili slobode jednog portugalskog i jednog kosovskog državljanina.

Slučaj rasturanja propagandnog materijala - Policija je 1. septembra 2011. godine privela Darka Rašovića, predsjednika Udruženja Stop diskriminaciji, Radoša Zečevića, predsjednika podgoričkog odbora Nove srpske demokratije, Srđana Radulovica, Radoslava Dragovića i maloljetnog J. F. zbog sumnje da su rasturali propagandni materijal. Istog dana u 22h oni su pušteni na slobodu. Saslušao ih je državni tužilac zbog sumnje da su počinili krivično djelo pozivanje na otpor protiv državnih organa. Oni su rasturali propagandni materijal sadržine „Bojkot – nema srpskog, nema škole“. GA se u konkretnom slučaju obratila Odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije i Savjetu za građansku kontrolu rada policije. Savjet za građansku kontrolu rada policije GA je saopštio da policijski službenici nijesu prekoračili ovlašćenja u konkretnom slučaju.

Slučaj M.Z. - Policijski službenik Sreten Zindović uhapšen je 30. avgusta 2011. godine zbog sumnje da je počinio krivično djelo protiv opšte sigurnosti. Policija je saopštila da je iz pištolja za koji nije imao dozvolu, Zindović iz nehata ranio M.Z. i nanio mu povrede opasne po život.

Slučaj Mijodraga Kuja Novovića - Mijodrag Kujo Novović prijavio je 8. septembra 2011. godine incident koji se dogodio u firmi Grafo Crna Gora koja je u njegovom vlasništvu. Novović je saopštio da su dvojica službenika policije prekoračili ovlašćenja pružajući asistenciju sudskim izvršiteljima koji su došli da prinudno naplate kredit u kojem je Novović bio garant. Kako su mediji prenijeli, Novović je optužen da je napao službenika policije u vršenju službene dužnosti. Novović je 15. oktobra 2011. godine objavio pismo u medijima u kom navodi da je državno tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu koju je protiv njega podnijela policija zbog napada na službeno lice u vršenju službene dužnosti.

Novović je saopštio da je sigurnosna kamera potvrdila da on nije napao policijskog službenika. On je optužio policiju da je u pitanju osveta zbog toga što je on prijavio dvojicu službenika policije za krivično djelo mito. Novović je istakao da očekuje brz odgovor Odjeljenja za unutrašnju kontrolu rada policije.

Slučaj otmice - Policija je uhapsila četiri osobe, među kojima i službenika policije Sava Vulevića zbog sumnje da su 19. septembra 2011. godine počinili krivično djelo oduzimanje maloljetnog lica u sticaju sa krivičnim djelom protivpravno lišenje slobode. Policija je saopštila da su ova lica pokušala da iz škole otmu osmogodišnju djevojčicu ruske nacionalnosti. Među otmičarima bila je i majka te djevojčice. Uprava policije najavila je da će protiv njihovog službenika biti pokrenut disciplinski postupak. Iz Osnovnog tužilaštva saopštili su GA da je tužilaštvo protiv policijskog službenika Sava Vulevića podiglo optužni predlog 22. septembra 2011. godine pred Osnovnim sudom u Baru, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo samovlašće i krivično djelo protivpravno lišenje slobode. Suđenje je zakazano za 23. januar 2012. godine.

Slučaj Dendić - Dejan Dendić iz Nikšića je u medijima tvrdio da je 10. oktobra 2011. godine bez ikakvog povoda dobio batine od policajca koji je bio u civilu. Dendić je saopštio da je pretučen kući a zatim i u stanici policije. Prema njegovim riječima, od udaraca nekoliko policajaca slomljena mu je desna ruka a po grudima, leđima i glavi ima podlive. Dendić je kazao da je policajac Željko Vujičić došao kod njega kući gdje je počelo batinanje. Nekoliko dana nakon prebijanja Dendić je imao jake stomačne tegobe. Uprava policije oglasila se ovim povodom sa informacijom da su petorica policajaca udaljeni sa radnog mjesta zbog prebijanja Dendića, a protiv njih će biti pokrenut i disciplinski postupak. O incidentu je upoznat i zamjenik osnovnog tužioca u Nikšiću.

Slučaj Kruščić - Bojan Kruščić iz Nikšića prijavio je istraživaču GA incident koji se dogodio 24. novembra 2011. godine. Kruščić je kazao da je grupa policajaca tog dana oko 7 sati došla i pretresla njegov stan. Prema Kruščićevim riječima, tokom pretresa stana policajci su vikali na njega a nakon pretresa kazali su mu da mora da pođe sa njima u stanicu policije, ne naglasivši razlog zbog kojeg ga privode. U stanicu policije boravio je od 8 sati ujutru do 15 sati popodne. Na njegov zahtjev, dali su mu da pije vodu a dugo je čekao da mu odobre da koristi toalet. Kruščić je kazao da je, iako je cijeli dan bio zadržan, njegovo ispitivanje trajalo svega 15 minuta. Sve vrijeme bio je u kancelarijama koje koriste policijski inspektori ali nije bio zadržavan u

prostoriji za pritvor. Kruščić je istraživaču GA kazao da je tek iz novina saznao da je optužen da je bacio bombu na ugostiteljski objekat „Irski pab“ u Nikšiću.

Slučaj Radončić – Safet Radončić iz Plava prijavio je istraživaču GA incident koji se dogodio 15. decembra 2011. godine. Naime, Radončić je kazao da je tog dana u saobraćaju imao incident sa policijskim službenikom Sašom Dašićem koji ga je tom prilikom opsovao. Prema tvrdnjama Radončića, Dašić se kretao vozilom ispred Radončića u centru Plava, zaustavio se na saobraćajnici i vodio razgovor sa jednim pješakom. Nakon izvjesnog vremena čekanja da Dašić završi razgovor i pokrene automobile, Radončić je ablendovao svjetlima dajući Dašiću znak da pokrene automobil. Radončić je kazao da mu se tada Dašić obration riječima: „Makni se tamo, goni se u pizdu materinu“. Ovaj incident Radončić je prijavio policiji u Podgorici i Beranama. Nakon tog događaja, Radončića je 17. decembra 2011. godine oko 19h priveo policajac Igor Dabetić u prostorije policije u Plavu. Radončić je kazao da ga je policijski službenik Dejan Petrović uhvatio rukama za vrat. U prostorijama policije u Plavu, Radončić je zadržan od 20 do 02 sata. U rješenju o zadržavanju navedeno je da je razlog za zadržavanje Radončića bilo njegovo vidno alkoholisano stanje. Radončić je demantovao ove navode i saopštio da nije bio pod dejstvom alkohola, da uopšte nije bio testiran na alkohol i da u trenutku privođenja nije ni upravljao automobilom već je automobil bio parkiran. Radončić je tvrdio da je ovakva reakcija uslijedila zato što je prijavio policijskog službenika Dašića. Radončić je ovaj slučaj prijavio i Unutrašnjoj kontroli policije a ispitivanje je u toku.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije obavijestilo je 26. decembra 2011. godine GA da su im građani prošle godine podnijeli 11 pritužbi sa elementima koji se odnose na neki oblik zlostavljanja od strane policijskih službenika. Tokom 2011. godine Odjeljenje je izvršilo i četiri kontrole – provjere zakonitosti postupanja policijskih službenika po ovom kriterijumu. Od ukupnog broja provjeravanih slučajeva, Odjeljenje je u pet slučajeva ustanovilo da su službenici policije prekoračili ovlašćenja. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije pokazalo je otvorenost i spremnost na saradnju. Sa GA je ostvarena intenzivna saradnja na rješavanju prijavljenih slučajeva prekoračenja zakonskih ovlašćenja policijskih službenika.

Navodimo kratke opise slučajeva koje je provjeravalo Odjeljenje unutrašnje kontrole a koji nijesu registrovani na neki drugi način:

Fatmir Maljaj iz Podgorice, dostavio je ovom Odjeljenju pritužbu na policijskog službenika Ekspoziture policije za javni red i mir Područne jedinice Podgorica Vujicu Ivanović, navodeći da ga je fizički napao udarajući ga rukom u predjelu oka, dana 21. februara 2011. godine, u službenim prostorijama filijale Konik, gdje je bio priveden. Unutrašnja kontrola nije utvrdila da je došlo do prekoračenja ovlaštenja policijskog službenika Vujice Ivanović.

Radovan Perović iz Bara, dostavio je ministru unutrašnjih poslova pritužbu na policijske službenike Interventnog voda Ekspoziture policije PJ Bar, zbog nezakonite upotrebe prinude i nanošenja tjelesnih povreda njegovom sinu Milanu Peroviću, dana 1. januara 2011.godine u Baru, ispred restorana "Las Lambras" i u službenim prostorijama PJ Bar. Optuženi službenici bili su Jaredić Neško, Pivljanin Jagoš, Mardunović Ivan, Vlahović Milija, Đurđić Aleksandar i Janjušević Radovan. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu konstatovalo je da postoji osnovana sumnja da su imenovani policijski službenici u konkretnom slučaju prekoračili zakonska ovlaštenja prilikom upotrebe sredstava prinude. Izvještaj o izvršenim provjerama sa spisima sačinjenim u postupku unutrašnje kontrole dostavljen je Osnovnom državnom tužiocu u Baru na dalji postupak i ocjenu postojanja elemenata krivične odgovornosti u radnjama i postupanju policijskih službenika. Postupak kod Osnovnog državnog tužioca u Baru je u toku.

Savo Masoničić iz Bara dostavio je pritužbu Odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije u kojoj se žalio na policijske službenike Ekspoziture policije PJ Bar, zbog nezakonite upotrebe prinude prema njegovom sinu Darku Masoničić, dana 7. maja 2011. godine u Sutomoru. Tom prilikom nanijeli su mu tjelesne povrede. Na osnovu činjenica i okolnosti utvrđenih u postupku unutrašnje kontrole, ocijenjeno je da postoji osnovana sumnja da su policijski službenici Ekspoziture policije PJ Bar Neško Jaredić i Ivan Mardunović, u predmetnom slučaju, nezakonito upotrijebili prinudu - fizičku snagu nad Darkom Masoničićem i nanijeli mu tjelesne povrede konstatovane u medicinskoj dokumentaciji. Shodno utvrđenom, ministru unutrašnjih poslova predloženo je da se Izvještaj o izvršenim provjerama (sa spisima predmeta) dostavi na dalji postupak direktoru Uprave policije, kako bi rukovodilac EP PJ Bar, kao neposredni rukovodilac policijskih službenika Jaredića i Mardunovića, preduzeo mjere iz svoje nadležnosti u cilju pokretanja disciplinskog postupka protiv imenovanih službenika i utvrđivanja njihove disciplinske odgovornosti.

Osim naznačenog, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu je Izvještaj o izvršenim provjerama (sa spisima predmeta) dostavilo i Osnovnom državnom tužiocu u Baru na uvid i dalji postupak, u cilju utvrđivanja postojanja elemenata krivične odgovornosti u radnjama i postupanju imenovanih policijskih službenika u predmetnom slučaju. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije povratno informisano o ishodu postupka po predloženim mjerama a na osnovu analize dostavljenih mjesečnih izvještaja Disciplinske komisije Uprave policije utvrđeno je da, u dosadašnjem periodu, nije izrečena disciplinska mjera policijskim službenicima Nešku Jarediću i Ivanu Mardunoviću. Postupak kod Osnovnog državnog tužioca u Baru je u toku.

Ambasada Republike Srbije u Podgorici dostavila je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije pritužbu povodom prijave državljanu Republike Srbije, Fikreta Čekića i Saše Petrovića koji se nalaze u pritvoru u ZIKS-u (Spuz). Oni su prilikom konzularnog pristupa, koji je obavljen 14. aprila 2011. godine, iznijeli tvrdnje da su, nakon lišavanja slobode 5. marta 2010. godine, prilikom hapšenja i tokom ispitivanja, bili izloženi zlostavljanju i mučenju na različite načine od strane policijskih službenika Područne jedinice Podgorica. U postupku provjera utvrđeno je da je Fikret Čekić 7. marta 2010. godine, izjavio Istražnom sudiji Višeg suda u Podgorici da je zlostavljan od strane policije, zbog čega je ovaj sudija donio naredbu da se za Fikreta Čekića urade potrebni specijalistički pregledi odmah po prijemu u Istražni zatvor u Spuzu. Predsjednik Vijeća sudija Višeg suda u Podgorici, donio je 1. marta 2011. godine naredbu kojom se nalaže vještačenje tjelesnih povreda optuženog Čekića, na osnovu čega će nadležni državni tužilac odlučivati o eventualnom pokretanju krivičnog postupka protiv policijskih službenika. Takođe, u postupku provjera utvrđeno je i da je optuženi Saša Petrović pred zamjenikom Višeg državnog tužioca i Istražnim sudijom Višeg suda u Podgorici, izjavio u zapisnik o saslušanju osumnjičenog lica da nema primjedbe na postupke policijskih službenika. U prikupljenoj ljekarskoj dokumentaciji za Petrovića nijesu konstatovane tjelesne povrede u policiji prilikom lišavanja slobode ili nakon prijema u Istražni zatvor u Spuzu, niti je imenovani prijavio bilo kakve tjelesne povrede, zbog čega za njega nije vršeno medicinsko vještačenje. Uzimajući u obzir činjenično stanje utvrđeno u postupku Unutrašnje kontrole, Izvještaj o izvršenim provjerama, sa spisima predmeta prikupljenim u postupku provjere, dostavljeni su 12. jula 2011.godine, Osnovnom državnom tužiocu u Podgorici, na ocjenu i mišljenje o eventualnom postojanju elemenata

krivične odgovornosti u radnjama i postupanju policijskih službenika. O ishodu postupka kod Osnovnog državnog tužioca u Podgorici Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije povratno informisano.

Dejan Raičević iz Podgorice dostavio je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije pritužbu na policijskog službenika Ekspoziture policije za bezbjednost saobraćaja PJ Podgorica Spasoja Lekovića, zbog načina postupanja prema njemu prilikom kontrole u saobraćaju, dana 7. septembra 2011.godine u Podgorici. Na osnovu činjenica i okolnosti utvrđenih u postupku Unutrašnje kontrole, ocijenjeno je da postoji osnovana sumnja da su policijski službenici Ekspoziture policije za bezbjednost saobraćaja PJ Podgorica Spasoje Leković i Boško Raković počinili disciplinski prekršaj iz člana 59 stav 1 tačka 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima (zloupotreba položaja ili prekoračenje ovlaštenja u službi) a policijski službenik Brnović Miroslav disciplinski prekršaj iz člana 59 stav 1 tačka 13 Zakona o državnim službenicima i namještenicima (povreda radnih obaveza koja ima teže posljedice za stranke ili državni organ). Shodno utvrđenom, ministru unutrašnjih poslova predloženo je da se Izvještaj o izvršenim provjerama (sa spisima predmeta) dostavi na dalji postupak direktoru Uprave policije, kako bi rukovodilac Ekspoziture za bezbjednost saobraćaja PJ Podgorica, kao neposredni rukovodilac policijskih službenika Brnovića, Lekovića i Rakovića, preduzeo mjere iz svoje nadležnosti u cilju pokretanja disciplinskog postupka protiv imenovanih službenika i utvrđivanja njihove disciplinske odgovornosti zbog načina preduzimanja službenih radnji u ovom slučaju. Osim naznačenog, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu je Izvještaj o izvršenim provjerama (sa spisima predmeta) dostavilo i Osnovnom državnom tužiocu u Podgorici na uvid i dalji postupak, u cilju utvrđivanja postojanja elemenata krivične odgovornosti u radnjama i postupanju imenovanih policijskih službenika u predmetnom slučaju. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije raspolaže informacijom da je, po predloženim mjerama, podnijet predlog za pokretanje disciplinskog postupka protiv imenovanih policijskih službenika. Napominjemo da je nalaz unutrašnje kontrole u ovom slučaju sačinjen 14. novembra 2011. godine.

Miodrag Rakočević iz Kolašina dostavio je ovom Odjeljenju pritužbu protiv rukovodioca Ekspoziture kriminalističke policije Ispostave Kolašin, Nenada Anđelić koji ga je, kako je naveo u pritužbi, dana 23. marta 2011.godine, iza zgrade policije u Kolašinu, provocirao a zatim verbalno i fizički napao udarajući ga u lice. Tom prilikom mu je slomio protezu, nakon

čega su na lice mjesta dotrčali inspektor Đerković i još jedan policajac u civilu, koji ga je borilačkim zahvatom stisnuo oko vrata, udario po nogama i oborio na zemlju. U sprovedenom postupku Unutrašnje kontrole nijesu utvrđene činjenice i dokazi koji bi neosporno ukazivali na osnovanost navoda iz pritužbe. I pored toga, Izvještaj o izvršenim provjerama, sa spisima sačinjenim u postupku kontrole, dostavljen je Osnovnom državnog tužiocu u Kolašinu, na dalji postupak, ocjenu i odlučivanje o eventualnom postojanju elemenata krivične odgovornosti pomenutih policijskih službenika u predmetnom događaju. O ishodu postupka kod Osnovnog državnog tužioca u Kolašinu Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije povratno informisano.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda dostavio je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije dopis koji se odnosio na pritužbu koju je Zaštitniku podnio pritvorenik Janko Savić. Savić se žalio zbog zlostavljanja i nanošenja tjelesnih povreda u službenim prostorijama od strane službenika Ispostave kriminalističke policije Područne jedinice Podgorica, 18. marta 2011. godine. U sprovedenom postupku Unutrašnje kontrole nijesu utvrđene činjenice i dokazi koji bi ukazivali na nezakonito postupanje policijskih službenika u predmetnom slučaju. Naime, pritvorenik Savić Janko je 9. juna 2011. godine, u prostorijama Istražnog zatvora u Spuzi, prilikom obavljanja razgovora o okolnostima iz pritužbe i davanja izjave službenicima Unutrašnje kontrole, odustao od navoda iz podnijete pritužbe, čime je uskraćena mogućnost utvrđivanja činjenica u vezi eventualnog postojanja elemenata disciplinske ili druge odgovornosti policijskih službenika koji su prema njemu preduzimali službene mjere i radnje.

Službenici Odjeljenja za unutrašnju kontrolu izvršili su kontrolu povodom dopisa Zaštitnika ljudskih prava i sloboda upućenu ovom Odjeljenju na osnovu pritužbe koju je Zaštitniku podnio pritvorenik Amel Sejfović u kojoj se žalio zbog zlostavljanja i nanošenja tjelesnih povreda od strane policijskih službenika Ispostave kriminalističke policije Podgorica, u vrijeme njegovog zadržavanja u službenim prostorijama od 05.do 07. marta 2011. godine. Na osnovu rezultata provjere zakonitosti postupanja policijskih službenika Područne jedinice Podgorica u predmetnom slučaju ocijenjeno je da, osim činjenice da je Amel Sejfović u svojoj izjavi posebno ukazao na Ivana Vidakovića (sada već bivšeg policijskog službenika), optužujući ga za zlostavljanje i mučenje u službenim prostorijama policije, u postupku kontrole nijesu utvrđene činjenice i dokazi koji bi nesporno ukazivali na postojanje

konkretne odgovornosti drugih policijskih službenika za nezakonitu upotrebu prinude i nanošenje tjelesnih povreda imenovanom. Shodno tome, Izvještaj o izvršenim provjerama u ovom slučaju (sa predmetnim spisima sačinjenim u postupku kontrole) dostavljen je na dalji postupak Osnovnom državnim tužiocu u Podgorici kako bi na osnovu uvida u spise i na osnovu preduzimanja drugih mjera i radnji iz njegove nadležnosti, odlučio da li u radnjama i postupanju Ivana Vidakovića ili eventualno drugih policijskih službenika PJ Podgorica ima elemenata krivičnog djela. O ishodu postupka kod Osnovnog državnog tužioca u Podgorici, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije povratno informisano.

b. Situacija u ZIKS-u

Prema informacijama koje je GA dostavio Zoran Magdelinić, pomoćnik direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), 2011. godine primljeno je po osnovu izdržavanja kazne zatvora 3.297 lica dok se na kraju godine u ZIKS-u nalazilo 1.328 osuđenih i pritvorenih lica. Kapaciteti ZIKS-a kreću se do 1005 lica, kako je ranije saopštio menadžment te ustanove. GA je registrovala 14 prijavljenih slučajeva sa navodima da se krši neko od prava pritvorenih i osuđenih lica. U dva slučaja podnijeta je krivična prijava i istražne radnje su u toku.

Uprava ZIKS-a nastavila je dobru saradnju sa NVO sektorom 2011. godine. GA je ostvarivala intenzivnu saradnju i komunikaciju na rješavanju određenog broja slučajeva.

Jedan od najvećih problema u zatvorima u Crnoj Gori jeste to što broj pritvorenih i osuđenih lica daleko premašuje kapacitete zatvora. Evropska komisija ukazala je na ovaj problem u Analitičkom izvještaju. Da bi se ovakvo stanje prevazišlo neophodno je da se razviju alternativne sankcije i aktivnosti rehabilitacije a na to je ukazala i EK. Skupštinski Odbor za ljudska prava i slobode godine održao je 14. juna 2011. godine kontrolno saslušanje Milana Radovića, direktora ZIKS-a. Saslušanje je organizovano zbog nalaza iz Analitičkog izvještaja EK i aktivnosti sprovedenih na osnovu preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u slučaju Nikezić i Milić. U informaciji koju je direktor ZIKS-a dostavio Odboru za ljudska prava i slobode, navedeno je da je problem pretrpanosti i dalje prisutan. Tako je u pojedinim

zatvorima, kao na primjer u zatvoru u Bijelom Polju, duplo više zatvorenika nego što to standardi propisuju (8m² prostora po jednom osuđenom licu), pa je situacija takva da je smještajnih kapaciteta 90 a da se u tom zatvoru tokom prošle godine nalazilo 205 osuđenih lica. Preporuke koje je Ombudsman dostavio Upravi ZIKS-a u slučaju torture nad pritvorenim licima Igorom Milićem i Daliborom Nikezićem, po njegovoj ocjeni nijesu u potpunosti ispoštovane. Naime, Uprava ZIKS-a disciplinski je sankcionisala samo trojicu službenika dok je po mišljenju Ombudsmana broj odgovornih službenika veći a snimak pokazuje da je u akciji učestvovalo petnaestak službenika.

Pravo posjete koje podrazumijeva ostvarivanje prava na porodični život ne zadovoljava minimum standarda. Razlozi su prije svega prostorije određene za porodičnu posjetu tj. ostvarivanje prava na porodični i bračni život, koje nijesu prilagođene. Prostorije su vlažne, nalaze se na neadekvatnom mjestu gdje se ne može obezbijediti sigurnost i intimnost a djeca ne mogu prisustvovati posjetama u takvim prostorijama. Kako su pojedina osuđena lica saopštila istraživaču GA, tokom decembra, nije radio daljinski upravljač za klimu pa nije bilo moguće uključiti grijanje u jednoj od prostorija. Ove prostorije jedino mogu koristiti bračni ali ne i vanbračni partneri. Mediji su 10. novembra 2011. godine prenijeli informaciju da su osuđena lica najavila štrajk glađu, između ostalog, jer je broj bračnih posjeta sa dvije mjesečno smanjen na jednu posjetu.

U decembru 2011. godine osuđena lica prijavila su GA da zgrade u krugu Kazneno-popravnog doma zatvora u Spuzu nemaju vode na spratovima a kada je ima, onda je pritisak loš. Prema tvrdnjama osuđenog lica takva situacija postoji još od ljeta. Iz Uprave ZIKS-a demantovali su navode i saopštili da je voda zbog rada na instalacijama bila u prekidu dva dana i da je nakon toga uspostavljen dotok vode.

U ZIKS-u postoje kutije za pritužbe ali su ključevi od kutija u nadležnosti ZIKS-a. Iz uprave ZIKS-a saopštili su istraživaču GA da su inicirali postavljanje novih kutija u saradnji sa Ombudsmanom i OEBS-om a da će u narednom periodu ključeve od kutija imati samo Ombudsman. Postavljanje kutija bilo je planirano za kraj prošle godine ali je odloženo za početak 2012. kako su saopštili iz ZIKS-a, zbog birokratskih problema.

Skupština je 22. juna 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Ovim zakonom se uspostavlja posebna organizaciona jedinica u Ministarstvu pravde, Odsjek za

uslovnu slobodu. Odsjek za uslovnu slobodu nadgledaće osuđena lica na slobodi tokom trajanja uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i drugih mjera određenih zakonom. To znači da izvršioци krivičnih djela nižeg rizika, mogu pod čvrstom kontrolom, služiti svoje kazne u zajednici. Odsjek za uslovnu slobodu formiran je u decembru 2011. godine i kako je najavljeno iz Ministarstva pravde, trebalo je da počne da radi od januara 2012. godine. Osuđena lica koja su odslužila dvije trećine kazne i tokom služenja kazne pokazala primjerno vladanje moći će da apliciraju za uslovan otpust. Iz Ministarstva pravde saopšteno je, kako su mediji prenijeli, da je do sada direktor ZIKS-a odobrio oko hiljadu uslovnih otpusta. Osuđena lica mogu se obratiti Komisiji Ministarstva pravde ili Upravi ZIKS-a. Iz Ministarstva pravde saopšteno je istraživaču GA da će do kraja 2011. godine Ministarstvo pristupiti izradi nacrta novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, koji će u potpunosti biti usklađen sa zakonodavstvom i praksom Evropske unije i standardima Savjeta Evrope. U Ministarstvu pravde imenovana je pomoćnica ministra za izvršenje krivičnih sankcija 29. decembra 2011. godine. Ministarstvo pravde do sada nije imalo pomoćnika ministra u ovoj oblasti, iako je sistematizacijom radnih mjesta pomoćnik bio predviđen.

Incidenti:

GA je primio anonimnu prijavu od osuđenih lica iz ZIKS-a 21. januara 2011. godine da više od 120 osuđenih lica iz poluotvorenog odjeljenja štrajkuje glađu. Razlozi zbog kojih su pokrenuli štrajk glađu su: nedobijanje uslovnog otpusta, neadekvatna zdravstvena zaštita i smještajni kapaciteti. Mediji su prenijeli informacije o štrajku u toj ustanovi. Uprava ZIKS-a potvrdila je da zatvorenici odbijaju da uzmu hranu iz pomenutih razloga. Osuđena lica u štrajku, razgovarali su 22. januara 2011. godine sa direktorom Zavoda Milanom Radovićem i nakon toga su odlučili da prekinu štrajk glađu. Radović im je obećao da će u narednom periodu popraviti uslove i medicinski tretman i da će veći broj osuđenika ubuduće dobijati uslovni otpust.

Osuđenica Dragana Goranović Radović prijavila je GA da se žene suočavaju sa diskriminacijom u ZIKS-u. Ona je kazala da su neformalno od službenika Zavoda saznali da će se izvršiti preseljenje žena osuđenica iz nove

zgrade, gdje se sada nalaze, u staru zgradu gdje su žene smještane u ranijem periodu. Istakla je da su za žene koje su radno angažovane novčane nadoknade loše te da se za otvoreno odjeljenje na Plantažama, za rad planiraju angažovati samo osuđeni muškarci. Prema njenim riječima pet žena tražile su da budu radno angažovane na Plantažama ali su bile odbijene. Istraživač GA razgovarao je sa predstavnicima ZIKS-a u vezi sa navodima osuđenice Goranović Radović. Oni su saopštili da je preseljenje planirano ali samo kada uslovi u staroj zgradi budu na istom nivou kao što su u novoj. Žene nijesu angažovane za rad na plantažama jer nijesu obezbijeđeni uslovi da žene i muškarci budu fizički odvojeni.

Slučaj Miljanić – Brat i sestra pritvorenog lica Rada Miljanića, Tanja Miljanić i Momčilo Miljanić saopštili su 23. marta i 30. novembra 2011. godine putem medija da se Radu krši pravo na liječenje. Naime, Rade Miljanić je slijepo lice i po navodima iz medija već mu je bila dozvoljena jedna operacija u Beogradu. Za nastavak liječenja neophodne su druge intervencije. Međutim, Miljanići su tvrdili da su Tužilaštvo i Apelacioni sud ocijenili da Miljanić treba da ostane u pritvoru zbog opasnosti od bjekstva. Po navodima, Rade Miljanić je štrajkovao glađu kako bi dobio pravo na liječenje. Istraživaču GA predstavnici Zavoda su 25. marta 2011. godine saopštili da je Miljaniću obezbijeđen odlazak na liječenje.

Slučaj R. M. – M. Č. i V. M. sestre R.M. lica koje se nalazi u pritvoru u ZIKS-u, 29. marta 2011. godine prijavile su istraživaču GA da im je brat saopštio da ga R.R. službenik obezbjeđenja Zavoda maltretira zbog ranijih privatnih nesuglasica. Na osnovu sporazuma sa GA, uprava ZIKS-a dostavila je našoj organizaciji 31. marta 2011. godine odgovor povodom tih navoda. U odgovoru se navodi da je 29. marta 2011. godine došlo do incidenta kada su službenici ZIKS-a sprovodili pritvoreno lice R.M. u podgorički Osnovni sud. Kada su službenici Zavoda uveli R.M. u zgradu suda, sestra pritvorenog lica pokušala je da mu se približi a prema njenim riječima, željela je samo da se pozdravi sa njim. Taj kontakt spriječili su službenici ZIKS-a koji su sprovodili R.M. u sud. R.M. se obratio službeniku ZIKS-a R.R. pitanjem zašto mu ne dozvoljava da se pozdravi sa sestrom i da li je to zbog ranijih nesuglasica. Službenik mu je odgovorio da je to zbog toga što on sprovodi službene radnje a da privatni razlozi nijesu u pitanju. Prepirka između njih prekinuta je po naređenju rukovodioca sektora Sprovođničkog obezbjeđenja. Nakon završene sudske rasprave R.M. je vraćen u Istražni zatvor i prilikom ulaska u zgradu

zatvora obavljen je obavezan pretres lica. Tom prilikom mu je u jakni pronađeno pismo za koje se pretpostavlja da je imao namjeru da ga preda svojoj sestri prilikom ulaska u Osnovni sud, ističe se u odgovoru. Načelnik istražnog zatvora dostavio je pronađeno pismo istražnom sudiji a njegovim rješenjem je licu R.M. određen pritvor. Takođe, načelnik istražnog zatvora naredio je i da R.M. bude odmah pregledan i da se od njega uzme izjava. GA je dobila i nalaz u kojem se navodi da R.M. nema spoljašnje vidljive povrede. Sestre pritvorenog lica R.M. negirale su ove navode i saopštile istraživaču GA da se nad njihovim bratom vrši pritisak da kaže da ga niko ne maltretira. Takođe, najavile su podnošenje krivične prijave nadležnom državnom tužilaštvu protiv službenika R.R. Slučaj su prijavile Ombudsmanu.

Incident u ZIKS-u - Jedno osuđeno lice prijavilo je 6. jula 2011. godine istraživaču GA incident koji se dogodio tog dana u zatvoru u Spužu. To lice ispričalo je da su službenici zatvora pretukli D.P. Tom prilikom D.P. je pao u nesvijest pa su ga nakon toga službenici ZIKS-a prebacili u samicu. GA je s ovim navodima upoznala kancelariju Ombudsmana i zatražila njihovu provjeru. Istog dana i majka osuđenog lica D.P, M.P. takođe je prijavila incident istraživaču GA. Ona je saopštila da je dobila informacije iz ZIKS-a da je njenog sina pretukao službenik ZIKS-a. M.P. je zatim ispričala istraživaču GA da je pozvala telefonom nadležne u ZIKS-u koji su joj kazali da je njen sin napao komandira te da je zbog toga dobio „jedan mali šamar“. M. P. je dodala da su joj službenici ZIKS-a saopštili da nije istina da je njen sin bio pretučen i da ga je pregledao doktor i da nije imao povrede. M.P. je 7. jula 2011. godine incident prijavila i kancelariji Ombudsmana. Iz kancelarije Ombudsmana su joj saopštili da su njihovi službenici otišli da posjete njenog sina u zatvoru u Spužu i provjere navode o zlostavljanju. Istraživaču GA je iz ZIKS-a saopšteno da je D.P. napao njihovog službenika i da je primijenjena sila u cilju odbijanja otpora. M.P. je ispričala istraživaču GA da je njena ćerka posjetila D.P. Tom prilikom vidjela je brojne povrede a D.P. je kazao da mu je te povrede nanio službenik ZIKS-a. Prema njenim riječima, D.P. je ispričao da je taj isti službenik povrijedio još jedno osuđeno lice tako što ga je motorolom gađao u predjelu glave pa je toj osobi ukazivana pomoć van zatvora, u Kliničkom centru Crne Gore. Majka i sestra D.P. kasnije su saopštile istraživaču GA da ne žele dalje da procesuiraju slučaj.

Hristina Manojlović dostavila je GA 26. jula 2011. godine pismo koje je dobila od supruga koji služi kaznu u ZIKS-u. U pismu se navodi da je njen

suprug Jagoš Petrović zadobio povrede 6. jula 2011. godine od udarca motorolom u incidentu u kojem je bio povrijeđen i D.P. Tom prilikom, Jagoš Petrović je zadobio više teških povreda u predjelu lica. Kako je u pismu navedeno, Petrović je podnio krivičnu prijavu i obavijestio Ombudsmana o događajima tog dana. Osnovno državno tužilaštvo obavijestilo je GA 29. decembra 2011. godine da je prikupljanje potrebnih obavještenja po podnijetoj krivičnoj prijavi u toku.

Osoba koja se predstavila kao osuđeno lice prijavila je putem mobilnog telefona 27. jula 2011. godine oko 20h istraživaču GA da službenici koji su bili na dužnosti kada je povrijeđen Jagoš Petrović prijete osuđenim licima da će ih pretući zbog svjedočenja i iznošenja informacija o incidentu. Istraživač GA odmah je stupio u kontakt sa Zoranom Magdelinićem, pomoćnikom direktora ZIKS-a i informisao ga o primljenim pozivima i navodima. Magdelinić je kazao istraživaču GA da je iste noći izvršio kontrolu i posjetio osuđena lica u ZIKS-u koja su navedena kao svjedoci i sa njima razgovarao. Magdelinić je kazao da je situacija bila redovna i da niko od osuđenih lica i službenika nije potvrdio da je bilo incidenata ili prijetnji.

Slučaj Jurišević - Dušanka Jurišević, supruga pokojnog Radojka Juriševića, koji je preminuo 12. juna 2011. godine od trovanja „ksalolom“, u julu je podnijela krivičnu prijavu protiv više „NN“ službenika ZIKS-a, zbog sumnje da su počinili krivično djelo „nesavjestan rad u službi“. U obdukcionom nalazu navedeno je da je Radojkova smrt bila nasilna, usljed trovanja „ksalolom“ i da je samoubilačkog porijekla. Porodica pokojnog Radojka Juriševića sumnja da se prikrivaju detalji o uzroku trovanja i o tome kako je Jurišević došao do velike količine tableta. Porodica je GA saopštila da je Jurišević tražio od uprave ZIKS-a da mu omoguće liječenje u Kliničkom centru ali da mu nije dozvoljeno. Iz ZIKS-a tvrde da je Jurišević nekoliko puta vođen na preglede kod doktora izvan ZIKS-a ali da su doktori smatrali da mu nije potrebno bolničko liječenje. Uprava ZIKS-a je saopštila da ga nijesu mogli pustiti na kućno liječenje jer im je bezbjednosna procjena ukazivala da može doći do krvne osvete.

Slučaj Brajušković - Dnevne novine Vijesti saopštile su 27. septembra 2011. godine da im se obratio Radomir Brajušković, koji se nalazi u zatvoru u Spužu na izdržavanje kazne i koji je tom prilikom prijavio rukovodioca službe obezbjeđenja Milivoja Ivančevića. Brajušković je kazao Vijestima da Ivančević pokazuje snagu, samovolju i moć. Brajušković je optužio Ivančevića da sa drvenim „buzdovanom“ udara osuđena lica između nogu. Prema njegovim

riječima, Ivančević mu je u zatvoru naredio da obrije brkove i kazao mu da ukoliko to sam ne uradi Ivančević će ga „nasuvo obrijati“. Kancelarija Ombudsmana saopštila je 29. septembra 2011. godine da je posjetila Brajuškovića i da su u toku provjere njegovih navoda. Iz kancelarije Ombudsmana 10. novembra 2011. godine saopšteno je da je protiv Ivančevića pokrenut disciplinski postupak.

Neuslovne sobe u Istražnom zatvoru - Dnevne novine Vijesti prenijele su 18. oktobra 2011. godine informaciju da u jednom dijelu Istražnog zatvora u Spuzi postoji nekoliko soba koje se žargonski, zbog loših uslova, nazivaju „Kambodža“. U tekstu se navodi da u tim sobama bude smješteno i skoro duplo više lica nego što su kapaciteti tih soba. Takođe je navedeno i da drugi uslovi u tom dijelu istražnog zatvora nijesu na zadovoljavajućem nivou. Istovremeno, postoje djelovi tog zatvora za povlašćene. Ove informacije, kako je saopšteno, dostavila su osuđena lica na osnovu svog boravka u tim prostorijama. Navodi se i da je kancelarija Ombudsmana započela postupak ispitivanja uslova u tom dijelu istražnog zatvora. Uprava ZIKS-a demantovala je ove navode i saopštila da više ne postoje sobe koje se nazivaju „Kambodža“.

Slučaj Ivanišević - Mladen Ivanišević, doktor koji je izdržavao kaznu zatvora u Spuzi, umro je 31. oktobra 2011. godine u zatvoru. Mediji su prenijeli informaciju da je doktor Ivanišević prijavljivao da je psihički i fizički maltretiran od strane NN lica dok je bio u pritvoru. Nadležne institucije su sprovodile istragu ali ona nije dala rezultata, navodi se u medijskim napisima.

Uslovan otpust - Osuđena lica iz zatvora iz Podgorice zatražila su u novembru 2011. godine da se poštuje Zakon o izvršenju krivičnih sankcija a posebno u oblasti uslovnog otpusta nakon odležane dvije trećine kazne zatvora. Tada su mediji informisali da su predstavnici osuđenih lica upoznali direktora ZIKS-a i predstavnike ministarstva sa zahtjevima. Nadležni su im obećali da će od januara početi davanje uslovnih otpusta.

Slučaj Terzić - Dana 14. novembra 2011. godine, Milivoje Terzić pronađen je mrtav, obješen o rešetku, tokom pauze za šetnju u Istražnom zatvoru u Spuzi. Mediji su prenijeli informacije da se nalazi obdukcije, koju su uradila dva doktora razlikuju. Navedeno je da su informacije koje posjeduju od tužilaštva da je dr. Miodrag Šoć, koji je prvi radio obdukciju, dostavio mišljenje tužilaštvu u kom se navodi da je riječ o ubistvu, a dr. Dragana Čukić, doktorica koja je radila drugi put obdukciju, nije isključila mogućnost da je riječ o samoubistvu. Više državno tužilaštvo iz Podgorice obavijestilo je 27. decembra

2011. godine GA da je na osnovu analize obdukcionog zapisnika dr. Miodraga Šoća od 22. novembra 2011. godine, sačinjenog povodom obdukcije tijela Milivoja Terzića; na osnovu zapisnika o pregledu tijela koji je sačinila dr. Dragana Čukić 24. novembra 2011. godine; kao i mišljenja stručnog lica, profesora Mihaila Kuliša od 26. novembra 2011. godine, donijelo naredbu o tome kome se određuje medicinsko vještačenje radi utvrđivanja uzroka smrti Milivoja Terzića, koje se povjerava Medicinskom fakultetu Univerziteta u Ljubljani.

Slučaj Renata Kruščića - Porodica Renata Kruščića prijavila je 23. novembra 2011. godine incident koji se dogodio 21. novembra 2011. godine u ZIKS-u. Članovi porodice tvrdili su da je Renata pretukao službenik ZIKS-a Bojan Brajović. Uprava ZIKS-a suspendovala je službenika Brajovića. Zoran Magdalinić, pomoćnik direktora ZIKS-a kazao je 25. novembra 2011. godine istraživaču GA da je nakon incidenta Brajović sporazumno raskinuo radni odnos u ZIKS-u. GA nema informaciju da li je u konkretnom slučaju pokrenut krivični postupak.

Diskriminacija u pritvoru - Dnevne novine Vijesti su 7. decembra 2011. godine objavile informaciju da sva pritvorena lica u istražnom zatvoru u Spužu nemaju isti tretman i uslove. U tekstu se navodi da manji krug pritvorenih lica ima povlašćene uslove i položaj u odnosu na ostala pritvorena lica. Uprava ZIKS-a demantovala je 8. decembra 2011. godine navode o povlašćenom položaju pojedinih pritvorenih lica.

Slučaj Mugoša - Ljiljana Mugoša, majka Zorana Mugoše koji služi kaznu u zatvoru u Bijelom Polju, obratila se 26. decembra 2011. godine GA sa navodima da se njenom sinu krše prava. Ljiljana je navela da njen sin nema prava na korišćenje sprava za treniranje i da nikako ne uspijeva da dobije drugu grupu koja mu pruža veća prava. Zoran Mugoša je osuđen na 15 godina zatvora. Istraživač GA kontaktirao je istog dana Zorana Magdelinića, pomoćnika direktora ZIKS-a, i upoznao ga sa navodima. Magdelinić je saopštio da je Mugoša disciplinski sankcionisan što je razlog zbog kojeg do tada nije mogao preći iz treće u drugu grupu, te da Mugoša nije stekao uslove za prelazak iz treće u drugu grupu i da će njegov zahtjev opet biti razmatran u martu 2012. godine. Kada su u pitanju sredstva za treniranje Magdelinić je kazao da je zbog bezbjednosti Mugoša trenutno prebačen u zatvor u Bijelom Polju, gdje zbog smanjenog fizičkog prostora nemaju prostor za treniranje tako da takva pravila važe za sva osuđena lica u tom zatvoru.

Dnevne novine prenijele su 26. decembra 2011. godine informaciju da je 18 žena iz poluotvorenog dijela zatvora u Spužu premješteno u dio gdje se nalaze i muškarci. Dnevne novine navele su da takvo stanje traje već dva mjeseca i da je trebalo da se riješi u periodu od 45 dana. Pomoćnik direktora Zoran Magdelinić kazao je istraživaču GA tog dana da informacije iz Dневnih novina nijesu tačne i da žene ne dijele prostor sa muškarcima. Magdelinić je kazao da se trenutno žene, koje izdržavaju kaznu u poluotvorenom dijelu, nalaze zajedno sa ženama koje izdržavaju kaznu u zatvorenom dijelu zbog renoviranja dijela prostorija. Magdelinić je kazao da je renoviranje tih prostorija pri kraju i da se preseljenje žena očekuje početkom 2012. godine.

Slučaj Vojvodić - Igor Vojvodić saopštio je istraživaču GA 29. decembra 2011. godine da se njegovom bratu Draženu Vojvodiću koji se nalazi na izdržavanju kazne u zatvoru u Spužu krši pravo na liječenje. Naime, Igor tvrdi da je Draženu prekinuto bolničko liječenje zbog izdržavanja kazne zatvora. Kako je Igor saopštio istraživaču GA, Dražen pati od teškog psihosomatskog stanja. Dražen se obratio Ministarstvu pravde 9. novembra 2011. godine molbom za prekid izdržavanja kazne. Kako Igor navodi odgovor do kraja 2011. godine nije dobio. Iz ZIKS-a su istraživaču GA kazali da je poslata inicijativa Ministarstvu zdravlja za formiranje komisije za konzilijarni pregled koja će utvrditi da li je u slučaju Dražena Vojvodića potrebno liječenje u ustanovi zatvorenog tipa.

V Politički motivisano nasilje

GA je registrovala više slučajeva politički motivisanog nasilja u Crnoj Gori. Bivši policijski službenici napustili su državu zbog navoda da im država nije obezbijedila sigurnost. GA je registrovala prijetnje, incidente i govor mržnje.

Viši sud u Podgorici 6. aprila 2011. godine potvrdio je presudu braći Stanišić za napad na maloljetnog sina predsjednika Pokreta za promjene Nebojše Medojevića. Osnovni sud je 21. oktobra 2010. godine osudio Vidoja i Radoslava Stanišića na osam mjeseci zatvora zbog pomenutog napada. Medojević je tvrdio da se radi o politički motivisanom napadu i za organizaciju napada javno optužio dvojicu službenika Agencije za nacionalnu bezbjednost, D.G. i Z.L. Medojević je ocijenio da je napad bio prijeteća poruka da bi prestao da javno ukazuje na veze između određenih pripadnika ANB i policije sa organizovanim kriminalom.

Odlazak bivših policajaca iz Crne Gore - Bivši policijski službenik iz Rožaja, Enver Dacić prijavio je policiji u Rožajama 8. aprila 2011. godine, da je dobio prijetnje smrću ukoliko se 11. aprila 2011. godine pojavi u Osnovnom sudu u Beranama na njegovo i saslušanje rukovodioca beranske Ispostave granične policije Veselina Krgovića, o navodima šverca cigareta. Dacić je prijavio da mu je na mobilnom telefonu stigla poruka sljedeće sadržine: „E slušaj me Envere, ovo ti je poslednja poruka. Ako se pojaviš na suđenje u ponedjeljak znaš šta te čeka. Skloni se, dobro ćeš proći. Imaš porodicu, mi se ne šalimo. Da nisi progovorio ikome, dobro se čuvaj Rožajac. Čuvaj glavu, svaki dan se umire“. Dacić je saopštio da je policiji pismeno zatražio da mu dodijele obezbjeđenje ali da su mu iz policije usmeno saopštili da neće dobiti zaštitu. Premijer Igor Lukšić primio je 20. aprila 2011. godine Dacića i još trojicu otpuštenih policajca iz Rožaja, Mithata Nurkovića, Hamda Murića i Reška Kalača. Dacić je sa porodicom privremeno napustio Crnu Goru 25. aprila 2011. godine, a njegovi roditelji kazali su da je njihov sin primio upozoravajući poziv od nekoga iz ANB-a da napusti državu. Mediji su prenijeli da je Dacić u nekoj od zapadnih država. Uprava policije demantovala je te navode.

Mithat Nurković, bivši policajac, je 3. maja 2011. godine prijavio policiji u Rožajama da je dvadesetak dana ranije doživio napad. Naime, Nurković tvrdi da ga je dok je upravljao motornim vozilom, NN lice koje je upravljalo vozilom „Ford“, dok ga je preticao pokušao udariti. Nurković je, da bi to

izbjegao skrenuo naglo sa kolovozne trake što nije dovelo do kontakta vozila. Vozilo Ford je, po tvrdnji Nurkovića, službeno policijsko vozilo koje je imalo službenu rotaciju na krovu. Nurković je incident snimio mobilnim telefonom i snimak u prijavi dostavio policiji. Uprava policije je protiv Nurkovića 4. maja 2011. godine podnijela krivičnu prijavu zbog lažnog prijavljivanja. Nurković je ovakvo postupanje policije opisao kao cilj da se on zatvori i da je to nastavak njegovog i progona otpuštenih policajaca. Mithat Nurković je sa porodicom takođe napustio Crnu Goru sredinom maja 2011. godine. Kako su mediji prenijeli, Nurković je kazao svom ocu da napušta Crnu Goru jer strahuje za svoju porodicu.

Suad Muratbašić, bivši policijski službenik takođe je napustio Crnu Goru zbog diskriminacije i pritisaka zbog ukazivanja na korupciju i kriminal. Suad Muratbašić tvrdio je da je ostao bez posla jer je, još dok je radio, javno ukazivao na negativne pojave u policiji. Muratbašić je saopštio da je morao da ubijedi 34 svoja sugrađanina iz Bijelog Polja da glasaju za Demokratsku partiju socijalista, kako bi ostao da radi u policiji. On je sa svojom porodicom otputovao u Brisel, gdje je zatražio politički azil. Muratbašić je tužio Upravu policije tražeći otpremnine i uplatu doprinosa međutim, kako je naveo, nijedna od tužbi nije procesuirana. Veselin Veljović, direktor Uprave policije pozvao je 12. juna 2011. godine bivše policijske službenike da se vrate u Crnu Goru i poručio da im Uprava policije garantuje bezbjednost i sigurnost. Nakon što su Crnu Goru napustili bivši policajci Enver Dacic, Mithat Nurkovic i Suad Muratbašić, isto su uradili i njihove kolege **Rešat Kalač** i **Hamdo Murić**. Kalač i Murić napustili su Crnu Goru 2. jula 2011. godine. Oni nijesu htjeli da otkriju u koju zemlju idu. Kalač i Murić su takođe naveli da su diskriminirani po vjerskoj osnovi ali i zato što su ukazivali na prekogranični šverc. Prema njihovim riječima, morali su napustiti Crnu Goru kako bi zaštitili sebe i porodice zbog prijetnji koje nijesu rasvijetljene ali i zbog ćutanja institucija.

Smailj Čunmuljaj javno je saopštio 4. juna 2011. godine da je dobio prijetnje zbog toga što je pokrenuo priču o provjeri diplome predsjednika gradske opštine Tuzi Nikole Gegaja. Naime, odbornik u gradskoj opštini Tuzi, Smailj Čunmuljaj javno je pokrenuo priču da predsjednik gradske opštine Tuzi ima lažnu diplomu Metalurškog fakulteta. Kako je saopštio, prijetnje su mu uputili otac i brat Nikole Gegaja. Čunmuljaj je sa prijetnjama upoznao policiju u Tuzima, ali neće podnijeti prijave.

Suđenje mitropolitu Amfilohiju zbog govora mržnje pred Područnim organom za prekršaje počelo je u junu 2011. godine. Suđenje je prekinuto jer su pravni zastupnici mitropolita Amfilohija zatražili izuzeće tužioca Veljka Rutovića, Zorana Živkovića, predsjednika Vijeća za prekršaje, Srđana Đurovića, predsjednika Područnog organa za prekršaje i sudije Larise Begović. Suđenje je prekinuto do odluke po zahtjevu za izuzeće. Suđenje nijesu pratili mediji jer nije bilo dovoljno prostora u sudnici, izuzev za pet novinara koji su se solidarizali sa ostalim novinarima i napustili sudnicu. Mitropolitu se sudi po zahtjevu tužilaštva za govor mržnje. Prijavom je obuhvaćena izjava koju je mitropolit Amfilohije dao 6. i 14. januara 2011. godine na Badnje večer i Pravoslavnu Novu godinu, kao i dijela pisma koje je uputio premijeru Igoru Lukšiću. Njegov advokat Dalibor Kavarić saopštio je da pravosudni organi pokušavaju da učutkaju mitropolita i da pokušavaju da ga negativno predstavljaju kao nekog ko guši vjerska i nacionalna osjećanja.

Podgorički paroh Velibor Džomić odlučio je krajem februara 2011. godine da povuče tužbu protiv direktora Uprave policije Veselina Veljovića zbog klevete. Džomić je tužio Veljovića da je na sjednici skupštinskog Odbora za bezbjednost iznio informacije da je paroh učestvovao u planiranju rušilačkih aktivnosti ispred Skupštine Crne Gore. Džomić smatra da je dovoljno što je pred sudom i javnošću dokazao da on nije planirao rušilačke aktivnosti ispred zgrade Skupštine Crne Gore, na protestima povodom priznanja nezavisnosti Kosova.

Milan Popović, profesor Pravnog fakulteta, Esad Kočan, glavni i odgovorni urednik nedjeljnika „Monitor“ i Koča Pavlović, poslanik u Skupštini Crne Gore saopštili su 11. juna 2011. godine da poslednjih nekoliko sedmica dobijaju SMS poruke uvredljive i prijeteće sadržine a da je pošiljalac poruka Šeki Radončić. Radončić je potvrdio da im je slao poruke ali je negirao da im je prijetio. Advokat Zoran Piperović koji zastupa Šekija Radončića, saopštio je 20. septembra 2011. godine da ga je tužilaštvo obavijestilo da Radončić nije počinio bilo kakvo krivično djelo protiv Milana Popovića, Esada Kočana i Koče Pavlovića. Radončić je najavio da će tužiti Popovića, Kočana i Pavlovića zbog uvrede i duševnih bolova. Popović, Pavlović i Kočan su reagovali na ove informacije i saopštili da ih tužilaštvo nije ni kontaktiralo. Oni su dodali da se tužilaštvo oglušilo i o njihov poziv da sadržaj tih poruka razmotri samo kao dio očiglednih nastojanja šefa vladajućeg režima Mila

Đukanovica, da izbjegne najveću odgovornost za nezastarivi ratni zločin deportacija 1992. godine.

Oduzimanje ličnih dokumenata - Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrenulo je proceduru oduzimanja crnogorskog državljanstva predsjedniku Narodne stranke Predragu Popoviću. Popović je zbog toga podnio ostavku na mjesto poslanika u Skupštini Crne Gore. Razlog za pokretanje procedure bilo je to što Popović posjeduje i državljanstvo Srbije, a Zakon o državljanstvu propisuje da punoljetna lica gube crnogorsko državljanstvo ako su dobrovoljno stekli državljanstvo druge države. Ministarstvo je 21. marta 2011. godine donijelo rješenje kojim se oduzima državljanstvo Popoviću. Popović je u otvorenom pismu premijeru Igoru Lukšiću saopštio da je Zakon o državljanstvu diskriminatorski prema Srbima i da se on neće odreći nijednog državljanstva. Popović je takođe saopštio da se ovom odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova pred sami popis šalje jasna poruka građanima Crne Gore. Njemu je 24. marta 2011. godine uručeno rješenje i oduzeta su mu sva lična dokumenta. Popović smatra da se radi o političkom progonu i pritisku na Srbe uoči popisa stanovništva.

Nakon što je Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) oduzelo državljanstvo i lična dokumenta predsjedniku Narodne stranke Predragu Popoviću, MUP je po službenoj dužnosti odjavio prebivalište i poništilo ličnu kartu Veliboru Džomiću, koordinatoru pravnog programa u Mitropoliji-crnogorsko primorskoj. Razlog je, kako je saopšteno, to što je Džomić imao prijavljeno prebivalište u Kraljevu u Srbiji. Džomić je zatražio dobijanje boravišne dozvole ali je MUP odbio njegov zahtjev jer je ANB dostavila potvrdu da Džomić ugrožava nacionalnu bezbjednost. Džomić je 13. decembra 2011. godine predao tužbu Upravnom sudu protiv drugostepenog rješenja kojim je odbijen zahtjev za odobrenje privremenog boravka zbog navodnog ugrožavanja nacionalne bezbjednosti Crne Gore.

Bivši direktor Uprave policije Veselin Veljović krajem marta 2011. godine podnio je tužbu zbog klevete protiv predsjednika Pokreta za promjene Nebojše Medojevića i dnevnih novina Vijesti. Kasnije je Veljović saopštio da nije dao nalog advokatu da tuži i Vijesti pa je tužba protiv novine povučena. Veljović je za nadoknadu nematerijalnih troškova zatražio iznos od 40 hiljada eura. Veljović je podnio tužbu protiv Medojevića i Vijesti zato što je Medojević saopštio, a Vijesti prenijele, da posjeduje informacije da je Veljović u stalnom kontaktu sa Darkom Šarićem. Medojević je ranije zatražio od premijera

Igora Lukšića da utiče da direktor policije Veselin Veljović ne vodi sa njim političku polemiku. Premijer Lukšić je saopštio da direktor policije, ne treba da vodi polemiku sa bilo kojim poslanikom a posebno ne sa onim koji je i član Odbora za bezbjednost. Ministar unutrašnjih poslova, Ivan Brajović, saopštio je da Uprava policije ne može politički da polemiše sa poslanicima. Brajović je kazao da se policija ne bavi politikom ni političkim saopštenjima. Suđenje je počelo 28. novembra 2011. godine i biće nastavljeno 23. januara 2012. godine.

Slučaj prijetnji Aleksandru Saši Zekoviću – Državno tužilaštvo je u februaru 2011. saopštilo da je slučaj prijetnji smrću, praćenja i prisluškivanja Aleksandra Zekovića, istraživača kršenja ljudskih prava, zastario. NVO Akcija za ljudska prava je najavila da će se povodom ovog slučaja predstavkom obratiti Sudu za ljudska prava u Strazburu zbog kršenja Zekovićevih prava na slobodu izražavanja, prava na djelotvoran pravni lijek i kršenja zabrane nečovječnog i ponižavajućeg postupanja.

Albanska ambasada u Podgorici 9. marta 2011. godine bila je meta napada i provokacija. Prvo je nepoznati provokator bacio jaje u prozor a nakon sat je stigla dojava da je postavljena bomba u zgrada diplomatskog predstavništva u Podgorici. Policija je pretresla zgradu i saopštila da nema tragova o podmetnutoj bombi, te da je prijava bila lažna. Policija je 21. decembra 2011. godine navela da je dojavu primila iz Republike Albanije putem zahtjeva NCB Interpola Tirana te da su tražili da im se dostave rezultati mjera i radnji policije Albanije vezanih za najavu o navodno podmetnutoj bombi. Policija je saopštila da povratnu informaciju nijesu dobili.

Iguman manastira Dajbabe – Svešteno lice Nikodim (Bogosavljević) gostujući u emisiji „Pitajte sveštenika“ Radija Svetigora 30. marta 2011. godine kazao je da crnogorsku naciju „nije stvorio Bog nego da je ona plod ljudskih sujeta i slabosti, a generalno je tvorac crnogorske nacije đavo u suštini stvari“. Velibor Džomić, podgorički paroh Mitropolije Crnogorsko primorske, kritikovao je stav sveštenika Nikodima i saopštio da je u pitanju njegov lični stav a ne stav Mitropolije. Džomić je istakao da će sveštenik Nikodim morati crkvenim organima da da pismeni odgovor. Veliki broj pojedinaca i organizacija osudili su ovu izjavu ocjenjujući je kao govor mržnje. Zamjenik Višeg državnog tužioca Veljko Rutović najavio je pokretanje prekršajnog postupka protiv Nikodima Bogosavljevića, sveštenika Srpske crkve u Crnoj Gori, zbog govora mržnje. Mediji su 25. oktobra 2011. godine prenijeli informaciju da je Organ za prekršaje izrekao kaznu Bogosavljevića od 900 eura.

Agencija za elektronske medije razmatrala je izjavu Nikodima Bogosavljevića i direktor Agencije za elektronske medije Abaz Džafić 7. aprila 2011. godine donio je odluku kojom se Radiju Svetigora izriče upravno nadzorna mjera upozorenja zato što je 30. marta 2011. godine u okviru emisije „Pitajte sveštenika“ gost emisije sveštenik Nikodim Bogosavljević izjavio da je crnogorsku naciju stvorio đavo a da je ovakva izjava prošla bez ikakve reakcije voditeljke emisije. Mitropolit Crnogorsko primorske mitropolije Amfilohije razriješio je dužnosti sveštenika Nikodima.

Kamenovane prostorije Nove srpske demokratije u Danilovgradu - U noći izmenu 25. i 26. marta 2011. godine kamenovane su prostorije Nove srpske demokratije u Danilovgradu. To nije prvi put napada na prostorije Nove. Incident je prijavljen policiji. Iz Nove su saopštili da ne očekuju da policija identifikuje počinioca jer to nije učinila ni u prethodnim slučajevima. Policija je obavijestila GA da su prostorije Nove napadnute i 29. avgusta 2011. godine. Policija počinioca nije identifikovala ali pošto se prostorije Nove nalaze pored dva noćna kluba, a registrovani događaji se dogodili u danima vikenda, policija preduzima pojačane preventivne aktivnosti u tim danima.

Saslušanje Vanje Čalović - Policija je 1. jula 2011. godine saslušala Vanju Čalović, direktoricu NVO MANS, povodom snimka svadbe Safeta Kalića koji se pojavio na internetu. Na svadbi rožajskog biznismena Safeta Kalića, o kom su mediji pisali da se u evidenciji Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB) vodi kao bezbjednosno interesantna osoba, bili su i visoki službenici ANB. Čalovićka je saopštila da je policija od nje željela da sazna ko je postavio snimak na internetu. Ona im je kazala da zna ko je postavio taj snimak i dodala da to neće kazati dok policija ne počne da istražuje samu sadržinu snimka. Uprava policije ispitala je Čalovićku po nalogu tužilaštva. Čalovićka je kazala da policijski službenici nijesu znali za koje krivično djelo je terete. Veselin Veljović, direktor Uprave policije saopštio je da policija nije nadležna za to da određuje krivično djelo, već da to čini tužilac. Vanja Čalović je na to reagovala i kazala da direktor Veljović na taj način pokazuje nepoznavanje Zakonika o krivičnom postupku ili da je u pitanju pokušaj manipulacije kako bi skinuo odgovornost sa sebe. Brojni političari, novinari i NVO predstavnici javno su osudili saslušavanje Čalovićke i ocijenili ga vidom zastrašivanja predstavnika NVO sektora koji istražuju organizovani kriminal i korupciju. NVO Akcija za ljudska prava 4. jula 2011. godine obratila se Vrhovnom državnom tužiocu da javnosti hitno objasne na koji način istraga usmjerena u pravcu aktivista MANS

može doprinjeti suzbijanju organizovanog kriminala i korupcije, kao i da saopšte u vezi kog krivičnog djela su aktivisti MANSa saslušavani. Iz Akcije za ljudska prava kazali su istraživaču GA da do 16. decembra 2011. godine, njihova organizacija nije dobila odgovor od tužilaštva. Ovo je drugi put da policija ispituje predstavnike MANS-a o postavljanju spornog snimka na internetu. Mediji su 12. decembra 2011. godine prenijeli informaciju da je Savjet za građansku kontrolu rada policije utvrdio da su službenici policije prekršili tadašnji Zakonik o krivičnom postupku, jer u pozivu nijesu naznačili razlog pozivanja Vanje Čalović.

Napad na Mehmed Zenku, poslanika Demokratske unije Albanaca - Mehmed Zenka poslanik Demokratske unije Albanaca pretučen je 21. jula 2011. godine u Ulcinju. Zenka je saopštio da se radi o „sačekuši“ i da je napad pripremljen, te da ga je napalo desetak ljudi. Policija je saopštila da su uhapsili kosovske državljane F. V. i S. A. zbog sumnje da su pretukli poslanika Zenku. Mehmed Zenka saopštio je da se verzija događaja koju je policija saopštila razlikuje od stvarne i zatražio da policija rasvijetli incident do kraja. Uprava policije 22. decembra 2011. godine obavijestila je GA da je protiv V. F. i A. S. podnijeta krivična prijava zbog sumnje da su počinili krivično djelo nasilničko ponašanje na štetu Mehmeda Zenke. Sudski proces je u toku. Uprava policije protiv Đ. F. je podnijela prekršajnu prijavu zbog drskog ponašanja prema Mehmedu Zenki, a protiv Z. M. podnesena je prekršajna prijava zbog fizičkog napada na štetu Đ. F. i V. F. Uprava policije u dopisu nije naznačila puni identitet Z. M.

Šok bomba u poštanskom sandučetu - U poštanskom sandučetu Vukadina Čupića pronađena je šok bomba dana 25. jula 2011. godine. Čupić je štrajkovao glađu zbog neisplaćenih zarada u Savezu samostalnih sindikata Crne Gore (SSCG). Čupić je javno kritikovao poslovanje rukovodstva SSCG. On je javno saopštio da sumnja da mu je bomba postavljena zbog njegovih javnih istupa. Slučaj je prijavljen policiji. Policija je obavijestila GA 21. decembra 2011. godine da je o ovom događaju obavijestila nadležno tužilaštvo. U dopisu GA stoji da „s obzirom da se radi o dimnoj bombi koja aktiviranjem ne posjeduje udarno dejstvo, niti supstancu CS, ista ne može ugroziti život ili tijelo. Zamjenik osnovnog državnog tužioca se izjasnio da ne postoje elementi krivičnog djela, koje se goni po službenoj dužnosti.“ U dopisu se ne navodi da li su počinioci identifikovani.

Slučaj Srečka Đuranovića - Srećko Đuranović porijeklom iz Crne Gore, trenutno nastanjen u Rijeci u Hrvatskoj, prijavio je incident koji se dogodio 6. septembra 2011. godine u Baru. Đuranović je putovao sa porodicom u Ulcinj a u Baru su svratili da odmore. Kada su htjeli da nastave put primijetili su da im je na automobilu hrvatskih tablica zadnja tablica oštećena. Đuranović je istakao da to nije bio prvi put da doživljava ovakav incident, te da nadležni nijesu uspjeti da zaštite njegovu imovinu. GA nema informaciju da li je Đuranović u konkretnom slučaju incident prijavio policiji.

Poziv da je podmetnuta bomba u zgradi opštine Ulcinj - Na dan inauguracije predsjednika opštine Ulcinj Nazifa Cungu, 26. septembra 2011. godine, nepoznati muškarac saopštio je u telefonskom pozivu policiji da je u zgradi Opštine Ulcinj podmetnuta bomba. Policija je saopštila nakon istrage da je utvrdila da se radi o lažnoj dojavi. Prema podacima GA počinitelj nije identifikovan.

Prijetnje studentu Filozofskog fakulteta - Predstavnik studenata Filozofskog fakulteta iz Nikšića Ognjen Jovović prijavio je da je 15. novembra 2011. godine dobio prijeteću poruku na mobilnom telefonu sledeće sadržine: „Nesoju, sram te bilo! Ovo nije studentski protest, ovo je politizacija. Špijune srpski, čeka te gepek, pa biraj – Leverovići ili Slano“. Uprava policije je 19. novembra 2011. godine saopštila da je identifikovala lica osumnjičena da su prijetili Jovoviću. Saopšteno je da će policija u Nikšiću podnijeti krivičnu prijavu protiv N.Z. (25), M.V. (24) i N.K. (24) iz Nikšića i I.G. (23) iz Pljevalja, zbog osnovane sumnje da su, na štetu Ognjena Jovovića iz Nikšića, počinili krivično djelo ugrožavanje sigurnosti. Tužilaštvo je u dopisu koje je 23. decembra 2011. godine dostavilo GA navelo da je Osnovnom sudu u Nikšiću podnijelo optužnio predlog protiv Nikole Zekovića, Nikole Krivokapića, Milana Vasiljevića i Ivana Grbovića zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti Ognjena Jovovića. U istom dopisu tužilaštvo je navelo da je Osnovni sud u Nikšiću osudio optužene, optuženog Nikolu Zekovića novčanom kaznom u iznosu od 600 eura, dok su ostalim licima izrečene uslovne osude.

Prijetnje bivšem policajcu - Bivši policajac Edževit Nurković iz Rožaja, napustio je Crnu Goru sa porodicom početkom decembra 2011. godine. Naime, mediji su prenijeli informaciju da je Nurković dobio prijeteće poruke na mobilni telefon 17. i 27. novembra 2011. godine nakon što je javno govorio o povezanosti pojedinaca u Upravi policije sa švercerima.

Predsjednik pokreta za promjene Nebojša Medojević saopštio je 21. decembra 2011. godine da se priprema napad na njega i da je vlast odgovorna ukoliko se nešto desi. Medojević je ovu tvrdnju iznio u Parlamentu u polemici sa potpredsjednikom Vlade i ministrom pravde Duškom Markovićem. Medojević je kazao: "Ekipa iz Granda nešto sprema meni ovih dana. To su vaši operativci. Za sve što se desi meni i mojoj porodici, odgovorna je vlast". Nadležni su pozvali Medojevića da im dostavi informacije u vezi sa navodima o pripremi napada.

VI Pravo na pravično suđenje

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koju je Crna Gora ratifikovala, garantuje pravo na pravično suđenje. U članu 6 Konvencije stoji: „Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona“. Tako, po Konvenciji svako ko je optužen za krivično djelo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.

Iz kancelarije Ombudsmana 30. septembra 2011. godine saopštili su da se pravo na pravično i nepristrasno suđenje veoma često krši. Ombudsman je od početaka 2011. godine primio 29 pritužbi koje se odnose na kršenje prava na pravično suđenje i 47 pritužbi koje se odnose na odugovlačenje sudskog postupka.

GA je u periodu od februara do oktobra 2011. godine realizovala projekat „Monitoring rada sudova“ sa posebnim aspektom na pristup sudu i objavila izvještaj „Pristup sudu, jednakost, javnost, transparentnost, efikasnost“³. Istraživanje je pokazalo da materijalni uslovi u kojima posluje pravosuđe uslovljavaju teškoće u pristupu sudu. Nijedan od projektom obuhvaćenih sudova, osim donekle Upravnog suda, ne ispunjava prostorne i tehničke uslove koji bi zadovoljili potrebne standarde sudskog postupka, čime se ugrožava ostvarivanje prava na javno suđenje. Arhitektonske barijere u pristupu sudu značajne su prepreke za lica smanjene pokretljivosti. Zbog nedostatka tabela sa informacijama i identifikacionih oznaka službenika unutar sudova građani nailaze na teškoće u pronalaženju njima relevantnih prostorija i lica koja su od značaja za rješavanje njihovih zahtjeva. Novinari kao značajna ograničenja u obavljanju svog posla ističu i nedostatak informacija o tome koji sudija je zadužio neki predmet i kada su zakazana suđenja, nespremnost sudija i zaposlenih u sudu da komuniciraju sa njima, kao i osjećaj ugrožene bezbjednosti kada zbog prostornih ograničenja početak suđenja čekaju u hodniku zajedno sa optuženima i oštećenima i njihovim porodicama.

³Izvještaj GA PRISTUP SUDU, JEDNAKOST, JAVNOST, TRANSPARENTNOST, EFIKASNOST možete vidjeti na web stranici <http://www.yihr.me/wp-content/uploads/2010/03/Izvjestaj-YIHR-2011-cg.pdf>

Sudovima sa zahtjevima za slobodan pristup informacijama obraćaju skoro isključivo nevladine organizacije. Građani se obraćaju u veoma malom broju slučajeva. Mogućnosti koje pruža ovaj zakon rijetko koriste i novinari, jer je po njima rok od osam dana u kojem je organ vlasti dužan da odgovori previše dug da bi odgovorio njihovim potrebama.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) saopštio je 28. septembra 2011. godine rezultate o izvršenom monitoringu sudskih procesa za period od 1. aprila do 31. avgusta 2011. godine. CEDEM je saopštio da u više od 50% posmatranih predmeta nije bilo kršenja prava na pravično suđenje dok su u ostalim predmetima koje su pratili konstatovane povrede ovog prava. Pravo na nezavistan sud kršeno je u jednom predmetu, pravo na pristup sudu kršeno je u tri predmeta, pretpostavka nevinosti kršena je u četiri predmeta, u jednom predmetu uočene su povrede prava na jednakost oružja, jer je odbrana imala teškoća da dođe do svih dokumenata koji se izvode kao dokazi, u četiri predmeta povrijeđeno je pravo na efikasnu odbranu dok se najviše krši pravo na suđenje u razumnom roku i to u devet predmeta a u tri predmeta postavlja se pitanje validnosti dokaza.

Besplatna pravna pomoć - Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći usvojen je 5. aprila 2011. godine u Skupštini Crne Gore. Primjena zakona počinje od 1. januara 2012. godine. Prva kancelarija za pružanje besplatne pravne pomoći otvorena je 25. novembra 2011. godine u Podgorici u Osnovnom sudu. Besplatnu pravnu pomoć do sada su pružale NVO, sindikati i političke partije. Usvojeni Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći pokazao je da Vlada ovu oblast smatra siromaškim pravom a ne i oblašću ljudskih prava što je definisano u član ovog Zakona. Član 1 glasi: radi ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu, koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice, obezbjeđuje se besplatna pravna pomoć, u skladu sa ovim zakonom. Pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju crnogorski državljani, lica bez državljanstva (apatridi) koja legalno borave u Crnoj Gori, lica koja traže azil, stranci sa stalnim nastanjenjem, lica sa odobrenim privremenim boravkom. Navedena lica imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć ukoliko su korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice ili nekog drugog prava iz socijalne zaštite u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna ili dječija zaštita, djeca bez roditeljskog staranja, lica sa posebnim potrebama, žrtva krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici i trgovina ljudima i lica slabog imovnog stanja.

Besplatna pravna pomoć u skladu sa ovim Zakonom podrazumijeva pravno savjetovanje, sastavljanje tužbe, žalbe, ustavne žalbe ili akta kojim se inicira postupak zaštite pred Evropskim sudom za ljudska prava i za zastupanje pred sudom, Državnim tužilaštvom, Ustavnim sudom, i u postupku za vansudskim rješavanjem spora. Besplatnu pravnu pomoć će odobravati predsjednik Osnovnog suda a pružaće je advokati po redosljedu sa spiska crnogorske Advokatske komore.

GA je ranije dala preporuke da Zakon sadrži i sledeća rješenja: da pružanje besplatne pravne pomoći mogu obavljati i nevladine organizacije, stručne i naučne ustanove, političke stranke, sindikati i drugi subjekti a ne samo advokati koji su registrovani za pružanje besplatne pravne pomoći; zatim da se uslovi koje građani treba da ispune da bi dobili besplatnu pravnu pomoć pojednostave i da se besplatna pravna pomoć pruža svim građanima koji su socijalno ugroženi i u slučajevima kršenja ljudskih prava jer Predlog ne sadrži rješenja da besplatnu pravnu pomoć mogu dobiti žrtve diskriminacije, torture i drugih teških oblika kršenja ljudskih prava. Zatim da se Zakon usvoji zajedno sa Zakonom o sprječavanju diskriminacije i Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, jer se predlaže da se od kazni predviđenih Zakonom o sprječavanju diskriminacije formira Fond besplatne pravne pomoći, koji treba da bude proširen dijelom sredstava od prihoda igara na sreću. Međutim, naše preporuke nijesu prihvaćene.

Notari - U crnogorski pravni sistem uvedena je 25. jula 2011. godine notarska služba. Notarske kancelarije otvorene su u Podgorici, Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Nikšiću, Danilovgradu, Cetinju, Herceg Novom, Kotoru, Tivtu, Budvi, Baru i Ulcinju. Notarske kancelarije nijesu otvorene u Plavu, Andrijevici, Pljevljima, Mojkovcu, Kolašinu, Plužinama, Šavniku i Žabljaku. Više građana obratilo se GA sa pritužbama da su notarske tarife previsoke i da nepostojanje kancelarija u svim opštinama predstavlja dodatne troškove za građane. Notarske tarife u Crnoj Gori jedne su od najviših u regionu i ne odgovaraju socijalnoj situaciji u zemlji. GA je 4. avgusta 2011. godine pozvala Ministarstvo pravde da pokrene aktivnosti na uspostavljanju rješenja koja će omogućiti da građani na jeftiniji i lakši način ostvare pristup notarskim uslugama. Ministarstvo pravde usvojilo je 29. septembra 2011. godine Informaciju o smanjenju notarskih tarifa jer ne odgovaraju socijalnom i ekonomskom ambijentu. U decembru 2011. godine privrednici Crne Gore okupljeni u Privrednoj komori saopštili da su notari prepreka u biznisu.

Ministar pravde Duško Marković je saopštio da će tarife biti smanjene od 20 do 50%.

Advokatske i notarske tarife – Advokatske tarife, takođe, su visoke i ne odgovaraju ekonomsko socijalnom stanju u Crnoj Gori. Ministar pravde u decembru je najavio da će Ministarstvo pravde intervenirati kako bi se visoke tarife smanjile. U ranijem period, GA je tražila i od Advokatske komore da koriguje visinu tarifa i prilagodi ih socijalnoj moći građana i na taj način omogućiti lakši pristup pravdi. Ovo je bilo važno uraditi ako se uzme u obzir da prilikom usvajanja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći nijesu uzete u obzir najznačajnije preporuke NVO sektora i da se Zakon počinje primjenjivati tek 2012. godine. GA je predlagala da Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći omogućiti ovo pravo i žrtvama teških kršenja ljudskih prava, da besplatnu pravnu pomoć pružaju, pored advokata koji su upisani u registar advokata za pružanje besplatne pomoći, i nevladine organizacije, sindikati, političke partije, pravne klinike i druge institucije. Na ovakav način besplatna pravna pomoć bi se obezbijedila širem krugu građana koji bi na lakši način ostvarivali pravo na pristup pravdi. Problem je dodatno bitan, jer su veoma rijetki slučajevi da advokati u Crnoj Gori rade pro bono. Do kraja godine smanjivanje tarifa nije realizovano.

Pravo na odbranu – Jedan broj advokata negodovao je i javno saopštio da stupanjem na snagu odredaba novog Zakonika o krivičnom postupku da tužilac vodi istrage može doći do povrede prava na odbranu okrivljenog. Naime, advokati su saopštili da tužioci ne dozvoljavaju advokatima da kopiraju spise predmeta čime se krši pravo na odbranu. Tužioci su naveli da ograničavaju uvid u spise predmeta samo u izuzetnim slučajevima, najčešće kada se radi o mjerama tajnog nadzora.

VII Sloboda izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja

Sloboda izražavanja

Član 47 Ustava Crne Gore garantuje slobodu izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na neki drugi način. Na osnovu Ustava, pravo izražavanja može se ograničiti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i čast i ako se ugrožava javni moral ili bezbjednost Crne Gore.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda garantuje svakom slobodu izražavanja. To pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti. Konvencija predviđa neophodna ograničenja ovog prava u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi sprječavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite prava ili ugleda drugih, radi sprječavanja otkrivanja obavještenja dobijenih u povjerenju ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva. Evropski sud za ljudska prava u praksi je predvidio da političari i ostali koji obavljaju javne funkcije, moraju da trpe veći stepen kritike nego drugi građani.

Zakon o medijima u našoj državi definiše da su mediji slobodni i da je cenzura medija zabranjena a da Crna Gora jamči slobodu informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama.

Dana 22. juna 2011. godine, Skupština je izglasala izmjene Krivičnog zakonika kojim je predviđena dekriminalizacija klevete. Ranija praksa pokazala je da su izricane kazne čak i do 20 hiljada eura i to po tužbama političara i javnih funkcionera koji bi morali da trpe veći stepen kritike. Visoke novčane kazne značajno su ugrozile rad medija i novinara jer nijesu odgovarale ekonomsko socijalnom statustu u zemlji.

Vrhovni sud je na Opštoj sjednici održanoj 29. marta 2011. godine, donio načelni pravni stav:

„Ukoliko nađe da postoji osnov odgovornosti novinara i medija sud odmjerava visinu pravične naknade zbog povrede prava ličnosti (ugleda, časti i dr.) vodeći računa o svim okolnostima konkretnog slučaja, a naročito: o značaju povrijeđenog dobra i posledicama koje su iz toga proistekle, trajanju duševnih

bolova, cilju kome služi naknada nematerijalne štete, kao i tome da visina dosuđene naknade po pravilu treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, te da dosuđena naknada ne bude u iznosu koji bi obeshrabrujuće uticao na novinare i medije u obavljanju njihove uloge u očuvanju demokratskih vrijednosti društva.“ Sud nije u ovom Načelnom pravnom stavu propisao najmanju i najveću granicu ili standard za odmjeravanje visine naknade nematerijalne štete u slučaju kada se utvrdi da postoji

odgovornost novinara i medija ali je istakao da treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Tri medija protiv kojih je u prethodnim godinama najviše pokrenuto postupaka za klevetu su Dan, Vijesti i nedjeljnik Monitor. Predstavnici ovih medija istraživaču GA su kazali da je tokom 2011. godine broj tužbi manji nego u prethodno vrijeme. Protiv Dana je pokrenuto osam, Vijesti pet i protiv Monitora jedna tužba. Dodijeljeni novčani iznosi po presudama u 2011. godini su Dan oko 17, Vijesti dvije i Monitor oko šest hiljada eura.

Vlada Crne Gore donijela je odluku da pomogne štampanim i elektronskim medijima. Štampani mediji dobiće državnu pomoć dok će elektronskim biti otpisani dugovi prema Radio-difuznom centru za korišćenje usluga tokom 2009. i 2010. godine. Prema saznanjima GA, Vlada će štampane medije pomoći sa oko 880 hiljada, a elektronske sa oko 2 i po miliona eura.

U Crnoj Gori zamrznut je sistem medijske samoregulacije. Novinarsko samoregulatorno tijelo (NST) konstituisano je 2003. godine. Predsjedavajući Savjeta NST-a Mirsad Rastoder kazao je 23. marta 2011. godine istraživaču GA: “Nakon veoma aktivnog protežiranja medijskih sloboda u skladu sa evropskim principima i praksom, posebno u periodu od 2006. - 2010. godine došlo je do blokade u radu NST-a. Zbog apstinencije predstavnika tri vrlo uticajna medija, Savjet NST-a, od maja 2010. godine nema kapacitet da odlučuje o žalbama i prekršajima Kodeksa kojih često ima u štampi i programima. Blokadu su izazvale nataložene i nove podjele u medijskoj zajednici koje se trenutno prepoznaju u podjeli na dva medijska tabora. Novinari podliježu interesima redakcija (vlasnika) pa je u takvoj situaciji nemoguće obezbijediti dovoljan broj članova Savjeta NST-a na sjednicama. Urednici - direktori osam

uticajnih medija nedavno su pokušali da se dogovore i formiraju novo samoregulatorno tijelo ali za sada, nažalost, zbog isključivosti nijesu uspjeli da ostvare principijelni konsenzus”.

Sloboda izražavanja u Crnoj Gori još uvijek je na zabrinjavajućem nivou. Nadležne institucije nijesu osvarile značajniji napredak u istragama za ubistvo novinara Duška Jovanovića i pronalasku nalogodavaca i izvršilaca brojnih prebijanja novinara u ranijem periodu. GA je 2011. godine registrovala incidente i prijetnje novinarima. Ohrabruje trend donijetih oslobađajućih presuda protiv novinara. Sud u Strazburu donio je presudu u slučaju Koprivica protiv Crne Gore. Presudom se navodi da je suma od pet hiljada eura i sudski troškovi koje je crnogorski novinar Veseljko Koprivica, prema presudi Osnovnog suda u Podgorici trebalo da plati po osnovu naknade štete zbog klevete previsoka jer je ukupni iznos bio 25 puta veći od njegovih mjesečnih primanja.

Sudski postupci:

Slučaj Rada Živkovića protiv Vijesti - Dnevne novine Vijesti prenijele su 7. jula 2011. godine informaciju da je Osnovni sud u Podgorici odbacio tužbu Rada Živkovića protiv Vijesti. Naime, Živković je tužio Vijesti tražeći 17 hiljada eura kao nadoknadu za duševne bolove, povredu ugleda, časti i prava ličnosti. Sud je obrazložio da je novinarka Vijesti imala opravdanog razloga da vjeruje da su informacije istinite i da je Živković imao na raspolaganju mogućnost da demantuje iznijete informacije.

Slučaj Jasmine Muminović - Viši sud u Podgorici potvrdio je presudu Osnovnog suda iz Podgorice, kojom se Jasmina Muminović i Vijesti oslobađaju tužbi Safeta Kalića iz Rožaja. Kalić je tužio Muminovićku i Vijesti zbog povrede časti i ugleda zbog tekstova u kojima je pisano o njegovom navodnom privođenju u policiju.

Slučaj Medojević - Simović - Osnovni sud u Podgorici presudio je da Nebojša Medojević, predsjednik Pokreta za promjene, plati 1.000 eura bivšem ministru poljoprivrede Milutinu Simoviću za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda. Naime, Simović je u martu prošle godine podnio tužbu protiv Medojevića za klevetu, uz odštetni zahtjev od deset hiljada eura. Simović je tužio Medojevića zbog izjava da je Simović 14. avgusta 2009. godine bio na otvaranju diskoteke „Municipijum“ u Pljevljima koja je vlasništvo Darka Šarića koji je optužen pred pravosudnim organima u Srbiji za krijumčarenje droge.

Slučaj Senić - Vijesti - Osnovni sud u Podgorici oslobodio je dnevne novine Vijesti po tužbi sudskog vještaka Zorana Senića. Senić je tužio dnevne novine Vijesti zbog pretrpljenih duševnih bolova usled povrede časti i ugleda. Senić je za nadoknadu nematerijalne štete tražio 20 hiljada eura. Povod za tužbu bio je tekst u Vijestima od 1. februara 2010. godine pod naslovom „Direktor AMD tvrdi da se sprema nezakonito preuzimanje firme - Đakonović zašto ćuti tužilac“. U tekstu je, između ostalog, navedeno da je sudski procjenjivač Zoran Senić izvršio odokativnu procjenu imovine čime je omogućio Miodragu Niketiću da registruje NVO.

Slučaj Jovana Lončarevića - Osnovni sud u Beranama proglasio je krivim lokalnu upravu u Beranama i Agenciju za izgradnju zbog uklanjanja bilborda koji je postavio Jovan Lončarević. Naime, Jovan Lončarević, američki državljanin porijeklom iz Berana postavio je bilbord u centru Berana da bi iskazao nezadovoljstvo zbog deponije koja je locirana na Vasovim vodama u Beranama. Na bilbordu je bila fotografija deponije i natpis „Dokle“. Lokalna uprava uklonila je bilbord 9. avgusta 2010. godine. Odlukom suda utvrđeno je da je prekršena sloboda izražavanja a opština Berane i Agencija za izgradnju treba da solidarno isplate Jovanu Lončareviću 500 eura za pretrpljene duševne bolove zbog povrede prava ličnosti i slobode izražavanja. Takođe, sud je presudio da opština Berane i Agencija za izgradnju postave isti bilbord o svom trošku šest mjeseci.

Slučaj Ibrahima Čikića - Osnovni sud u Bijelom Polju obustavio je u avgustu krivični postupak protiv Ibrahima Čikića koga su devet građana Bijelog Polja tužili zbog klevete. Čikić je u svojoj knjizi „Gdje sunce ne grije“ opisao torturu koju je doživio u bjelopoljskom zatvoru. Sud je donio rješenje da obustavlja postupak usled izmjena Krivičnog zakonika jer je krivično djelo kleveta izbrisano. Čikićevu knjigu „Gdje sunce ne grije“ izdala je GA u ediciji Dokumenti.

Slučaj ekipe Vijesti koja se bavila istraživanjem šverca duvana - Zbog prijetnji i ugrožavanja sigurnosti ekipi Vijesti koja se bavila istraživanjem šverca duvana optuženi su Slavko Musić i Marko Piper zbog ozbiljnih prijetnji koje su od 31. januara do 3. februara 2011. godine uputili novinarki Oliveri Lakić koje su uslijedile nakon istraživačkih tekstova o poslovanju fabrike duvana u Mojkovcu. Tužilaštvo je utvrdilo da muškarac, koji se u februaru prijavio da je u dva navrata ozbiljno prijetio novinarki Lakić, nije to uradio, prenijele su Vijesti 26. septembra 2011. godine. Dnevne novine Vijesti prenijele

su 15. oktobra 2011. godine informaciju da je Osnovno državno tužilaštvo 14. oktobra 2011. godine podnijelo optužni predlog protiv Milana Grgurevića iz Danilovgrada zbog lažnog prijavljivanja da je prijetio novinarki Vijesti. Suđenje se nastavlja 25. januara 2012. godine.

Slučaj MANS - Osnovni sud u Podgorici obustavio je postupak protiv MANS-a 12. maja 2011. godine po tužbi Nataše Brajović, glavnog inspektora zaštite prostora, zbog naknade nematerijalne štete zbog duševnih bolova. Sud je obustavio postupak jer se na zakazanom ročištu nijesu pojavili Brajović, niti njen pravni zastupnik.

Slučaj novinara DAN-a - Dana 6. juna 2011. godine Osnovni sud u Pljevljima obustavio je postupak za klevetu protiv novinara DAN-a Mitra Rakčevića, Dražena Živkovića i Božidara Jelovca. Samir Vranja optužio je novinare za klevetu zbog tekstova „Pljevljaci agenti bosanske UDBA-e“ i „Prvo klanje, pa glasanje“. U tekstovima su navođeni djelovi knjige Semira Halilovića, u kojima je Vranja označen kao osoba koja je pomagala armiji BiH da izvrši napade na Čajniče preko Crne Gore. Vranja je prije izricanja presude povukao tužbu a sudija Ljiljana Popović je obustavila postupak.

Slučaj Vijesti - Mugoša - U Osnovnom sudu u Podgorici 7. septembra 2011. godine počelo je suđenje za incident između Miomira Mugoše, gradonačelnika Podgorice i njegovog sina Miljana Mugoše sa Mihailom Jovovićem, zamjenikom glavnog urednika dnevnih novina Vijesti i fotoreporterom Borisom Pejovićem. Incident se desio 5. avgusta 2009. godine u Podgorici kada je ekipa Vijesti pokušala da snimi gradonačelnika prilikom nepropisnog parkiranja i korišćenja službenog automobila dok je ekipa Vijesti testirala rad „Pauk službe“ na primjeru gradonačelnika Mugoše. Tom prilikom, Mihailo Jovović zadobio je teže povrede zbog čega je optužen Miljan Mugoša. Jovović je optužen da je u incidentu nanio lakšu tjelesnu povredu vozaču gradonačelnika Draganu Radonjiću. Jovović je negirao da je nanio povredu Radonjiću i saopštio da je on optužen zbog političkog uticaja na pravosudne organe. Prvo suđenje je prekinuto jer su advokati koji zastupaju Jovovića zatražili izuzeće sudije Zorana Radovića koji je i predsjednik Osnovnog suda u Podgorici. Predsjednik Višeg suda Mušika Dujović uvažio je ovaj zahtjev, pa je predmet dodijeljen sudiji Osnovnog suda iz Podgorice Nadi Rabrenović. Advokati Jovovića zatražili su razdvajanje postupka. Suđenje se nastavlja u februaru 2012. godine. Kao slučaj nasilja nad novinarima ovaj incident našao se

i u izvještaju Vlade Crne Gore o ispunjavanju uslova za pristup Evropskoj uniji (EU).

Slučaj Dedeić - Osnovni sud u Podgorici oslobodio je 26. septembra 2011. godine Dobrila Dedeića, predsjednika Stranke srpskih radikala po tužbi za klevetu biznismena Veselina Barovića i Slavena Radunovića, potpredsjednika Nove srpske demokratije. Sudija Nada Rabrenović izrekla je oslobađajuću presudu jer izmijenjeni Zakonik o krivičnom postupku ne sadrži krivično djelo kleveta i uvreda, dok za tužbu biznismena Barovića nije bilo dokaza. Barović i Radunović tužili su Dedeića jer ih je javno optužio za finansijske malverzacije.

Slučaj Glendža - Adrović - Viši sud u Podgorici odbio je žalbu Sretena Glendže iz Ulcinja i potvrdio presudu kojom se dopisnik Vijesti iz istog grada, Samir Adrović oslobađa odgovornosti za klevetu. Ovu informaciju prenijele su dnevne novine Vijesti 28. septembra 2011. godine. Glendža je tužio Adrovića 23. novembra 2007. godine zbog teksta „Šef kriminalističke osumnjičen za ratni zločin“. U tekstu je navedeno da je tužilaštvo podnijelo krivičnu prijavu protiv Glendže zbog sumnje da je počinio ratni zločin.

Slučaj Slavka Radulovića, novinara Vijesti - Viši sud u Podgorici donio je oslobađajuću presudu za novinara Vijesti Slavka Radulovića koga su tužili Ranko Mujović, bivši dekan Pravnog fakulteta i njegova asistentkinja Bojana Lakićević. Informaciju su prenijele Vijesti 29. septembra 2011. godine. Mujović i Lakićević tužili su Radulovića jer je pisao o prepravljanju ocjena na Pravnom fakultetu.

Slučaj Petar Komnenić - Viši sud u Podgorici potvrdio je osuđujuću presudu protiv novinara Petra Komnenića jer je prema ocjeni suda oklevetao Ivicu Stankovića, bivšeg predsjednika Višeg suda u Podgorici, tekstom u kojem je tvrdio da je sudija bio pod mjerama tajnog nadzora. Komneniću je izrečena novčana kazna u iznosu od tri hiljade eura. Stanković je tužio Komnenića zbog teksta u Monitoru „Sudije pod prismotrom - mjere tajnog nadzora“. Kazna Komneniću u iznosu od tri hiljade eura zamijenjena je kaznom od četiri mjeseca zatvora. Komnenić je 15. oktobra 2011. godine, povodom rješenja da mu se zbog toga što nije platio kaznu od tri hiljade eura kazna zamijeni u kaznu od četiri mjeseca zatvora, saopštio da neće tražiti pomilovanje od predsjednika države. Komnenić je kazao da je njegova odluka da ne plati novčanu kaznu znak revolta i protesta protiv presude kojom se, kako smatra, „ukrivaju prljavi tragovi u pravosuđu“. Socijaldemokratska partija (SDP) koja učestvuje u

koalicionoj vlasti, zatražila je početkom oktobra 2011. godine pomilovanje Komnenića. Filip Vujanović, predsjednik Crne Gore i Duško Marković, ministar pravde kazali su u zajedničkom saopštenju 14. oktobra 2011. godine da je zahtjev SDP-a neosnovan. Dnevne novine Vijesti objavile su 21. decembra 2011. godine informaciju da je Viši sud u Podgorici ukinuo rješenje o zamjeni novčane kazne za kaznu zatvora te da je Viši sud predložio Osnovnom sudu da novčanu kaznu zamijeni društveno korisnim radom. Komnenić je kazao da neće dati saglasnost da se novčana kazna zamijeni društveno korisnim radom.

Slučaj Džomić - Osnovni sud u Podgorici oslobodio je Velibora Džomića po tužbi akademika CANU-a Momčila Zečevića. Zečević je tužio Džomića zbog knjige „Sveti Vladika Nikolaj i UDBA“ koju je Džomić napisao kao reakciju na knjigu Predraga Ilića, bivšeg oficira SDB Srbije „Srpska crkva i tajna Dahaua“ u kojoj je Zečević jedan od recezenata. Zečević je tražio 15.500 eura zbog pretrpljenih duševnih bolova, povrede časti i ugleda.

Slučaj „Monitor“ - Osnovni sud u Podgorici osudio je nedjeljnik Monitor da isplati četiri hiljade eura sudiji podgoričkog Višeg suda Čedomiru Janjeviću. Janjević je tužio Monitor zbog toga što je nedjeljnik prenio tekst iz dnevnih novina DAN, koji je naveo da je sudija Janjević dopustio da zastari presuda prema kojoj je vlasnik „Vektre“ Dragan Brković bio dužan da plati pet hiljada eura za uvredu Nebojše Medojevića, predsjednika Pokreta za promjene. Iz Monitora su saopštili da se nastavlja praksa kažnjavanja medija i da su se izvinili ali da to nije bilo dovoljno.

Slučaj Mitrović - Milorad Mitrović obavijestio je javnost 29. decembra 2011. godine da je dobio poziv na izdržavanje kazne zatvora zbog klevete. Mitrović je saopštio da je osuđen da plati pet hiljada eura zbog teksta u dnevnim novinama DAN o aktivnostima lovočuvara u Nacionalnom parku Durmitor. Novčana kazna zatvora od pet hiljada eura zamijenjena kaznom zatvora od 125 dana.

Incidenti:

Slučaj Miodraga Babovića, novinara dnevnih novina Vijesti, koji je podnio krivičnu prijavu protiv direktora Agencije za elektronske komunikacije Zorana Sekulića. Babović je optužio Sekulića da mu je na platou ispred zgrade redakcije Vijesti 20. januara 2011. godine kazao „...ti si posro, ti si piskaralo, jebaću ti mater, mrš...“. Slučaj je procesuiran pred Organom za prekršaj koji je donio rješenje kojim se Sekulić kažnjava sa 550 eura zbog vrijeđanja Babovića.

Babović je saopštio da to nije bio prvi put da ga Sekulić vrijeđa i psuje. Babović više od pet godina prati rad Agencije i u tom periodu pisao je o finansijskom poslovanju te institucije. Sekulić je u ranijem periodu vodio i sudski spor protiv Vijesti zbog tekstova o radu Agencije. Osnovni sud oslobodio je Vijesti odgovornosti.

Ervini Dabižinović, aktivistkinji Centra za žensko i mirovno obrazovanje - ANIMA iz Kotora,

nepoznato lice je 19. januara 2011. godine u ranim jutarnjim satima demoliralo automobil. Dabižinovića je incident prijavila policiji. Više nevladinih organizacija su 24. januara 2011. godine uputile javni dopis načelniku područne jedinice Herceg Novi, Goranu Banićeviću i direktoru Uprave policije, Veselinu Veljoviću i zatražile policijsku istragu. „Ervina Dabižinović je istaknuta aktivistkinja za mir i poštovanje ljudskih prava, koja često u javnosti koristi svoje pravo na slobodu misli i izražavanja da bi saopštila stavove koji nijesu u skladu sa vladajućim ili većinskim stavom u Crnoj Gori. Tako je uoči incidenta 12. januara 2011. godine, u dnevnom listu Vijesti, gospođa Dabižinović objavila autorski tekst pod nazivom „Kontra(per)cepcija - Gdje ja stadoh ti produži“, u kojem je kritično analizirala javne nastupe mitropolita Srpske pravoslavne crkve Amfilohija Radovića i ostalih političkih subjekata i institucija Crne Gore. U nedjeljniku Monitor, 14. januara 2011. Dabižinović je kritikovala neuspjeh tužilaštva da obezbijedi procesuiranje ratnih zločina izvršenih nad stanovništvom Bukovice“, navele su NVO u pismu. NVO su navele da smatraju da je ovaj incident direktna prijetnja Dabižinovićkoj i svima onima koji slobodno misle. Područna jedinica policije Herceg Novi obavijestila je GA da su identifikovali osumnjičenog za izvršenje krivičnog djela uništenje i oštećenje tuđe stvari koje se desilo na štetu Ervine Dabižinović i da su joj dostavili podatke o osumnjičenom zbog pokretanja privatne tužbe zbog nadoknade štete.

Amil Grbović – Mediji su 28. aprila 2011. godine prenijeli da je policijski službenik Amil Grbović otpušten iz policije između ostalog, jer je na društvenoj mreži Facebook član više grupa koje su povezane sa opozicionim djelovanjem ili te grupe imaju kritički stav prema crnogorskoj vlasti. Uprava policije saopštila je tog dana da je Grbović imao rješenje na određeno vrijeme i da ga zbog počinjenog težeg disciplinskog prekršaja i smanjenja obima posla u jedinici kojoj je pripadao, neposredni rukovodilac nije predložio za produženje rješenja, pa mu je 26. juna 2009. godine, prestao radni odnos u Upravi policije.

Mediji su otpuštanje Grbovića doveli u vezu sa svjedočenjem njegovog oca u slučaju Deportacija.

Marko Milačić – novinar javnog servisa Televizije Crne Gore (TVCG) saopštio je da mu je određen prinudni odmor zbog učešća u uličnim protestima Facebook grupe „Uličnim protestima protiv mafije“ 2. aprila 2011. godine. Milačić je kazao da mu je nakon njegove podrške protestima poručeno da nije korektno da učestvuje u skupovima koji traže smjenu direktora TVCG i da su mu predložili da odmori mjesec dana. Iz TVCG su demantovali ove navode i saopštili da je Milačić dobio slobodne dane na sopstveni zahtjev, što je Milačić demantovao. On je 26. maja 2011. godine kazao da mu je iz vrha TVCG rečeno da mu neće biti produžen ugovor koji ističe 9. jula 2011. godine jer mu u tom mediju nije mjesto. Milačić je otpušten 19. jula 2011. godine.

Sulejman Muković, direktor turističke organizacije u Rožajama najavio je 11. maja 2011. godine podnošenje tužbe zbog uvrede protiv odbornika Bošnjačke stranke Huseina Kurtagića iz Rožaja. Naime, Muković je saopštio da ga je Kurtagić uvrijedio na jednoj od sjednica Skupštine Rožaje kada je kazao „neću da komentarišem osobu koja se bavi svime samo ne svojim poslom, koja se bavi ulicom, kafanama i ličnim obračunima“. GA nema informaciju da li je Muković podnio tužbu protiv Kurtagića.

Tužba protiv DAN-a i Uprave policije - Bivši policijski službenici Rešad Kalač i Hamdo Murić podnijeli su tužbu protiv dnevnih novina DAN i Uprave policije zbog objavljivanja video snimka na kom se vidi da se dvojica policijskih službenika nalaze na radnom mjestu gdje im treće lice dodaje nešto. Dana 20. maja 2011. godine DAN je prenio da se po sumnjama policije radilo novcu. Zbog nadoknade nematerijalne štete za duševne bolove, povredu časti i ugleda, tužiocima traže da im DAN i Uprava policije solidarno isplate 20 hiljada eura.

Slučaj uništavanja imovine dnevnog lista Vijesti - U tri odvojena incidenta zapaljena su četiri automobila dnevnih novina Vijesti u Podgorici. Dva automobila zapaljena su u noći između 13. i 14. jula, treći 23. jula a četvrti automobil – kombi zapaljen je 27. avgusta 2011. godine. Na vozilima vidno označeno da su pripadala dnevnom listu Vijesti. Premijer Igor Lukšić i predsjednik Crne Gore Filip Vujanović osudili su ovakva nedjela. Mihailo Jovović, glavni i odgovorni urednik Vijesti kazao je 14. jula 2011. godine da se nada da će policija otkriti počinioca ali i da zbog ranijih napada na novinare Vijesti sumnja da su ovi napadi organizovani i naloženi iz djelova vlasti i njima

bliskih kriminalnih krugova, kako bi ih zastrašili i uticali na njihovu uređivačku politiku. Brojne organizacije i pojedinci osudile su podmetanje požara na automobile Vijesti. Vrhovna državna tužiteljka Ranka Čarapić saopštila je da policija nije uspjela da prikupi dokaze koji bi bili dovoljni za identifikovanje počinitelja. Policija nije otkrila počinioca ni u jednom slučaju. Izdavač nezavisnog dnevnika Vijesti „Daily Press“ podnio je tužbu protiv države Crne Gore u novembru 2011. godine zbog toga što država nije spriječila napade na imovinu ND Vijesti. Tužbom se traži obeštećenje u iznosu od 60 hiljada eura.

Napad na snimatelja TV MBC - Područna jedinica policije Bijelo Polje podnijela je krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Bijelom Polju protiv građana Salmedina Mulića, Raifa Čatovića i Rahima Kujovića zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje. Naime, Ruzmir Osmanović, snimatelj televizije MBC napadnut je 14. aprila 2011. godine u selu Kukulje kod Bijelog Polja dok je bio na službenoj dužnosti. Tada su ga napali seljani i oduzeli mu kameru koja je kasnije vraćena Osmanoviću bez oštećenja. Osnovno državno tužilaštvo iz Bijelog Polja obavijestilo je 22. decembra 2011. godine GA da je protiv Mulića, Čatovića i Kujovića 11. novembra 2011. godine podignuta optužnica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti. Postupak pred sudom je u toku.

Intervju Mila Đukanovića, bivšeg premijera Crne Gore - Bivši premijer i predsjednik Demokratske partije socijalista (DPS) Milo Đukanović je u oktobru 2011. u intervjuu Televiziji Košava oštro kritikovao dnevne novine DAN i Vijesti, medije koji imaju kritički odnos prema vlasti i DPS-u. Đukanović je kazao da su dnevne novine DAN „oglasna tabla vojne službe“. Na poziv novinara da prokomentariše to što se često dešava da se na naslovnim stranama ovih novina objavljuju naslovi o navodnim potjernicama za Đukanovićem, Đukanović je kazao: „Otvorim novine, vidim kolumnu nabijedenih urednika, novinara, samoproglšenih ekskluzivaca intelektualne elite u Crnoj Gori koji onako izriču ocjene o svemu i svačemu. Mislim da bi bio svojevrstan mazohizam čitati to.“ Đukanović je dodao i da ova dva lista „veoma tendenciozno ne ostavljaju njega i DPS, želeći da makar zakašnjelo dobiju potvrdu svojih teza kako je Crna Gora pred bankrotom, kako je to kriminalna država i kako, po logici stvari, za sve to moraju biti odgovorna partija i njen lider.“ Ubrzo nakon izjava Đukanovića zapaljeno je četvrto vozilo Vijesti.

Mediji su 1. oktobra 2011. godine optužili Vesnu Medenicu, predsjednicu Vrhovnog suda Crne Gore zbog uvreda koje im je uputila nakon kolegijuma koji se održao u Kolašinu. Mediji su prenijeli da je Medenica nakon izjave da „sudije imaju grešaka, ali da te greške ne mogu da komentarišu novinari, novine, nekompetentni pravnici i kvazi advokati“, sjela u službeni automobil i kazala, kako su mediji prenijeli, „govnari“. Medenica je demantovala da je novinarima uputila takvu riječ.

Napad na ekipu Vijesti – Novinar, snimatelj i fotoreporter TV Vijesti i dnevnih novina Vijesti Darko Bulatović, Aleksandar Marojević i Ivan Petrušić napadnuti su 18. novembra 2011. godine u Nikšiću dok su bili na zadatku. Tog dana, policija je saopštila da je privela Dragoljuba Karadžića i Miodraga Glušicu iz Nikšića i Miloša Šanjevića iz Trebinja zbog sumnje da su verbalno i fizički nasrnuli na novinare Vijesti. Vijesti su 19. novembra 2011. godine saopštile da je osnovni državni tužilac dao nalog da se protiv Dragoljuba Karadžića podnese krivična prijava zbog sumnje da je počinio krivično djelo nasilničko ponašanje, zatim da je Šanjević počinio prekršaj vrijeđanje dok je za postupke Miodraga Glušice utvrđeno da nema elemenata niti za krivičnu niti za prekršajnu odgovornost. Napad su osudili premijer Igor Lukšić, ministar unutrašnjih poslova Ivan Brajović i direktor policije Veselin Veljović.

Incident Medojević – Vijesti – Dana 12. decembra 2011. godine došlo je do incidenta u Skupštini Crne Gore u kom su učestvovali Nebojša Medojević, predsjednik Pokreta za Promjene i Tatjana Debeljević, novinarka TV Vijesti. Tatjana Debeljević saopštila je da ju je Medojević odgurnuo i nazvao je „klošarkom“. Kako su mediji prenijeli, Medojević je potvrdio da je došlo do incidenta i da je novinarku nazvao „klošarkom“ ali da je u pitanju lična a ne profesionalna komunikacija.

Sloboda okupljanja i udruživanja

Član 52 Ustava Crne Gore jemči slobodu mirnog okupljanja bez odobrenja uz prethodnu prijavu nadležnom organu. Na osnovu Ustava, sloboda mirnog okupljanja može se privremeno ograničiti odlukom nadležnog organa radi sprječavanja nereda ili vršenja krivičnog djela, ugrožavanja zdravlja, morala ili radi bezbjednosti ljudi i imovine u skladu sa zakonom. Po Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima.

Konvencija štiti samo „mirna“ okupljanja. Na osnovu Konvencije zakonska rješenja izdavanja dozvola ne smiju ugroziti pravo održavanja mirnih okupljanja sem ukoliko postoje jasne nasilničke namjere. Zakon o javnim okupljanjima nije u saglasnosti sa Ustavom i međunarodnim standardima jer predviđa mogućnost da nadležni organ može „zabraniti“ mirna okupljanja. Mediji su tokom 2011. godine prenijeli informaciju da je Uprava policije, postupajući po tom Zakonu, zabranila više od 200 mirnih okupljanja, prije svega radnicima koji su organizovali proteste zbog nezadovoljstva odnosom poslodavca prema kolektivnim ugovorima i drugim obavezama prema radnicima. Uprava policije zabranjivala je i proteste koje su najavljivali građani i nevladine organizacije sa namjerom da izraze nezadovoljstvo odnosom vlasti i nadležnih institucija u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Policija je kao razloge zbog kojih je zabranila mirna okupljanja najčešće navodila ugrožavanje odvijanja saobraćaja na mjestima gdje su okupljanja najavljena. Iako je GA 11. aprila 2011. godine podnijela inicijativu Ustavnom sudu za hitnu ocjenu ustavnosti članova 10, 11 i 26 Zakona o javnim okupljanjima, Ustavni sud još uvijek nije postupio po inicijativi.

Ustav Crne Gore u članu 53 jemči slobodu udruživanja političkog, sindikalnog i drugog udruživanja i djelovanja, bez odobrenja, uz upis kod nadležnog organa. Ustav definiše da niko ne može biti prisiljen da bude član nekog udruženja. Skupština Crne Gore usvojila je u julu 2011. godine novi Zakon o nevladinim organizacijama. Primjena Zakona počela je 1. januara 2012. godine. U toku je izrada Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u procesu pripreme zakona, kao i Uredbe o bližem načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija. GA, NVO Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) dale su mišljenja i preporuke na radne verzije uredbi. Najvažnije preporuke odnose se na učešće predstavnika nevladinih organizacija u radnim tijelima koje formira Vlada, odnosno državni organi. Ove organizacije predložile su da se za učešće u radu tijela mogu javiti samo one nevladine organizacije koje su upisane u registar NVO-a najmanje godinu dana prije objavljivanja poziva. Naglašeno je da dosadašnja praksa, koja je dala loše rezultate, biranjem kandidata samo na osnovu broja NVO-a koje su ga podržale, ne bude pravilo izbora predstavnika NVO-a u radna tijela. Predloženo je da se kandidati biraju na osnovu referenci NVO-a koje predlažu, odnosno referenci kandidata koji se biraju.

Slučajevi iz prakse

Prijetnje Ljubici Gojković - Portparol Fejsbuk grupe uličnim protestima protiv mafije i NVO Libertas Ljubica Gojković 9. aprila 2011. godine podnijela je Upravi policije prijavu protiv NN lica zbog konstantnog zastrašivanja putem SMS poruka i telefonskih poziva. U saopštenju Fejsbuk grupe navodi se da je Gojkovićeva dostavila broj telefona i sadržaj SMS poruka koje je dobijala. Iz NVO Libertas 11. aprila 2011. godine saopštili su da Osnovno državno tužilaštvo nije dozvolilo da se zatraže listinzi iz mobilne mreže Telenor i pored dokaza o zastrašivanju pomenute putem telefonskih poruka. U saopštenju se navodi da su te informacije dobili od komandira za javni red i mir. Policija iz Podgorice obavijestila je GA 27. decembra 2011. godine da je Osnovno državno tužilaštvo iz Podgorice upoznala sa prijavom ali da je stav tužilaštva bio da nema elemenata krivičnog djela. Policija je navela da je tužilaštvo saopštilo da zbog toga ne može inicirati kod istražnog sudije naredbu za pretres mobilnog operatera za dobijanje listinga. Policija je navela da je sproveda detaljnu istragu ali da operativnim radom u okviru zakonskih ovlašćenja nijesu mogli doći do bilo kakvih podataka o korisniku ili izvršiocu navedenog prekršaja.

Robert Velašević – Robert Velašević, predsjednik NVO Libertas je 18. aprila 2011. godine kažnjen sa 825 eura pred Područnim organom za prekršaje u Podgorici zbog organizovanja protestne šetnje 30. marta 2011. godine. Prema tvrdnjama Velaševića, skup je prijavio policiji tri dana prije održavanja. Okupljanje građana bilo je mirno i jedino je došlo do ugrožavanja saobraćaja, saopštio je Velašević.

Zabrana održavanja protesta radnicima - Policija je nekoliko puta zabranila održavanja mirnih protesta bivšim radnicima preduzeća “Marko Radović”. Jedan od protesta koji je bio zabranjen bio je i protest najavljen za 31. mart. 2011. godine.

Mještani prigradskog naselja Beranselo kod Berana ponovo su postavili blokadu 14. maja 2011. godine na deponiji na Vasovim vodama kako bi spriječili kamione komunalnog preduzeća da dovoze smeće na to mjesto. Intervencijom policije 19. maja 2011. godine razbijena je blokada i kamioni komunalnog preduzeća istovarili su smeće na deponiji. Kada su kamioni stigli mještani su legli na put a policijski službenici su ih koristeći fizičku snagu pomjerali sa puta. Policija nije procesuirala prekršajne prijave

protiv mještana. Mještani tvrde da deponija nema upotrebnu dozvolu a Komunalno preduzeće iz Berana odlaže smeće na ovu deponiju protivno zakonu.

Protest ispred zgrade Skupštine opštine Bijelo Polje – Bivše radnice fabrike Lenke iz Bijelog Polja organizovale su 1. juna 2011. godine štrajk glađu ispred zgrade Skupštine opštine tražeći da im se poveže radni staž, isplate zaostale zarade i riješi radno-pravni status. Komunalna policija im je oduzela ćebad i jastuke i podnijela prekršajne prijave protiv radnica zbog zauzimanja prostora ispred zgrade opštine Bijelo Polje. Iz lokalne samouprave saopšteno je da radnice ne mogu da štrajkuju ispred zgrade jer ometaju funkcionisanje lokalne administracije samim tim što tu dolaze stranke, gosti i zvaničnici kojima je zbog štrajkača otežan ulazak u zgradu opštine. Radnice koje štrajkuju saopštile su da su proteste legalno prijavili i da neće napustiti prostor ispred zgrade lokalne uprave. Radnicama koje štrajkuju komunalna policija je 7. juna 2011. godine oduzela i transparente kada je jedan komunalni policajac, kako su one navele, bez ikakvog upozorenja izašao iz službenog automobila i oduzeo radnicama transparente. Štrajk je prekinut 10. juna 2011. godine kada je postignut dogovor sa poslodavcem uz asistenciju Aleksandra Žurića, predsjednika opštine Bijelo Polje. Radnicama je povezan radni staž, uplaćena otpremnina i definisan status za odlazak na biro rada.

Zabrana okupljanja bivšim radnicima „Radoja Dakića“ – Policija je više puta zabranila okupljanje bivšim radnicima firme „Radoje Dakić“. Poslednji put ova zabrana izrečena je za njihovo najavljeno okupljanje za 29. jun 2011. godine. Kao razlog policija je navela ugrožavanje bezbjednosti saobraćaja.

Zabrana Memorijalnog marša - NVO „Broj 19“ iz Bara prijavila je za 10. novembar 2011. godine policiji u Bijelom Polju održavanje Memorijalnog marša Bijelo Polje – Tomaševo, u spomen na 87. godišnjicu zločina nad muslimansko – bošnjačkim stanovništvom iz mjesta Šahovići kod Tomaševa (Bijelo Polje). Područna jedinica policije iz Bijelog Polja donijela je 7. novembra 2011. godine rješenje kojim se zabranjuje održavanje Memorijalnog marša. Policija je u rješenju navela da postoji stvarna opasnost da bi održavanjem mirnog okupljanja bila ugrožena bezbjednost ljudi i imovine i da bi došlo do narušavanja javnog reda i mira u većem obimu. Prijetnje bezbjednosti ljudi i imovine Uprava policije obrazložila je time što su građani Tomaševa i Pavinog Polja, koji su druge vjeroispovijesti u odnosu na žrtve zločina, dostavili

obavještenje o tome da će istog dana organizovati kontra marš kao reakciju na zakazani marš NVO „Broj 19“. Nakon izvršene bezbjednosne procjene policija je zabranila održavanje Memorijalnog marša. Sud za ljudska prava u Strazburu utvrdio je da države imaju pozitivnu obavezu miješanja da bi zaštile okupljanja koja nemaju nasilničke namjere a mogu predstavljati prijetnju javnom redu zbog najave ili prijetnje kontra okupljanjem.

VIII Zaštita ličnih podataka

Iako je ostvaren napredak, stanje u oblasti zaštite ličnih podataka nije na zadovoljavajućem nivou. Član 43 Ustava Crne Gore garantuje pravo na zaštitu podataka o ličnosti, te propisuje da svako ima pravo da bude upoznat sa podacima koji su prikupljeni o njegovoj ličnosti i pravo na sudsku zaštitu u slučaju zloupotrebe. Član 42 Ustava kaže da je nepovrediva tajnost pisama, telefonskih razgovora i drugih sredstava opštenja a od ovog načela može se odstupiti samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno za vođenje krivičnog postupka ili iz razloga bezbjednosti Crne Gore. Ustav garantuje dostojanstvo i nepovredivost ličnosti članom 28, a poštovanje privatnog i porodičnog života članom 40. Ustav garantuje i nepovredivost stana članom 41. Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama definiše da svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. Razrade garancija iz člana 43 Ustava nalaze se u Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti koji je usvojen 2008. godine. Na izmjenama Zakona radilo se 2009. godine ali je Agencija za zaštitu podataka najavila da će do kraja 2011. godine raditi na novim izmjenama ovog Zakona.

Ohrabruje to što je zaštita ličnih podataka sve više prisutna u javnosti ali i konstatacija Agencije da se sve veći broj obveznika i lica obraća Agenciji tražeći mišljenja, saglasnosti i objašnjenja a podnose se i zahtjevi za zaštitu prava. Agencija je saopštila da je veći stepen zaštite ličnih podataka uočljiv i kroz podnošenje Evidencija o zbirkama podataka o ličnosti i kroz zahtjeve za davanje saglasnosti za uvođenje video nadzora.

Spiskovi donatora političkih partija - Dnevne novine DAN objavile su 19. maja 2011. godine spisak imena građana koji su donirali sredstva Demokratskoj partiji socijalista (DPS). DAN je saopštio da je spisak preuzet sa sajta Državne izborne komisije. Državna izborna komisija je 20. maja 2011. godine zatražila od Agencije za zaštitu podataka o ličnosti izjašnjenje da li se mogu javno objavljivati matični brojevi građana-donatora političkih partija. Nakon dobijanja mišljenja Agencije Državna izborna komisija uklonila je sa sajta lične podatke građana-donatora političkih partija.

Vanja Čalović, direktorica NVO MANS je na sjednici Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, koja je održana 10. juna 2011. godine, optužila direktora policije Veselina Veljovića i Upravu policije da je protivustavno i

nezakonito vršila prisluškivanje građana skoro 20 hiljada puta u saradnji sa crnogorskim mobilnim operatorima. Čalović je od tužilaštva zatražila da procesuirao odgovorne u Upravi policije. Veselin Veljović, direktor Uprave policije negirao je njene tvrdnje i saopštio da su institucije koje se bave kontrolom rada policije u ovoj oblasti kazale da Uprava policije nije prekršila nadležnosti. GA nije u saznanju da je tužilaštvo pokrenulo istražne radnje.

Postupanje recepcijskih službi - GA je 12. septembra 2011. godine zatražila od Agencije za zaštitu ličnih podataka da provjeri postupanja recepcijskih službi prilikom identifikacije osoba koje ulaze i izlaze iz poslovnog i službenog prostora. GA je dobila prijave građana da u pojedinim hotelima i institucijama zaposleni na recepcijama tih institucija traže i zadržavaju lična identifikaciona dokumenta tokom njihovog cijelog boravka u tom hotelu, odnosno instituciji. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti članom 33 definiše da se radi zaštite lične i imovinske bezbjednosti poslovnog, odnosno službenog prostora, javnog sektora, privrednog društva, drugog pravnog lica i preduzetnika može zahtijevati od lica koje ulazi u poslovni, odnosno službeni prostor da stavi na uvid identifikacioni dokument, ako je to potrebno. Zakonom je definisano da se dokument može tražiti na uvid ali da to ne podrazumijeva da se lični dokument može zadržati dok lice boravi u hotelu ili instituciji. Agencija za zaštitu ličnih podataka potvrdila je u odgovoru GA 15. septembra 2011. godine, da ovakva praksa nije u skladu sa članom 33 stav 1 tačka 3, Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je navela da je uputila dopis Upravi policije Crne Gore, koja obezbjeđuje i vrši kontrolu nad ulascima i izlascima u većini državnih organa. U dopisu je ukazano na to da se lična dokumenta ne zadržavaju već da se nakon uzimanja propisanih podataka ista vrata građanima. Nakon što je GA iznijela u javnost ovaj problem, u kancelariju GA pristigle su nove prijave. Više građana pozvalo je našu kancelariju i saopštilo da se ovakva praksa nastavlja i da se lična dokumenta zadržavaju tokom cijelog boravka i u hotelima u Kolašinu, Ulcinju i Budvi. GA je 25. septembra 2011. godine uputila novi dopis Agenciji za zaštitu ličnih podataka i zatražila od Agencije da upozna uprave hotela sa zakonskim rješenjima. Agencija je 15. decembra 2011. godine donijela preporuku pravnim licima i preduzetnicima, pružaocima usluga smještaja nakon sprovedenih inspekcijskih nadzora, da ustaljenu praksu zadržavanja i fotokopiranja identifikacionih dokumenata zaustave. Ukoliko tako ne postupe, Agencija je navela da će

preduzimati odgovarajuće mjere protiv pravnih lica koja ne prekinu sa kršenjem Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Video nadzor - Jedna od oblasti u kojoj se krše zakonski propisi iz oblasti zaštite privatnosti jeste i korišćenje video nadzora. Agencija za zaštitu ličnih podataka utvrdila je da se video nadzor koristi protivno odredbama zakona, neproporcionalno i prekomjerno. Agencija je saopštila da su propusti koji su prisutni kada je u pitanju sprovođenje video nadzora neisticanje javnog obavještenja o vršenju video nadzora, vršenje video nadzora u većem prostornom obimu u odnosu na pripadajući prostor subjekta nadzora, nepostojanje Odluke od strane odgovornog lica koje vrši nadzor i vršenje video nadzora u dijelu namijenjenom službenicima odnosno gostima čija se privatnost povređuje bez zakonskog osnova. Agencija je saopštila da je zabrinutost izazvala situacija koju su kontrolori Agencije zatekli u jednom privrednom društvu. U tom privrednom društvu, pored toga što su radnici snimani video nadzorom u kancelarijskom prostoru u kojem rade, snimani su i audio nadzorom. Nakon intervencije Agencije to privredno društvo prekinulo je sa snimanjem radnika. Agencija je najavila pokretanje prekršajnog postupka protiv tog privrednog društva. Agencija u svom Posebnom izvještaju nije navela o kom privrednom društvu je riječ.

Listinzi mobilnih operatera - Prilikom kontrole operatora mobilne telefonije i Uprave policije, Agencija za zaštitu podataka utvrdila je da je u praksi došlo do kršenja zaštite podataka o ličnosti a vezano je za dostavljanje listinga telefonskih poziva i SMS poruka. U Agenciji su zaključili da su Ugovori koje su imali operateri mobilnih telefonija i Uprave policije u suprotnosti sa domaćim i međunarodnim standardima. Agencija je zabranila crnogorskim mobilnim operaterima Telekomu, Telenoru i M:tel-u da Upravi policije ubuduće daju telefonske listinge i druge podatke o telekomunikacionom saobraćaju korisnika bez naloga suda. Agencija je navela da je utvrdila da je Uprava policije dalje postupala poštujući odluku Agencije. Mobilni operater T-com podnio je tužbu Upravnom sudu Crne Gore protiv odluke Agencije. Po saznanjima GA, Upravni sud donio je odluku krajem decembra 2011. godine ali odluka do kraja godine nije bila objavljena. Po tim navodima odlukom Upravnog suda poništeno je rješenje Agencije.

Slučaj uzimanja uzorka za DNK - Milan Martinović iz Berana obratio se GA i prijavio incident koji se dogodio 25. oktobra 2011. godine u prostorijama beranske policije. Martinović je tvrdio da ga policija stalno privodi

i pretresa bez povoda i dokaza. Martinović je u prijavi naveo sledeće: „Izašao sam tog dana u grad a žena me je pozvala na telefon i kazala da me je kući tražila policija. Pošto ja nijesam bio kući, moja žena je dala broj telefona policajcima. Ubrzo me je pozvao policijski inspektor Duško Stefanović. Stefanović mi je kazao da dođem u policiju na informativni razgovor i radi davanja uzorka za DNK analizu. Na moje pitanje zašto da dajem uzorak za DNK analizu, Stefanović mi je kazao da se desilo neko ubistvo na moru pa moraju da mi uzmu uzorak zbog analize. Ja sam kazao da ne želim da dam uzorak bez rješenja suda ili tužioca. Kada sam stigao u policiju, Stefanović me je poveo kod njegovog šefa Gorana Ščekića. Ščekić mi je kazao da policija ima pravo da uzima uzorak za analizu DNK i bez rješenja suda ili tužioca. Ja sam kazao da neću dozvoliti da dam uzorak bez rješenja suda. Ščekić je tada kazao ako nećeš milom daćeš silom. Tog dana su me pustili i ja sa pošao kući. Sjutradan su opet došli kući sa „maricom“ da me traže, ali ja ni taj dan nijesam bio kući pa su me zvali telefonom i kazali da opet dođem u policiju. Duško Stefanović me je pitao, kada sam stigao, hoćeš li da daš uzorak za DNK milom ili silom. Ja sam opet odgovorio da ću dati ukoliko imaju nalog suda. Nakon toga su me povelili kod Gorana Ščekića u kancelariju. Pet policajaca su me držali i uzeli su mi uzorak za DNK analizu jer ja nijesam pristajao dobrovoljno“. Uprava policije saopštila je 30. novembra 2011. godine GA da su policijski službenici, uzimajući bris za DNK analizu od Martinovića, postupali u skladu sa zakonskim ovlašćenjima. Uprava policije je navela i da je uzimanje uzorka za DNK analizu, na osnovu ovlašćenja i radnji policije u uviđaju, isključivo pravo policije i za tu radnju od tužilaštva i suda ne traži se naredba ili drugi dokument. U odgovoru koji je Uprava policije dostavila GA piše i da je Martinović dobrovoljno pristao da mu se uzme uzorak i da prema njemu nije primjenjivana sila. GA je i od Agencije za zaštitu ličnih podataka 8. novembra 2011. godine zatražila da pokrene postupak ispitivanja navoda Martinovića i utvrdi da li je došlo do kršenja prava na zaštitu ličnih podataka. Agencija je 14. decembra 2011. godine u odgovoru GA navela da je izvršila provjeru u konkretnom slučaju. Agencija je navela da je na osnovu pisanog naloga od 26. aprila 2011. godine izdata naredba rukovodiocima Područnih jedinica i ispostava povodom izvršenja teškog krivičnog djela, da se izvrši izuzimanje DNK profila za lica koja posjeduju krvnu grupu „B“ a koja su registrovana kao izvršiocu krivičnog djela. Agencija je u odgovoru saopštila da policija ova ovlašćenja temelji na članu 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku koji kaže

da ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti policija je dužna da obavijesti državnog tužioca, samoinicijativno ili po zahtjevu tužioca da između ostalog uzme uzorak za DNK analizu. Takođe, u istom Zakonu u članu 154 stoji da uzorci pljuvačke radi sprovođenja DNK analize mogu uzimati kada je to potrebno u cilju identifikacije lica ili u cilju poređenja sa drugim biološkim tragovima i drugim DNK profilima, i za to nije potreban pristanak lica. Agencija ipak smatra da uzimaje profila za DNK analizu na ovakav način bitno ugrožava privatnost lica što je u suprotnosti sa ličnim pravima i slobodama zagarantovanih Ustavom Crne Gore. U odgovoru stoji da je DNK, sa aspekta Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, podatak iz kategorije podataka o ličnosti, čija obrada zahtijeva poseban, stroži tretman. Agencija je najavila da će nakon dodatnih provjera i konsultacije prakse zemalja regiona i članica EU inicirati izmjene regulative u cilju usklađivanja pomenutih članova Zakonika o krivičnom postupku sa odredbama Ustava i Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Birački spiskovi - Jedna od oblasti koja je bila predmet javnosti jeste i Zakon o biračkim spiskovima. Agencija je saopštila da je neophodna izmjena ovog Zakona u dijelu koji se odnosi na zaštitu ličnih podataka i dostavljanja biračkog spiska političkim partijama. Stav Agencije jeste da političke partije imaju pravo uvida u biračke spiskove ali da nemaju pravo da lične podatke iz biračkih spiskova čuvaju, a samim tim koriste, čime se stvara prostor za moguće zloupotrebe. Iz Agencije su naveli da je ovaj prijedlog dostavljen Vladi Crne Gore.

Afera „Listing“ - Dnevne novine DAN objavile su 4. decembra 2011. godine listing telefonskih poziva na kojem su registrovani pozivi i razgovori Predsjednika Vlade Crne Gore, Igora Lukšića i Ministra vanjskih poslova i evropskih integracija, Milana Roćena sa optuženim za šverc narkotika, Darkom Šarićem. Navodni listing sačinjen je 2008. godine i kako stoji na samom listingu za potrebe policije. Premijer Lukšić i ministar Roćen demantovali su navode DAN-a. Tužilaštvo je sprovelo hitnu istragu i saopštilo da je na osnovu dokaza koje su dobili od telekomunikacionih operatera Telekoma, Telenora i M:tel-a utvrđeno da nije bilo telefonskih komunikacija između Lukšića i Roćena sa Šarićem. Iz tužilaštva su saopštili da je ipak format listinga sačinjen u policiji i da je falsifikovan. Uprava policije odbacila je navode da je listing falsifikovan u Upravi policije. Aleksa Ivanović iz Agencije za zaštitu podataka o ličnosti kazao je istraživaču GA da objavljivanje listinga predstavlja kršenje prava na zaštitu

ličnih podataka jer se listinzi razgovora ne mogu dobavljati bez odobrenja suda ali ni objavljivati u medijima.

NVO MANS 29. decembra 2011. godine podnijela je tužbu protiv Uprave policije i države Crne Gore zbog narušavanja prava na privatnost. Naime, MANS je saopštio da su se sudu obratili zbog nezakonitog pristupa internet komunikacijama MANS-a i zbog saslušavanja direktorke MANS-a Vanje Čalović povodom objavljivanja snimka svadbe Safeta Kalića.

IX Vjerske slobode

Ustav u članu 7 zabranjuje izazivanje ili podsticanje mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda garantuje svima pravo a slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti. Prema Konvenciji, ovo pravo uključuje slobodu promjene vjere ili uvjerenja i slobodu čovjeka da, bilo sam ili zajedno s drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovijedi, običajima i obredom. Konvencija definiše da sloboda ispovijedanja vjere ili ubjeđenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu javne bezbjednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Član 370 Krivičnog zakonika glasi: „(1) Ko izaziva i raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među narodima ili etničkim zajednicama koje žive u Crnoj Gori, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. (2) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, skrnavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.(3) Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana vrši zloupotrebom položaja ili ovlašćenja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda, nacionalnih manjina ili etničkih grupa koje žive u Crnoj Gori, kazniće se za djelo iz stava 1 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 2 zatvorom od dvije do deset godina“. Odnosi države i vjerskih zajednica uređeni su Zakonom o položaju vjerskih zajednica iz 1977. godine.

Država je do sada finansijski podržavala samo velike vjerske zajednice, dok kriterijumi za tu podršku ne postoje. Istraživači GA su u razgovoru sa predstavnicima manjih vjerskih zajednica, Biblijskom hrišćanskom zajednicom, Protestansko Evandeoskom crkvom, Hristovom crkvom braće, saznali da oni uglavnom nemaju informacije o tome i da ne poznaju načine na koji oni mogu doći do sredstava koje država opredjeljuje za zajednice ovog tipa niti im se nekada neko obraćao iz Vlade tim povodom. Vladimir Čizmanski, pastor u Crkvi hristove braće istakao je da je svaka vrsta finansijske pomoći njegovoj zajednici dobro došla, jer nemaju svoj prostor već se okupljaju u prostoru koji iznajmljuju. Vlada je do 21. decembra 2011. godine, za tu godinu, Srpskoj

pravoslavnoj crkvi (SPC) dodijelila 62 hiljade eura, Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi (CPC) 142 hiljade, Islamskoj zajednici 41 i Katoličkoj crkvi 27 hiljada eura. Vlada Crne Gore potpisala je u junu 2011. godine Temeljni ugovor sa Vatikanom. Temeljnim ugovorom definisani su odnosi između države Crne Gore i Katoličke crkve u Crnoj Gori. Vlada je u septembru saopštila da su počeli pregovori i sa Mitropolijom crnogorsko – primorskom oko potpisivanja sporazuma. Sporazumom bi trebalo da se urede međusobni odnosi Vlade i Mitropolije. Iz Vlade su najavili da će se do kraja 2011. godine formirati sektor za komunikaciju sa vjerskim zajednicama. Sektor će biti formiran u sklopu Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

U Crnoj Gori su registrovane sledeće vjerske zajednice: Crkva Hristovog jevanđelja, Hrišćanska vjerska zajednica Jehovini svjedoci, Katolička misija „Tuzi“, Hrišćanska adventistička crkva, Evanđeoska crkva „Riječ božija“, Red vojske gostoljubivih svetoga Lazara od Jerusalima za Crnu Goru, Katolička vjerska zajednica – Franjevačka Misija Tuzi, Mešihat islamske zajednice u Crnoj Gori, Jehovini svjedoci, Biblijska hrišćanska zajednica i Crnogorska pravoslavna crkva. Prema podacima MONSTATA, u Crnoj Gori više od 74% građana su Pravoslavci, 18% Muslimani, 3,5% Katolici, registrovane manje vjerske zajednice imaju manje od hiljadu vjernika.

Predsjednik Vlade Igor Lukšić održao je u januaru konsultacije sa vjerskim poglavarima. Lukšić je razgovarao samo sa poglavarima većinskih vjerskih zajednica, mitropolitom SPC Amfilohijem, reisom Islamske zajednice Rifatom Fejzićem, nadbiskupom barskim Zefom Gašijem i biskupom kotorskim Ilijom Janjićem i mitropolitom CPC Mihailom. Lukšić je saopštio da je svima garantovano pravo na slobodu vjerovanja i da će u jednom od ministarstava uspostaviti sektor koji će biti zadužen za komunikaciju sa vjerskim zajednicama. Lukšić je najavio ubrzo donošenje Zakona o povraćaju imovine vjerskim zajednicama.

Nakon sastanka sa premijerom, Mitropolit Mihailo kazao je da Vlada Crne Gore mora riješiti pitanje imovine CPC ako hoće da državu uvede u EU. Mitropolit Mihailo tražio je od premijera da Vlada omogući CPC da vrši molitve na Ćipuru i Vlaškoj crkvi na Cetinju. CPC je 21. februara 2011. godine podnijela gradonačelniku Cetinja Aleksandru Bogdanoviću zahtjev za korišćenje Cetinjskog manastira. Gradonačelnik je odgovorio 6. marta 2011. godine da nije nadležan, a da Prijestonica nema zakonskog uporišta da odlučuje o zahtjevu CPC, jer je, kako je kazao Bogdanović, pitanje vlasništva

nad Cetinjskim manastirom predmet upravnog postupka pred nadležnim organima. Predstavnik CPC, Stevo Vučinić saopštio je 7. marta 2011. godine da je administracija nekorektno postupila prema zahtjevu CPC jer je obrazloženje zasnovano na tvrdnjama koje nijesu zasnovane na činjenicama.

Odnosi između dvije pravoslavne crkve još uvijek zabrinjavaju. Netrpeljivost između vjernika i sveštenstva dvije crkve i dalje je prisutna. Ideju vladajuće Demokratske partije socijalista da se pravoslavne crkve u Crnoj Gori ujedine i djeluju jedinstveno, odbacuju i predstavnici CPC i predstavnici SPC. Parohija Rogamska saopštila je 28. avgusta 2011. godine da je podnijela krivičnu prijavu protiv Mitropolita CPC Mihaila i još dva predstavnika CPC, Dragana Pavlovića i Jovana Tomovića zbog nasilnog ulaska u crkvu Sv. Mihaila u Rogamima. Kako je saopšteno iz SPC ova crkva je u vlasništvu SPC. Tužilaštvo je obavijestilo GA da je podnijetu krivičnu prijavu 13. septembra 2011. godine odbacilo.

Po saznanjima GA, brojni primjeri ispoljavanja i raspirivanja vjerske i nacionalne mržnje prolaze nekažnjeno, a u slučajevima kada dođe do sudskog postupka za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, donose se veoma niske kazne i često ispod zakonskog minimuma. U razgovoru istraživača GA sa predstavnicima manjih vjerskih zajednica saopštili su da se jako često u javnosti osjećaju diskriminisano i da postoje brojni primjeri neverbalnih napada u prolazu i da je distanca većinskih vjernika prema njima izražena. Kako su saopštili predstavnici manjih vjerskih zajednica, broj neprijatnosti koje su doživjeli 2011. godine u odnosu na prethodne godine znatno je manji. I dalje se suočavaju sa odbacivanjem od strane pojedinaca, ali je intenzitet konkretnih incidenata mnogo manji. Vladimir Čizmanski starješina-pastor u zajednici Hristova crkva braće i Staniša Šurbatović pastor-sveštenik saopštili su da 2011. godine nije bilo incidenata kada su u pitanju njihove zajednice.

Dva primjera iz prakse ukazuju da sankcije koje izriču sudovi nijesu u skladu sa zakonskim rješenjima i da su minimalne. U prvom primjeru, Viši sud u Podgorici osudio je Žanu Mitić iz Tivta na osam mjeseci zatvora i Zorana Raičevića na četiri mjeseca zatvora, zbog izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje. Mitić i Raičević su 28. oktobra 2010. godine u naselju Mrčevac u Tivtu, kako stoji u optužnici, polomili staklo na kući koju koristi Islamska vjerska zajednica i u molitveni dio ubacili kese sa svinjskim izmetom. U drugom predmetu donijeta je presuda u Višem sudu u Podgorici kojom je okrivljeni

proglašen krivim i osuđen zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje iz čl. 370 Krivičnog zakonika na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca, dok je u istom predmetu okrivljena oslobođena optužbe. Drugi primjer uzet je iz izvještaja koji je pripremlilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava o ostvarivanju međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije. Manje vjerske zajednice se takođe susrijeću sa sličnim problemima. Brojni primjeri grafita, skandiranja na političkim skupovima i sportskim priredbama i slično, prošli su nekažnjeno. Takođe, nasljeđe devedesetih, kada su i određeni mediji sprovodili organizovanu kampanju prošli su nekažnjeno, a brojni novinari i sada su prisutni na medijskoj i javnoj sceni.

Crkva na Rumiji - rješavanje pitanja limene crkve na Rumiji, koju je postavila SPC, i dalje izaziva tenzije i netrpeljivosti u društvu. Pristalice i predstavnici CPC, pojedini političari i organizacije traže od vlasti i nadležnih institucija da crkva bude uklonjena ističući da osim što je nelegalno postavljena narušava tradicionalni međuvjerski sklad. Mitropolit SPC Amfilohije 6. januara 2011. godine prokleo je onog ko sruši crkvu riječima „Ko srušio taj hram, Bog ga srušio. I njega i njegovo potomstvo i časni krst mu sudio“ i izjavio da „ima i pasje vjere, jer šta je dobro kad čovjek, koji kaže da je hrišćanin i mitropolit, kaže da treba srušiti crkvu Svete trojice na Rumiji“. Ministar turizma i održivog razvoja Predrag Sekulić ponudio je rješenje da se na istom mjestu sagradi vjerski objekat za pravoslavce, katolike i muslimane ali predstavnici SPC se sa tim predlogom nisu saglasili. Filip Vujanović, predsjednik Crne Gore, kletve mitropolita Amfilohija ocijenio je kao „neprimjeren izlet u politiku“. Opozicione partije osudile su izjave predsjednika Filipa Vujanovića na račun mitropolita Amfilohija ističući da se i predsjednik pridružio napadima na mitropolita. Zbog izjava mitropolita Amfilohija, mitropolit CPC Mihailo 9. januara 2011. godine kazao je da je Amfilohije „najveći neprijatelj svetog naroda crnogorskog“. Predstavnici SPC tvrde da se protiv SPC vodi kampanja u koju su se uključili i pravosudni organi. Mitropolit SPC Amfilohije je na sastanku sa premijerom Igorom Lukšićem donio pismo sa čijim sadržajem je upoznao premijera a u kom stoji da „do nas dopiru ozbiljne prijetnje iz Bara da ukoliko dođe do rušenja crkve, to može izazvati rušenje neke od džamija, da ne kažem krvoproliće na vjerskoj osnovi“. Pojedini mediji su ovakve izjave smatrali prijetnjama. Više državno tužilaštvo je protiv mitropolita Amfilohija 20. januara 2011. godine podnijelo zahtjev za pokretanje

prekršajnog postupka zbog govora mržnje. Mitropolit Amfilohije je optužen za prekršaj iz člana 17 kojim je propisano da će se kazniti onaj ko na javnom mjestu govorom povrijedi rasna, nacionalna ili vjerska osjećanja. Vrhovna državna tužiteljka Ranka Čarapić kazala da će postupak pred Organom za prekršaj pokazati da li govor mržnje, koji je kvalifikovan kao prekršaj, ima intezitet koji bi ga svrstao u elemente krivičnog djela i stvorio potrebu za pokretanjem krivičnog postupka. Mitropolit Amfilohije saopštio je da njegove izjave nijesu govor mržnje, dok su pojedini politički analitičari i sociolozi kazali da je tužilaštvo selektivno kada je u pitanju procesuiranje govora mržnje i da druge slučajeve nije procesuiralo⁴.

Bjelopoljski advokat Dragoslav Kljajević tužio je bjelopoljsku Islamsku zajednicu jer smatra da je ton koji se pušta preko četiri zvučnika na gradskoj džamiji pretjerano visok. Efendija Enis Burdžović predsjednik bjelopoljskog odbora Islamske zajednice kazao je da je iznenađujuće da se Kljajević, koji stanuje u neposrednoj blizini džamije, nije prvo njima obratio. Burdžović je istakao da se sa Kljajevićem dogovorio da nivo razglasa smanji na pola jer je potvrdio da je u određenim momentima nivo buke prejak. Suđenje je u toku.

Udruženje crnogoraca u Srbiji „Krstaš“ saopštilo da je mitropolit SPC Amfilohije nudio svešteniku CPC Vojislavu Miljaniću iz Srbije visoko mjesto u SPC ukoliko javno zatraži pokajanje i oprostaj. U saopštenju udruženja Krstaš se navodi „Mitropolit Amfilohije je tražio da protojerej Miljanić javno kritikuje i napadne arhijereje i sveštenstvo CPC ili će u suprotnom biti izbačen sa Bogoslovskog fakulteta u Beogradu i imati druge probleme u svom radu i životu u Srbiji“. Podgorički paroh Velibor Džomić demantovao je ove navode. Mitropolit CPC Mihailo 29. marta 2011. godine razriješio je dužnosti sveštenika Miljanića nakon što ga je Miljanić obavijestio da želi da vodi razgovore sa mitropolitom SPC Amfilohijem.

Obnova crkve na Svetom Stefanu – Mitropolija crnogorsko primorska i mještani Svetog Stefana počeli su 16. aprila 2011. godine bez prethodno pribavljene građevinske dozvole, obnovu crkve Svetog Aleksandra Nevskog. Republički Zavod za zaštitu spomenika kulture donio je 20. aprila 2011. godine

⁴Više o konkretnom postupku pred Organom za prekršaje možete vidjeti u dijelu izvještaja koji govori o politički motivisanom nasilju.

rješenje o obustavi radova na obnovi crkve. Dan kasnije, kako su mediji prenijeli, Inspekcija zaštite prostora pokušala je da sruši dio obnovljene crkve Svetog Aleksandra Nevskog. Međutim, došlo je do incidenta između policije i mještana koji su se suprotstavili rušenju. Inspekcija je tog dana samo zabranila dalje izvođenje radova. Mitropolit Crnogorske pravoslavne crkve Mihailo 24. aprila 2011. godine saopštio je da je crkva na Svetom Stefanu isto što i crkva na Rumiji i da je u pitanju devastacija spomenika. Vlada je 5. maja 2011. godine saopštila da će se rekonstruisati crkvu Svete Gospođe iz 15. vijeka. Mitropolija crnogorsko - primorska pozdravila je odluku Vlade. Zidovi započete rekonstrukcije srušeni su 8. maja 2011. godine a najavljeno je da će radovi na crkvi biti nastavljeni na jesen, nakon turističke sezone.

Turisti iz Hrvatske – CPC je 9. maja 2011. godine optužila SPC da su tog dana sveštena lica SPC manastira Ostrog maltretirali i vrijeđali grupu turista iz Hrvatske koji su posjetili manastir Ostrog. Od njih je traženo da ljube relikvije a zbog toga što nijesu, turisti su doživljeli provokacije i uvrede i u obližnjem restoranu.

Slučaj prekid skupa Jehovinih svjedoka – Zoran Lalović, pripadnik vjerske zajednice Jehovini svjedoci, prijavio je istraživacu GA da je skup te zajednice prekinuo sveštenik SPC Slobodan Zeković uz pratnju dvadesetak drugih vjerskih lica i građana. Lalović je ispričao da su Zeković i druga NN lica došli 17. aprila 2011. godine u Zavičajni muzej u Danilovgradu, gdje se skup održavao i uz prijetnju i uvrede koje su uputili članovima Jehovinih svjedoka prekinuli skup. Incident je prijavljen policiji i podnijeta je krivična prijava protiv Slobodana Zekovića i ostalih sveštenih lica SPC, monahinja i oko dvadeset NN lica. U krivičnoj prijavi navodi se da su prijavljeni počinili krivična djela: povreda ravnopravnosti, povreda slobode ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih obreda, povreda slobode govora i javnog istupanja, sprečavanje javnog skupa, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i nasilničko ponašanje. Tužilaštvo je 25. jula 2011. godine saopštilo da je pred Osnovnim sudom u Danilovgradu pokrenulo postupak protiv Slobodana Zekovića zbog krivičnog djela sprečavanje javnog skupa. Jehovini svjedoci iskazali su nezadovoljstvo načinom na koji je tužilaštvo postupilo i 9. avgusta 2011. godine uputili su dopis tužilaštvu u Podgorici zahtijevajući da se istraga proširi na sve odgovorne i sva počinjena krivična djela. GA će pratiti dalje procesuiranje ovog slučaja.

Protestansko Evandeoska crkva - Istraživaču GA saopšteno je iz Protestansko Evandeoske crkve u Podgorici da su tokom 2011. godine imali više neprijatnosti. Krajem 2011. godine dogodilo se kamenovanje djece u dvorištu njihove crkve od strane nepoznatih lica. Protiv njih nije podnijeta krivična prijava i slučaj nije procesuiran. Prema tvrdnjama sagovornika istraživača GA, slične neprijatnosti imali su od strane neidentifikovanog komšije koji je vazdušnom puškom gađao u pravcu crkve i na taj način ruinirao poštansko sanduče i skrnavio natpis sa imenom vjerske zajednice. Napadi su poslije određenog vremena prestali. Protiv lica nije podnijeta krivična prijava jer su članovi zajednice zbog manjka dokaza sumnjali da to lice mogu identifikovati.

Koordinator pravnog savjeta Mitropolije crnogorsko primorske Velibor Džomić javno je saopštio 9. juna 2011. godine da je sveštenstvo i monaštvo u poslednje dvije, tri godine izloženo šikaniranju i maltretiranju od pojedinih neodgovornih pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Razlog zbog kojeg je Džomić reagovao bila je akcija policije koju je sprovela Ispostava granične policije Nikšić na identifikovanju vjerskih lica koja vrše vjersku službu a nijesu prijavila boravište u našoj državi. Naime, Uprava policije je u saopštenju koje je izdala 8. juna 2011. godine navela da je nikšićka Ispostava granične policije podnijela prekršajne prijave protiv pet državljana Bosne i Hercegovine i protiv tri državljanina Republike Srbije zbog neprijavljivanja boravka na teritoriji Crne Gore, nakon obilaska vjerskih objekata Mitropolije. Iz Područnog organa za prekršaje Nikšić, GA su saopštili da ovoj instituciji od 1. januara do 8. juna 2011. godine nijesu podnošeni zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka iz oblasti Zakona o registrima prebivališta i boravišta u Crnoj Gori. Džomić je saopštio da su brojne žalbe na rješenja o nedozvoljavanju boravka podnijete MUP-u ali odgovori na neke od tih žalbi se godinama čekaju. Iz Ministarstva unutrašnjih poslova demantovali su 14. juna 2011. godine da vrše pritiske i progone sveštenika Mitropolije i dodali da sprovode Zakon o strancima. Mitropolit Amfilohije saopštio je 17. juna 2011. godine da će, ukoliko pritisci ne prestanu, zaštitu zatražiti od međunarodnih institucija. Na osnovu informacija iz Mitropolije, oko 60 sveštenih lica predalo je MUP-u zahtjeve za odobrenje privremenog boravka ali u poslednje dvije godine nijednom sveštenom licu nije odobren privremeni boravak niti je odlučeno po njihovim žalbama na prvostepeno rješenje.

Siniša Smiljić budvanski paroh SPC deportovan je 29. juna 2011. godine iz Crne Gore. Naime, Smiljić je građanin Bosne i Hercegovine i u Crnoj Gori boravi već duži period. Uprava policije saopštila je da je Smiljić odveden jer nije imao riješeno pitanje boravka u našoj zemlji i da je kršio Zakon o javnom redu i miru. Zabrana ulaska u Crnu Goru mu je izrečena na godinu dana, kako su naveli iz policije, jer je remetio javni red i mir. Mitropolija crnogorsko primorska je reagovala i saopštila da se radi o kršenju vjerskih prava i sloboda.

Slučaj neodobravanja privremenog boravka vjerskim licima SPC – Pravni zastupnik Mitropolije crnogorsko primorske, Dalibor Kavarić saopštio je GA da Ministarstvo unutrašnjih poslova ne odobrava privremeni boravak sveštenstvu Mitropolije a da pojedini sveštenici i članovi njihovih porodica čekaju odgovor na žalbe i do 18 mjeseci. GA je poslala zahtjev MUP-u sa dostavljenim spiskom imena sveštenika i članova njihovih porodica kojima MUP nije odobrio privremeni boravak ili odgovorio na žalbu na rješenje da im se privremeni boravak ne odobrava. MUP je odgovorio GA-u 14. septembra 2011. godine. U odgovoru je navedeno da su dva sveštena lica dobili odobrenje na privremeni boravak dok su drugima sugerisali da dostave potvrdu o registraciji vjerske zajednice, te da zbog toga nijesu postupali po žalbama. Kavarić je naveo da je Mitropolija registrovana na osnovu propisa koji su važili prije zakona iz 1977. godine. Kavarić je dodao da se zakonom iz 1977. godine obavezuju samo novoosnovane vjerske zajednice na registraciju ali ne i one koje su tada već bile registrovane. Kao dokaz da je Mitropolija registrovana kao pravno lice naveo je da Mitropolija ima PIB, da osniva druga pravna lica i da se nalazi u registru Zavoda za statistiku. Kavarić smatra da su u konkretnom slučaju radi o diskriminaciji jer se drugim vjerskim zajednicama ne traži dostavljanje dokaza o registraciji. Po spisku koji je Kavarić dostavio GA krajem godine je oko 25 lica kojima je odbijen zahtjev ili su ta lica na čekanju jer je postupak prekinut do donošenja dokaza da je Mitropolija registrovana kao vjerska zajednica. Kavarić je kazao istraživaču GA da su sveštena lica dostavila rješenje Zavoda za statistiku u kom se navodi da je Mitropolija registrovana kao pravno lice, međutim MUP nije još postupao po zahtjevima.

Vjernici CPC saopštili su 9. oktobra 2011. godine da su im vjernici SPC onemogućili ulaz u hram svetog Jovana Krstitelja u Stubici kod Nikšića. Kako je navedeno u saopštenju, pripadnici SPC zaključali su vrata hrama i na taj način spriječili vjernike CPC da uđu u hram. Vjernici CPC kazali su da je

odavno dogovoreno, na skupu Stubičana, da hram bude otvoren za sve vjernike kako bi se izbjegli mogući nesporazumi, pa je očigledno da pripadnici Srpske crkve svojim činjenjem žele da ovaj sveti hram pretvore u objekat sporenja i mržnje.

X Diskriminacija

Ustav Crne Gore zabranjuje svaki oblik posredne ili neposredne diskriminacije po bilo kom osnovu. Ustav definiše i mjere pozitivne diskriminacije kroz propise i uvođenje posebnih mjera. Posebne mjere se mogu primjenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zabranjuje diskriminaciju po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, ili drugi status. U protokolu 12 uz Konvenciju u članu jedan definisana je opšta zabrana diskriminacije kroz odrednicu da vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju u ostvarivanju prava koje zakon predviđa.

U Crnoj Gori Zakon o zabrani diskriminacije počeo je da se primjenjuje od 14. avgusta 2010. godine. Zakon diskriminaciju definiše kao: „svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima“. U Zakonu su navedeni posebni oblici diskriminacije: uznemiravanje, mobing, segregacija, diskriminacija u korišćenju objekata i površina u javnoj upotrebi, diskriminacija u pružanju javnih usluga, diskriminacija po osnovu zdravstvenog stanja, diskriminacija po osnovu starosne dobi, politička diskriminacija, diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, diskriminacija u oblasti rada, diskriminacija po osnovu vjere i uvjerenja, diskriminacija lica sa invaliditetom i diskriminacija po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Iako se u članu 2 Zakona ostavlja mogućnost široke primjene, ipak zakonodavci su propustili da poseban akcenat stave na govor mržnje i pripadnost sindikatu.. Nedavna ratna prošlost i trenutni kontekst društvenog razvoja u Crnoj Gori zahtijevao je i davanje većeg značaja ovim oblicima diskriminacije. Prije svega

visok nivo homofobije i etničke distance, prisutnih u crnogorskom društvu, kao posledice imaju da se u velikom broju incidenata govor mržnje ispoljava kao način „obračunavanja“ sa pripadnicima seksualnih manjina ili manjinskih naroda. U konkretnim slučajevima govor mržnje se često ispoljava i preko interneta. Tužilaštvo nije dostavilo GA broj procesuiranih slučajeva „govora mržnje na internetu“, kako su saopštili, zbog toga što „govor mržnje na internetu“ nije propisano kao posebno krivično djelo. Sa druge strane, proces tranzicije pokazao je neophodnost većeg stepena zaštite članova sindikata. Veći broj sindikalista prijavljivao je diskriminaciju zbog članstva i sindikalnih aktivnosti. Najveći broj prijava došao je od pripadnika Sindikalne organizacije Vojske.

U izvještaju o zaštiti od diskriminacije, koji je uradila kancelarija Ombudsmana, za prvih šest mjeseci 2011. godine, Ombudsmanu se obratilo 19 građana. Pritužbe su bile iz oblasti diskriminacije po osnovu nacionalnosti i jezika, seksualne orijentacije, pola, invaliditeta, političkog opredjeljenja, mobinga i sindikalnog udruživanja. NVO CEDEM iz Podgorice, 13. juna 2011. godine objavio je rezultate statističkog istraživanja percepcije građana Crne Gore o diskriminaciji manjinskih naroda i marginalizovanih društvenih grupa. Prema rezultatima ovog istraživanja Romi su najdiskriminisana grupa u Crnoj Gori. Na drugom mjestu su lica sa invaliditetom a na trećem pripadnici LGBT populacije. Najmanju šansu za posao imaju Romi i lica sa invaliditetom, a najlošiji tretman u pogledu zdravstvene zaštite, obrazovanja i sudskog tretmana imaju Romi.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u okviru programa „Ostvarivanje ljudskih prava“ krajem maja 2011. godine pokrenulo medijsku kampanju antidiskriminacije. Kampanjom su obuhvaćena tri oblika diskriminacije: diskriminacija osoba sa invaliditetom, diskriminacija LGBT populacije i diskriminacija po osnovu pola. Kako je Ministarstvo saopštilo, vizuelni identitet kampanje uradila je NVO „Cenzura Plus“ iz Splita a kampanja ima tri slogana koji će obilježiti tri segmenta gore pomenutih oblika diskriminacije. Grupa NVO za ljudska prava iz Podgorice kritikovala je kampanju i od Ministarstva zatražila da se obustavi jer tvrde da je taj projekat površan i formalan, te da se ne fokusira na stvarne izazove ugroženih grupa. Između ostalog, NVO su dodale da Romi kao grupa koja su po istraživanjima najugroženija grupa u Crnoj Gori, nijesu obuhvaćeni kampanjom.

U 2011. godini GA je registrovala brojne primjere diskriminacije. Najugroženije grupe i dalje su osobe sa invaliditetom, Romi, pripadnici LGBT zajednice, žene i radnici.

a. Diskriminacija osoba sa invaliditetom (OSI)

Skupština Crne Gore usvojila je Zakon o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom 22. jula 2011. godine. **U Crnoj Gori ne postoji tačna evidencija o broju lica sa invaliditetom**, kao ni podaci o karakteru, stepenu i vrstama invalidnosti. Popis stanovništva u 2011. godini obuhvatio je i problematiku osoba sa invaliditetom. Podaci popisa u ovom dijelu objavljeni su u decembru 2011. godine. **Popisom je uvrđeno da 11% stanovnika, odnosno 68.064 stanovnika** imaju smetnje pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti usljed dugotrajne bolesti, invalidnosti ili starosti. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nalazi se 2.030 osoba sa invaliditetom.

U razgovoru sa partnerskim nevladinim organizacijama, Građanskoj alijansi je saopšteno da kada se govori o propisima i regulativama može se primijetiti izvjestan napredak, međutim u praksi se i dalje ne radi dovoljno na njihovoj implementaciji, niti poboljšanju položaja ove populacije. Kršenje prava i diskriminacija se i dalje vrši nad osobama sa invaliditetom, čak i od samih državnih institucija i rukovodećih ljudi saopšteno je istraživaču GA iz Udruženja mladih sa hendikepom.

Vlada Crne Gore donijela je krajem jula 2011. godine odluku o osnivanju Savjeta za zaštitu od diskriminacije. Članovi Savjeta će biti Premijer, pet ministara, savjetnik Predsjednika Crne Gore, četiri predstavnika NVO sektora i jedan predstavnik reprezentativnog sindikata. U decembru 2011. godine objavljen je poziv NVO-ima da predlažu kandidate. Kako je Odlukom o osnivanju definisano, Savjet će koordinisati rad državnih organa u primjeni zakona i mjera za zaštitu od svih oblika diskriminacije. Iz Vlade je bilo najavljeno da će ukinuti Savjet za brigu o licima sa invaliditetom i u okviru Savjeta za zaštitu od diskriminacije formirati tijelo za brigu o licima sa invaliditetom. Međutim, nakon protesta nevladinih organizacija koje se bave pravima osoba sa invaliditetom Vlada je povukla odluku o ukidanju Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom.

Danilo Popović iz NVO Savez udruženja gluvih i nagluvih saopštio je 5. maja 2011. godine da je Uprava za nekretnine oduzela preko 200 kvadrata imovine na Cetinju ovoj NVO i uknjižila u državno vlasništvo. Popović je najavio podnošenje tužbe ukoliko se imovina ne vrati. Popović je kazao da gluvonijema lica ne primaju nikakvu novčanu pomoć od države. Popović ističe da se Zakon o znakovnom jeziku stalno provlači kroz strategije još od 1997. godine ali još uvijek nije usvojen, te da je usvajanje ovog Zakona najavljeno za 2012. godinu.

U Crnoj Gori brojne institucije nijesu prilagođene osobama sa invaliditetom. Mira Topović, sekretar Udruženja paraplegičara Pljevlja, istraživaču GA kazala je da od pet škola na gradskom području Pljevalja samo je jedna škola prilagođena za osobe sa invaliditetom koje koriste kolica za kretanje, Centar za socijalni rad i Zavod za zapošljavanje nijesu prilagođeni, zgrada opštine Pljevlja djelimično je prilagođena, Dom zdravlja ima prilagođene prilaze ali je unutrašnjost bez platformi, pošta nije prilagođena, od pet banaka dvije su prilagođene, Dom vojske gdje se organizuju kulturna dešavanja nije prilagođen. Milonja Magdalinić, predsjednik Udruženja Paraplegičara iz Rožaja, istraživaču GA je kazao da u tom gradu nema nijedna institucija koja je prilagođena za pristup osobama sa invaliditetom. Ovo Udruženje u Rožajama ima 60 članova. Magdalinić kaže da ni u Dom zdravlja ne mogu pristupiti osim ukoliko ih druga lica nose te da u gradu nema označenih mjesta za parkinge. Milka Stojanović iz Udruženja Paraplegičara, nam je istakla da je zgrada opštine Bijelo Polje djelimično pristupačna, Centar za kulturu djelimično pristupačan, Zavod za zapošljavanje djelimično pristupačan, Centar za socijalni rad iako ima rampu za prvi sprat nedostupan je zbog drveta u dvorištu, zgrada Penzijsko invalidskog osiguranja, zgrada Zavoda za zdravstvo, zgrada policije i Ministarstva unutrašnjih poslova gdje se izdaju lična dokumenta, zgrada sudova, srednje škole, fakulteti i hoteli nijesu prilagođeni. Od tri osnovne škole u gradu samo jedna je prilagođena, od osam banaka tri su prilagođene, bolnica i pošta su prilagođene. Ni u Bijelom Polju nijesu označena parking mjesta za OSI i trotoari nijesu prilagođeni za kretanje lica sa invaliditetom u kolicima. Marina Vujačić, izvršni direktor Udruženja mladih sa hendikepom, saopštila je istraživaču GA da Zakon o uređenju i izgradnji objekata i Pravilnik koji je donesen na osnovu ovog zakona, a koji propisuje da svi objekti i površine u javnoj upotrebi moraju biti prilagođeni OSI

do sredine 2013. godine, u praksi još nije zaživio, niti se poštuju standardi pristupačnosti pri izgradnji novih objekata.

Vladan Nikolić program menadžer Udruženja paraplegičara, na okruglom stolu o zapošljavanju osoba sa invaliditetom (OSI) 25. februara 2011. godine kazao je da državne institucije nijesu ispunile zakonsku obavezu da među zaposlenima imaju pet odsto pripadnika OSI. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom usvojen je 2008. godine. Zakon u članu 21 definiše kvotu za zapošljavanje lica sa invaliditetom na način da poslodavac koji ima 20 do 50 zaposlenih je dužan da zaposli najmanje jedno lice sa invaliditetom dok je poslodavac koji ima više od 50 zaposlenih, dužan da zaposli najmanje 5% lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih. Zakon definiše da poslodavci uplaćuju i poseban doprinos za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Zakonom je definisano da se ovi doprinosi uplaćuju na račun - Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Međutim, u medijima su česte optužbe da poslodavci sredstva ne uplaćuju a da sa druge strane Vlada uplaćena sredstva ne distribuira za popravljavanje položaja osoba sa invaliditetom. U medijima su iznijeti podaci da se za tri godine u Fondu slilo više od deset miliona eura a da je za programe rehabilitacije osoba sa invaliditetom i subvencioniranje opremanja njihovog radnog mjesta potrošeno nepun milion eura. U 2011. godini uplaćeno je 5,388.236 a potrošeno 357.341 eura. Od ministarstava koja su dostavila odgovor GA, po zahtjevu za slobodan pristup informacijama od 28. februara 2011. godine, samo Ministarstvo unutrašnjih poslova vrši uplatu Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje. Tako je ovo Ministarstvo za januar 2011. godine uplatilo iznos od 4,004.00 eura. Druga ministarstva su odgovorila da nemaju informaciju da li se uplaćuju posebni doprinosi Fondu jer obračune zarada vrši Ministarstvo finansija. Ministarstvo finansija nam je odgovorilo da je za januar 2011. godine Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom uplaćeno je 14,072.72 eura. Ukupno šest lica sa invaliditetom je angažovano u ministarstvima. I iz Udruženja mladih sa hendikepom saopšteno je da kada je u pitanju oblast zapošljavanja nema pozitivnih promjena u praksi. Veliki problem, kako ističu iz ovog Udruženja je to što poslodavci i dalje ne zapošljavaju OSI, upravo iz zakonske mogućnosti da biraju da li će da se opredijele za zapošljavanje ili plaćanje „kazni“, za koje se u neuporedivo većem broju opredjeljuju. Marina Vujačić saopštila je istraživaču GA da još uvijek nije oformljena Komisija za utvrđivanje

invaliditeta i procjenu preostale radne sposobnosti, što je nadležnost ZZZCG. Zbog neažurnosti Zavoda, kako kaže Vujačić, određeni broj osoba sa invaliditetom koje nemaju rješenje o invalidnosti, ne mogu ostvariti subvenciju zarada niti opremanje radnog mjesta.

Osnovni sud u Podgorici 10. januara 2011. godine donio je presudu kojom se djelimično usvaja tužbeni zahtjev Marijane Mugoše protiv Glavnog grada. Marijani Mugoši, koja se kreće uz pomoć psa pomagača jer joj je potpuno oštećen vid, od 10. decembra 2008. godine zabranjen je ulazak u prostorije Glavnog grada gdje je zaposlena na neodređeno vrijeme. Mugoša je tražila, na ime naknade za nematerijalne štete po osnovu pretrpljenih duševnih bolova zbog povreda časti i ugleda, 15 hiljada eura. Sud je djelimično usvojio zahtjev Marijane Mugoše naloživši Glavnom gradu Podgorici da na ime nematerijalne štete Marijani Mugoši uplati 6 hiljada eura. Glavni grad je na ovu presudu podnio žalbu 1. februara 2011. godine. Iako je presuda da se Marijani Mugoši omogući povratak na radno mjesto postala pravosnažna, nadležni u Glavnom gradu presudu nijesu izvršili. Tako je podgorički Viši sud 28. januara 2011. godine odbio žalbu Glavnog grada i potvrdio rješenje Osnovnog suda u Podgorici da Glavni grad nije postupio po rješenju ovog suda i izvršio presudu Osnovnog suda. Viši sud je odredio izvršenje sprovođenjem novčanih kazni protiv Glavnog grada Podgorice u iznosu od 550 eura i protiv odgovornog lica u iznosu od 300 eura.

Duško Nedović iz Bijelog Polja, prijavio je GA-u da ne može da ostvari pravo na otpremninu od 36 prosječnih zarada iako ima rješenje da posjeduje tjelesno oštećenje koje je nastalo zbog posledicapovreda na poslu. Nedović je proglašen tehnološkim viškom u Domu zdravlja u Bijelom Polju gdje je radio. Nedović ima povredu ruke i oka na koje ne vidi 95%. Nedović je najavio podnošenje tužbe protiv odluke koju je izdao Fond penzijsko invalidskog osiguranja da on nije lice sa invaliditetom. Na osnovu podataka koje je GA dobio od Ministarstva održivog razvoja i turizma, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, **inspekcijski nadzor po prijavi Andrije Samardžića da je diskriminisan u restoranu „NIN“ obavljen je 17. novembra 2010. godine.** Inspekcijskim nadzorom je utvrđeno da je 5. novembra 2010. godine vlasnik restorana „NIN“ Radoš Pavićević odbio da pruži javne - ugostiteljske usluge licu sa invaliditetom Andriji Samardžiću koji koristi psa pomagača u kretanju. Odsjek za inspekcijski nadzor je 6. decembra 2010. godine podnio Zahtjev Ministarstvu turizma za pokretanje prekršajnog

postupka protiv vlasnika restorana „NIN“. Ministarstvo je zakazalo glavni pretres za 27. jun 2011. godine. Odsjek za preršajne postupke obavijestio je 25. decembra 2011. godine GA da je na glavnom pretresu u gostitelju Radošu Pavićeviću izrečena novčana kazna u iznosu od 11 hiljada eura. Protiv ovog rješenja Pavićević je uložio žalbu Vijeću za prekršaje koje je 4. oktobra 2011. godine ukinulo odluku prvostepenog organa i vratilo predmet na ponovni postupak. Ponovljeni postupak je u toku.

Kuće za dnevni boravak djece sa posebnim potrebama – Nakon protesta građana Ždrebaonika kod Danilovgrada zbog namjere da se na tom području izgrade kuće za dnevni boravak djece sa posebnim potrebama, kako su medji prenijeli 15. oktobra 2011. godine nadležni su odlučili da plan izgradnje kuća promijene za Bijelo Polje. U ovim kućama treba da budu izmještena djeca iz javne ustanove za smještaj lica sa mentalnom ometenošću „Komanski most“ koja je namijenjena odraslima.

Predsjednik Saveza slijepih Crne Gore Božidar Denda 15. oktobra 2011. godine. povodom Međunarodnog dana slijepih, saopštio je da položaj osoba sa oštećenim vidom nije dobar i treba ga popravljati u domenu socijalne zaštite i u oblasti obrazovanja i zapošljavanja. Prema evidenciji Saveza u Crnoj Gori ima oko 1100 osoba sa oštećenjem vida.

b. Diskriminacija Roma

Romi su i dalje jedna od najviše diskriminiranih grupa u crnogorskom društvu. Položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori je i dalje izuzetno težak iako postoje izvjesni pomaci. Najveći broj Roma i Egipćana je nezaposleno dok je stopa nezaposlenosti nekoliko puta veća od crnogorskog prosjeka i još uvijek postoji značajan broj Roma i Egipćana koji se suočavaju s nedostatkom lične dokumentacije, saopštio je GA potpredsjednik Nacionalnog Savjeta Roma i Egipćana Muhamed Uković. Nacionalni savjet Roma 26. decembra 2011. godine saopštio je da u opštinskim administracijama u Crnoj Gori nema ni jednog Roma. Ovaj Savjet se 2011. godine dva puta obratio gradonačelnicima opština u kojim žive Romi i Egipćani u cilju ostvarenja prava na proporcionalnu zastupljenost u organima lokalne uprave, međutim odgovora nije bilo iako ih zakon na to obavezuje rečeno je istraživačim GA iz Savjeta. Istraživanje Centra za romsku inicijativu pokazalo je da loša materijalna situacija i diskriminacija su glavni razlozi visokog stepena neobrazovanosti

Roma. Istraživanje je pokazalo da 99,2 % romske djece odustane od školovanja u ranom djetinjstvu. Fatima Naza iz Centra za romske inicijative kazala je da svako treće romsko dijete je napustilo školu jer nije moglo da izdrži poniženje u njoj. Istraživanje je urađeno u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Rezultati su predstavljeni 10. novembra 2011. godine. Muhamed Uković iz Nacionalnog savjeta ističe da jedini razlog odustajanja od školovanja u slučaju romske djece nije nedostatak svijesti roditelja već diskriminacija u zapošljavanju i nakon završenog školovanja, koja predstavlja sistemski problem. Po rezultatima ispitivanja javnog mnjenja od strane NVO Cedema 63.3% građana smatra da su Romi diskriminirani. Istraživanje je objavljeno u junu 2011. godine.

Kada su u pitanju pomaci, iz Nacionalnog Savjeta saopšteno je GA da se radilo i na poboljšanju uslova stanovanja za pripadnike Roma u nekoliko opština, iako je navedeno daleko od optimalnog pomaci, kako kažu, ipak postoje. Ističu takođe da je ove godine status Roma u Fondu za Manjine poboljšan u odnosu na prethodne godine. Potpredsjednik Savjeta Muhamed Uković ističe da je primjetna spremnost Vlade da ozbiljnije pristupi rješavanju problema sa kojima se pripadnici Roma suočavaju, ali da je odstupila od planiranog. Kako je Uković saopštio, za realizaciju Strategije za period od 2008. do 2011. godine planirano je da se izdvoji 10 miliona eura, međutim umjesto toga izdvojeno je milion i sedamsto hiljada

Prošle godine počeo je sa radom romski nacionalni radio, koji već godinu dana radi eksperimentalno, jer ne mogu da dobiju sve potrebne dozvole za rad. Pred kraj prošle godine objavljen je i prvi romski časopis dvojezično, na romskom i službenom crnogorskom jeziku. Već nekoliko godina emituje se radio emisija na romskom jeziku na RTCG dva puta mjesečno u trajanju od pola sata. Jednom mjesečno se emituje i jedna TV emisija takođe na Televiziji Crne Gore. Istraživaču GA je saopšteno iz Savjeta da je 2011. godine po prvi put objavljeno jedno književno djelo romskog književnika iz Podgorice Ruždije Sejđovića. Školskih udžbenika na romskom jeziku još uvijek nema.

GA je ustanovila da postoji jako slaba komunikacija i koordinacija izmjeđu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Nacionalnog Savjeta jer u Savjetu nijesu upoznati da je Ministarstvo izvršilo prevođenje nekih propisa na romski jezik. U 2011. godini Ministarstvo je sa crnogorskog na romski jezik prevelo Ustav Crne Gore, Zakon o medijima, Zakon o radio-difuznim servisima Crne Gore, Zakon o manjinskim pravima i slobodama, Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o zaštiti ljudskih prava i sloboda.

U požaru koji se dogio 7. februara 2011. godine u izbjegličkom naselju u Podgorici Kamp 1 izgorjele su tri barake. U njima je bilo smješteno 17 romskih porodica. Nadležni su porodicama ponudili privremeni smještaj u okviru Kampa 1 u jednom ugostiteljskom objektu, vrtiću i jednoj kancelariji. Porodice prvo nijesu prihvatile privremeni smještaj u tim prostorijama ističući da su neadekvatne, neuslovne i plašeći se da ne ostanu da borave u njima za stalno. Zbog toga su porodice Roma protestovale tako što nijesu prihvatili ponuđeni smještaj i više su dana boravile na otvorenom. Predstavnici GA su sa zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Šučkom Bakovićem obišli porodice kojima su izgorjele barake i upoznali se sa zahtjevima porodica i prostorijama koje su ponuđene za privremeni boravak. Naši istraživači su i 23. marta 2011. godine posjetili porodice u Kampu 1 čije barake su izgorjele. Tada su Romi još bili u privremenom smještaju. Jedna baraka koja je bila zahvaćena požarom je renovirana. Istraživači GA 22. decembra 2011. godine drugi put su obišli naselje Kamp 1. dvije potpuno izgorjele barake nijesu izgrađene. Romi koji su stanovali u tim barakama prije požara tvrde da nisu dobili pomoć već su sami izgradili po jednu sobu u kojoj sada žive.

Protesti zbog gradnje stanova za Rome - Stanovnici naselja OZRINIĆI u blizini Nikšića protestovali su 24. marta 2011. godine i istog dana pokrenuli potpisivanje peticije protiv započinjanja gradnje tri stambene zgrade sa devet stanova za Rome iz drugih djelova opštine Nikšić. Mještani su saopštili da neće dozvoliti opštinskim vlastima da pored jednog romskog naselja izgrade i drugo. Oni tvrde da su postojeće romske porodice prihvatili kao svoje komšije i nijesu sprječavali da se njihove stambene jedinice priključe na vodovodnu, elektro i telefonsku mrežu. Ističu i da bi novim doseljavanjem bila opterećena infrastruktura mreže čime bi se ugrozilo stanovanje svih mještana ovog naselja. Potpredsjednik nikšićke opštine Momčilo Mićunović je kazao da se gradnja neće prekinuti, da se zgrade grade na državnom zemljištu od sredstava koje je obezbijedilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u iznosu od 180 hiljada eura. Ovo nije jedini slučaj protivljenja gradnje stambenih objekata za Rome. Naime, u decembru 2010. godine mediji su prenijeli da su građani mjesta Ribarevine pored Bijelog Polja podnijeli peticiju opštinskim vlastima u tom gradu protiveći se izgradnji socijalnih stanova za Rome u njihovom naselju. GA je tri puta od gradonačelnika Opštine Bijelo Polje zatražila kopiju peticije koju su građani mjesta Ribarevine podnijeli Opštini. Opština Bijelo Polje 14. aprila 2011. godine dostavila nam je a na osnovu Zakona o slobodnom pristupu

informacijama, kopiju peticije koju su građani mjesne zajednice Ribarevina dostavili nadležnim u toj opštini. Naime, u peticiji se navodi da su građani protiv mijenjanja vjerske i nacionalne strukture sela. Peticiju je potpisalo više od 180 građana ove mjesne zajednice.

Stambene zgrade u Nikšiću su završene i devet porodica romske nacionalnosti su uselile u nove stanove. Po nezvaničnim informacijama u jednoj zgradi koja je završena u Bijelom Polju došlo je do promjene plana pa su umjesto romskih porodica stonove dobile 12 penzionerskih porodica. Na osnovu istog izvora informacija druga zgrada je takođe završena. Uskoro se očekuje useljavanje romskih porodica. Vlada Crne Gore izdvojila je za ove potrebe 150 hiljada eura za izgradnju 15 stanova u Bijelom Polju i 180 hiljada eura za izgradnju devet stanova u Nikšiću.

Diskriminacija na osnovu državljanstva - U Podgorici je 13. jula 2011. godine otvorena prva narodna kuhinja u kojoj će se dijeliti besplatna hrana za građane slabog materijalnog stanja. U kuhinji će jedino moći da se hrane građani koji imaju crnogorsko državljanstvo dok Romi koji nemaju crnogorsko državljanstvo neće imati pravo na besplatnu hranu. Ganija Pajazitaj, predsjednik Udruženja izbjeglih Roma i Egipćana sa Kosova reagovao je i kazao da većina Roma koji su izbjegli sa Kosova nijesu u stanju da obezbijede hranu svojoj porodici ali da zbog pravila o državljanstvu ne mogu ni da ostvare pravo da se hrane u narodnoj kuhinji. NVO Akcija za ljudska prava podnijela je 1. avgusta 2011. godine, Ustavnom sudu Inicijativu za ocjenu ustavnosti odluke Skupštine Glavnog grada da samo državljani Crne Gore mogu imati pravo na ishranu u narodnoj kuhinji. Ustavni sud nije postupao po podnijetoj Inicijativi. Predsjednik Nacionalnog savjeta Roma Isen Gaši javno je reagovao povodom odluke da Romi koji nemaju državljanstvo neće moći da koriste narodnu kuhinju. GA je u prethodnim izvještajima dala preporuke nadležnim u Glavnom gradu da omoguće da i pripadnici Roma, koji nemaju državljanstvo, imaju pravo na besplatnu ishranu u Narodnoj kuhinji. Međutim, nadležni nijesu uvažili preporuke.

Obrazovanje - Iz Nacionalnog Savjeta je saopšteno da su vidljivi pomaci u oblasti obrazovanja, međutim da je to daleko od optimalnog. Fondacija za stipendiranje Roma javno je izrazila nezadovoljstvo 7. septembra 2011. godine, zbog toga što pripadnici Roma nijesu u dovoljnoj mjeri uključeni u obrazovni sistem Crne Gore. U školskoj 2011./2012. godini svega četiri studenta romske i egipćanske zajednice upisani su na Univerzitet Crne Gore.

Glavni razlog tako malog broja Roma i Egipćana u obrazovni sistem su materijalni uslovi, saopšteno je iz Fondacije. Veliki nedostatak kako ističu iz Nacionalnog Savjeta je i nedostatak udžbenika za osnovno i srednje obrazovanje.

Potapanje broda „Miss pat“ - Pokret za promjene 18. oktobra 2011. godine zatražio je od predsjednika skupštinskog Odbora za ljudska prava i slobode, Đorđa Pinjatića, da uvrsti u dnevni red predlog odluke o kontrolnom saslušanju ministra pravde Duška Markovića, zbog istražnog postupka koji traje 12 godina u slučaju potapanja broda „Miss pat“. PzP je predložio da predmet kontrolnog saslušanja bude dvanaestogodišnji istražni i sudski postupak u kome je, prema nezvaničnim informacijama, stradalo preko 70 osoba romske nacionalnosti. U omanji brod „Miss Pat“ ukrcano je bilo po nezvaničnim podacima više od 70 ljudi, iako je brod bio registrovan za prevoz šest osoba i dva člana posade. Nakon nekoliko sati plovidbe, čamac se prevrnuo. U brodolomu je nastradalo 35 osoba, od kojih je 13 identifikovano, a ostali su nestali. Do danas niko nije odgovarao za potapanje broda. Suđenje okrivljenima u slučaju „Mis Pat“ trebalo je da se održi sredinom godine ali je odloženo jer nije bio obezbijeđen sudski tumač za romski jezik. U slučaju potapanja broda kojim su prevoženi Romi sa Kosova za Italiju optuženi su Agim Gaši, Ramadan Balja, Ismet Balja, Refik Hodžić, Joko Nikaljević, Goran Đuričković, Saša Boreta.

Mediji su 5. novembra 2011. godine prenijeli izjavu gradonačelnika Podgorice Miomira Mugoše koji je optužio Rome iz naselja sa Konika da „kradu poklopce sa šahti“. Ovu izjavu kritikovali su kao rasističku brojni predstavnici Roma, NVO sektora i pojedini političari.

c. Diskriminacija po nacionalnoj i vjerskoj osnovi

Vlada Crne Gore je 7. jula 2011. godine usvojila Informaciju o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u državnoj i lokalnoj administraciji. Na osnovu podataka dobijenih od 13.900 zaposlenih, najviše ima Crnogoraca 79%, Srba 8,59%, Albanaca 2,8%, Bošnjaka 4,1%, Muslimana 2,39%, samo jedan pripadnik Romske populacije, Hrvata 0,89% i ostalih 0,42%. NVO Fondacija za stipendiranje Roma saopštila je 15. jula 2011. godine da su 13 Roma i Egipćana položili stručni ispit za rad u državnim institucijama i da već godinu dana od kada su položili niko od njih nije zaposlen.

Enver Dacić, iz Rožaja, javno je istupio i zatražio od premijera Igora Lukšića da zaustavi diskriminaciju na nacionalnoj i vjerskoj osnovi koju po njegovim riječima sprovodi Veselin Krgović, rukovodilac Ispostave granične policije u Beranama. On je optužio Krgovića da je pretpostavljenima podnosi neistinite izvještaje o graničarima nepravoslavicima zbog čega su Dacić i još šest kolega islamske vjeroispovijesti ostali bez posla. Dacić je protiv Krgovića podnio i tužbu zbog zloupotrebe službenog položaja i uvreda koje mu je, kako je saopštio, Krgović uputio na nacionalnoj osnovi. Veselin Krgović ove navode je demantovao i saopštio da su njegovi najbliži saradnici Muslimani i Albanci, te da optužbe nijesu istinite. Uprava policije je dva puta demantovala postojanje vjerske i nacionalne diskriminacije. 31. januara 2011. godine iz policije su saopštili da se u poslednjih par godina kod njih smanjio broj službenika i da je to urađeno u skladu sa zakonom i u cilju racionalizacije. Te da su otpušteni uglavnom službenici koji su imali ugovor na određeno, od kojih jedan dio službenika nije ispunjavao uslove predviđene Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji i da je jedan od njih bio i Enver Dacić. Uprava je saopštila da je u Ispostavi u kojoj je radio Dacić od 2009. godine otpušteno 22 službenika od kojih je 11 pravoslavne i 11 drugih vjeroispovijesti. Po saznanjima GA u rožajskoj graničnoj policiji radi samo jedan službenik albanske nacionalnosti. Dnevne novine Vijesti su 11. marta 2011. godine prenijele da posjeduju informaciju da je Unutrašnja kontrola rada policije, nakon sprovedene istrage, ustanovila da ima elemenata za pokretanje disciplinskog postupka protiv službenika policije Krgovića po optužbama Dacića da ga je Krgović vrijeđao po nacionalnoj osnovi. Uz Dacića, policijski službenici koji su ostali bez posla i koji su tvrdili da su otpušteni zbog nacionalne i vjerske diskriminacije su Mithat Nurković, Nežad Kuč, Rešad Kalač i Hamdo Murić. Oni su, kako se navodi, javno govorili i o švercu koji se odvijao na graničnom prelazu gdje su radili. Zbog toga je više puta njima i njihovim porodicama prijećeno. Krajem januara 2011. godine Enveru Daciću i njegovoj porodici upućene su prijete od dva nepoznata lica. Ta dva lica su mu saopštila da očigledno nije razumio poruku da odustane od svega, pisanija po novinama, tužbi i dokaza koje je prikupio i da nije ni svjestan šta može da se desi njemu i njegovoj porodici“. Postojali su navodi da je prijećeno i Mithatu Nurkoviću i Nedžadu Kuču. Policiji su ovi slučajevi prijavljeni i pružene su im mjere zaštite. GA nema informacije da su lica koja su prijetila identifikovana.

U dnevnom listu **Pobjeda**, u rubrici **Drugi pišu**, 6. marta 2011. godine prenijet je tekst i slika „Kako prosječan Srbin vidi Balkan“. Na slici su pojedini narodi i države predstavljeni negativno i uvredljivo. Tako je napisano i naslikano da prosječni Srbin Slovence vidi kao austrijske konjušare, Albance kao ljudoždere, Mađare kao gulaš i sataraš, Makedonce kao Srbe sa govornom manom.

Osman Nurković iz Bošnjačkog nacionalnog savjeta našem istraživaču je saopštio da **Ministarstvo prosvjete i sporta prilikom izbora direktora škola u mjestima gdje živi većina ili značajan dio pripadnika manjina ne traži mišljenje od ovog savjeta, dok to čini kada je u pitanju Nacionalni savjet Albanaca**. GA je 7. marta 2011. godine putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama uputila Zahtjev Ministarstvu prosvjete i sporta i zatražila sledeće informacije: Da li ste i u koliko slučajeva prilikom postavljanja direktora u osnovnim i srednjim školama, u mjestima gdje većinski ili značajni dio stanovništva čine pripadnici nacionalnih manjina, konsultovali i tražili mišljenje savjeta manjina? Ukoliko jeste, koje manjinske savjete ste konsultovali? Da li su Vam savjeti manjina ulagali žalbu, pismeno ili na drugi način, zbog imenovanja direktora bez njihovog konsultovanja ili traženja mišljenja? Ukoliko jesu, koji savjeti su to učinili? Ministarstvo je 11. marta 2011. godine odgovorilo GA dostavljajući materijale koji potvrđuju da se Ministarstvo obraćalo samo Nacionalnom savjetu Albanaca i to 18 puta. Osman Nurković istraživaču GA 22. decembra 2011. godine saopštio je da se Ministarstvo Bošnjačkom savjetu nije obraćalo do kraja 2011. godine za mišljenje za izbor direktora škola ni u jednom konkretnom slučaju.

Poslanik Nove srpske demokratije Slaven Radunović 11. maja 2011. godine saopštio je da u diplomatsko - konzularnoj mreži Crne Gore nema Srba i da proporcionalna etnička zastupljenost nije u skladu sa etničkom zastupljenošću u društvu. Ministar Milan Roćen je demantovao ove navode Radunovića

i saopštio da su u diplomatskoj mreži zaposleni i imenovani profesionalci i da se nacionalnost ne uzima kao kriterijum za zapošljavanje.

Rizo Alković koji je optuživao komšije da nad njim vrše nacionalnu i vjersku diskriminaciju sa porodicom je napustio Crnu Goru. Kako su mediji 22. decembra 2011. godine prenijeli, Alković je zatražio azil u nekoj od zapadnoevropskih država. Alković je za dnevne novine Vijesti kazao: "Država Crna Gora je uradila sve da ja napustim zemlju. Godinama su nam prijetili i

vrijeđali nas, a nadležne institucije nijesu učinile ništa da to spriječe". GA je pružila besplatnu pravnu pomoć Alkovićima pred domaćim pravosudnim organima i pred sudom u Strazburu.

a. Diskriminacija žena

Položaj žena nije se popravio u 2011. godini. Na tri najvažnije funkcije u državi, Predsjednik države, Predsjednik Vlade i Predsjednik Parlamenta, su muškarci. U sastavu novoformirane Vlade samo je jedna ministarka. U Parlamentu Crne Gore osam je poslanica. Na čelnim funkcijama sudske vlasti su žene. Izborni zakon koji je usvojen ne sadrži normu kojom se predviđa da najmanje 30% žena budu poslanice u Skupštini Crne Gore. Zakon predviđa da na izbornim listama bude 30% žena, ali ne garantuje da taj broj žena budu i poslanice. Broj žena u Parlamentu i dalje će zavisi od odluke partija. Amandman kojim je bilo predloženo ovakvo rješenje odbijen je od strane najvećeg broja političkih partija i poslanika. Aktivistkinje NVO kritikovale su ovakva rješenja u Zakonu i saopštile da se radi o diskriminaciji žena. Žene primaju prosječno manju platu od muškaraca. Crna Gora nema statističke podatke koji se tiču položaja žena i rodne ravnopravnosti, kao što nema ni sudskih presuda po osnovu polne diskriminacije jedan je od zaključaka Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena pri UN. Preporuke Komiteta predstavljeni su 21. decembra 2011. godine predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Istraživaču GA su predstavnice NVO ANIMA saopštile da su i u preporukama CEDAW Komiteta datim na prijedlog ženskih nevladinih organizacija definisane oblasti u kojima postoji zabrinutost kada su u pitanu ženska ljudska prava. Nada Drobnjak predsjednica skupštinskog Odbora za rodnu ravnopravnost kazala je da se Konvencija o eliminaciji diskriminacije nad ženama ne sprovodi i da treba raditi na promociji tog dokumenta. Ovom komitetu dostavljena su dva izvještaja, po jedan od Vlade i NVO.

Po istraživanju Ženske mreže Saveza sindikata 7,3 % zaposlenih izjavili su da su bili žrtve zlostavljanja na radnom mjestu, a 27,6 % da su bili očevici mobinga. Isto istraživanje pokazalo je da su žene više izložene zlostavljanju na radnom mjestu nego muškarci. Iz NVO Anima saopšteno je da su žene najveća marginalizovana grupa u Crnoj Gori čija se prava krše svakodnevno. Prema njima, ono što je karakteristično je da većina političkih subjekata (političke

partije, sindikati, i pojedine NVO) su potpuno slijepe za ovaj problem bez obzira što statistički parametri pokazuju da je u Crnoj Gori najmanja participacija žena na mjestima odlučivanja i da se politike rodne ravnopravnosti ne sprovode.

Na sastanku Vlade i NVO-a 12. januara 2011. godine nijesu bile pozvane ženske NVO u Crnoj Gori. Grupa od 12 ženskih NVO izrazile su zabrinutost zbog tendencije kabineta predsjednika Vlade da marginalizuje njihov rad. Koordinatorica NVO ANIMA – Centar za žensko i mirovno obrazovanje Ljupka Kovačević, 14. januara 2011. godine izjavila je da je Kabinet premijera trebao da pošalje izvinjenje ženskim NVO zato što ih nije pozvao na pomenuti sastanak. Iz pomenute NVO je istraživaču GA saopšteno da ističu posebnu zabrinutost jer se socijalna politika u Crnoj Gori ne odnosi na žene već samo na manjine i etničke grupe stanovništva. Teškoće i povrede prava radnica izražene su u svim sektorima i privatnom i društvenom, a seksualno ucjenjivanje je prisutno u svim segmentima društva od poslodavca do profesora saopšteno je iz ANIMA-e. Prema istraživanju ove NVO u sklopu projekta „traži svoja radna prava“ koje je realizovano 2011. godine velika većina žena radi na najmanje plaćenim poslovima a sa najdužim radnim vremenom i najčešće prekovremenim radom. S druge strane, istču, kako nema ni ozbiljnih istraživanja niti podataka o socijalnom, ekonomskom i političkom statusu dvostruko diskriminiranih žena (samohrane majke, žene sa invaliditetom, izbjeglice, žene koje štrajkuju, Romkinje).

b. Diskriminacija pripadnika LGBT

Položaj seksualnih manjina u Crnoj Gori i dalje je na zabrinjavajućem nivou. GA je registrovala veći broj incidenata. NVO CEDEM objavio je u junu rezultate istraživanja po kojima građani smatraju da je diskriminacija prema homoseksualcima 49.3%.

Krajem aprila 2011. godine povodom najave održavanja Parade ponosa na društvenoj mreži Facebook pojavilo se više prijetnji i slučajeva govora mržnje protiv organizatora i učesnika Parade. Kako su mediji prenijeli, policiji je podnijeto osam prijava. Policija je počela istragu. Nije saopšteno da li je protiv nekog lica podnesena prekršajna ili krivična prijava.

Na koncertu hrvatskog benda Lolobriđida koji je održan 16. maja 2011. godine na svjetski dan borbe protiv homofobije na terasi Kulturno -

informativnog centra Budo Tomović nepoznati počinitelj bacio je suzavac. Policija nije saopštila da li je identifikovala lice/a koja su bacila suzavac. Nakon koncerta došlo je i do incidenta kada je grupa momaka napala momka i djevojku koji su bili na koncertu. Kako su dnevne novine Vijesti 18. maja 2011. godine prenijele lični podaci momka i djevojke su im poznati. Grupa momaka je fizički nasrnula na momka i djevojku udarajući ih rukama i nogama. Vijestima je iz policije saopšteno da su napadnuta dva pripadnika LGBT zajednice ali da slučaj nijesu prijavili iz ličnih razloga.

Zdravko Cimbaljević, direktor NVO LGBT Forum Progres, saopštio je da je 15. juna 2011. godine došlo do incidenta, kada je u zgradi gdje se nalazi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava lijepio flajere kao znak protesta protiv homofobnih izjava ministra za ljudska prava Ferhata Dinoše. Cimbaljević je saopštio da ga je obezbjeđenje iz Uprave policije prekinulo da su ga policijski službenici odveli sa trećeg sprata u prizemlje gdje su sa njim obavili informativni razgovor. Tom prilikom službenik policije ga je vukao jer se Cimbaljević protivio da pođe sa trećeg sprata. Cimbaljević je saopštio da je performans izveo jer je htio da izrazi nezadovoljstvo u ime svih pripadnika LGBT zajednice, koji se još uvijek plaše da saopšte seksualnu orijentaciju.

Predstavnici NVO LGBT Forum Progres obavijestili su 9. avgusta 2011. godine Vrhovno državno tužilaštvo da je nekoliko LGBT osoba udaljeno sa plaže Ratac u Baru. U prijavi se navodi da su čuvari na plaži zabranili turistima koji su homoseksualne orijentacije pristup plaži. Saopšteno je da su turisti bili na javnom i potpuno slobodnom kupalištu kada im je prišao građanin D. B. i udaljio ih sa plaže. D. B. je demantovao navode iz prijave LGBT Forum. Nakon toga, nekoliko pripadnika homoseksualne manjine u dnevnim novinama Vijesti posvjedočili su da je D. B. diskriminisao pripadnike homoseksualne zajednice. Osnovno državno tužilaštvo u Baru saopštilo je GA 22. decembra 2011. godine da tom tužilaštvu niko nije podnosio prijavu. GA nema informaciju da li je Vrhovno državno tužilaštvo postupalo po prijavi.

Policija u Danilovgradu privela je u noći između 4. i 5. septembra 2011. godine B. P., S. G. i V. V. zbog toga što su dvojici stranih državljana koji su pripadnici LGBT zajednice, R. S. i D. T., dobacivali uvredljive i uznemiravajuće poruke. R.S. i D.T. su bili učesnici međunarodne konferencije „Ka Evropi, ka jednakosti“, koja je održana u Danilovgradu. Protiv trojice Danilovgrađana podnijete su prekršajne prijave zbog narušavanja javnog reda i mira. Područni organ za prekršaje proglasio ih je krivim i kaznio S. G. sa 15 a

V.V. sa 12 dana zatvora. B.P. je oslobođen krivice. I holandski državljani Van der Sten Petrus Marinus prijavio je 4. septembra 2011. godine incident. Petrus je prijavio policiji da mu je, dok je sjedio u jednom danilovgradskom lokalu, jedna osoba podigla desnu ruku salutirajući nacistički pozdrav. Takvo postupanje izazvalo je osjećaj uznemirenosti i ugroženosti Petrusa. Uprava policije saopštila je da je identifikovala i ovu osobu te da se radi o R.D. iz Podgorice. Područni organ za prekršaje kaznio je je R. D. novčanom kaznom u iznosu od 800 eura. LGBT Forum Progres zatražio je od Uprave policije da na isti način postupi prema prijavama za uznemiravanje bez obzira da li ih podnose domaći ili strani građani.

U Danilovgradu su 6. septembra 2011. godine osvanuli grafiti sa porukama mržnje prema pripadnicima LGBT zajednice. Poruke „Smrt pederima! Za zdravu porodicu“ osvanule su na zidu Doma penzionera, dan poslije završetka međunarodne konferencije „Ka Evropi, ka jednakosti“, koju je organizovala Vlada Crne Gore.

Prijetnje glumcu spota „I mi smo dio ekipe“ – Policija je 2. decembra 2011. godine saopštila da je identifikovala lice koje je uputilo dvije sms prijeteće i uznemiravajuće sadržine glumcu Todoru Vujoševiću. Lice N. M. iz Podgorice policiji je kazalo da mu je namjera bila da se našali sa Vujoševićem sa kojim je u prijateljskim odnosima. Vujošević je povukao prijavu protiv N. M.

Prekršajne prijave zbog prijetnji i vrijeđanja – Policija je 2. decembra 2011. godine saopštila da je podnijela prekršajne prijave protiv B.Ž. i S.K. iz Podgorice zbog sumnje da su počinili prekršaj „ozbiljne prijetnje“. Policija je ove prekršajne prijave podnijela po prijavi NVO LGBT Forum Progres. Policija je saopštila da postoji sumnja da je B.Ž. putem društvene mreže „Fajsbuk“ na profilu NVO Centar za građansko obrazovanje ostavio prijeteću poruku po život pripadnika LGBT zajednice, a da postoji sumnja da je S.K. takođe preko Fajsbuk mreže ostavila poruku prijeteće sadržine direktoru NVO LGBT Forum Progres Zdravku Cimbaleviću. Policija je navela i da je u oba slučaja prije podnošenja zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka obavijestila nadležnog tužioca koji se izjasnio da nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.

Policija je istog dana saopštila i da je upozorila navijačku grupu sa mreže Fejsbuk koja se predstavlja kao Familija. LGBT Forum Progres u prijavi policiji je navela da su predstavnici ove grupe pripadnicima LGBT zajednice zaprijetili prebijanjem. Policija je i sa ovim incidentom upoznala tužilaštvo koje se

izjasnilo da nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. Predstavnici navijačke grupe su policiji saopštili da nemaju namjeru da realizuju prijetnje i policija ih je nakon upozorenja pustila.

Suđenje profesoru Radonjiću – Profesora Slobodana Radonjića tužili su direktor NVO LGBT Forum Progres Zdravko Cimbalević i NVO Centar za antidiskriminaciju zbog teksta od 9. maja 2011. godine u dnevnim novinama Dan kada je Radonjić nazvao pripadnike LGBT zajednice bolesnim, nesrećnim i neispunjenim ljudima. Suđenje je održano u decembru, kada je i odloženo za 14. februar 2012. godine.

Tokom juna-septembra na različitim lokacijama u Podgorici ispisani su grafiti sa različitim porukama mržnje prema pripadnicima LGBT populacije. Tim povodom NVO Juventas je podnio krivične prijave vrhovnom državnom tužiocu protiv NN osoba, kao i komunalnoj policiji kako bi nadležne službe intervenisale u njihovom uklanjanju.

Zdravko Cimbalević prvi deklarisan pripadnik LGBT populacije u Crnoj Gori 11. Oktobra 2011. godine izjavio je da mu je život ugrožen jer je gej. Cimbalević je kazao da mu je bezbjednost na javnim mjestima ugrožena i nesigurna i da se suočava sa egzistencijalnim problemima.

NVO Juventas 27. decembra 2011. godine saopštila je da je kroz akciju „Prijavi diskriminaciju. Da se ne ponovi“ dobila 15 prijava za diskriminaciju i nasilje nad LGBT osobama. U najvećem broju slučajeva nasilje i diskriminaciju su počinili članovi porodica i prijatelji osoba LGBT.

c. Diskriminacija osoba pogođenih sa HIV/AIDS-om

Institut za javno zdravlje Crne Gore saopštio je 3. decembra 2011. godine da je u toku 2011. godine u Crnoj Gori registrovano devet osoba pogođenih HIV-om, dok ukupno u Crnoj Gori žive 94 osobe sa HIV/AIDS-om.

Amela Kovačević iz NVO CAZAS 13. decembra 2011. godine kazala je istraživaču GA da se osobe pogođene HIV/AIDS-om suočavaju sa brojnim problemima i diskriminacijom. Kovačevićka smatra da najveći problemi sa kojima se suočavaju osobe pogođene HIV-om su otkazi sa posla, nemogućnost nalaženja posla zbog HIV statusa, odbacivanje od ljudi iz najbliže okoline, strah od diskriminacije, autodiskriminacija, nedostatak kvalitetnih državnih odgovora na potrebe pacijenata koje se tiču psihosocijalne podrške i pomoći, nepovjerenje u institucije sistema za prijavljivanje kršenja njihovih prava.

Kovačevićka u izjavi koju je dostavila istraživaču GA kaže „Naše iskustvo pokazuje da osobe koje su pogođene HIV-om žive u konstantnom strahu šta im se može desiti zbog svog HIV statusa ili HIV pozitivnog statusa nekog ko im je blizak. Naime, iako se mnogo toga uradilo i radi na poboljšanju položaja pacijenata sa HIV statusom, njihovi svakodnevni životi su vrlo obojeni manjim ili većim strahovima na raznim nivoima: društveni, intimni, poslovni, zdravstveni.“ Kovačevićka navodi da iskustva su različita od osobe do osobe da je svima zajedničko to što se suočavanja sa raznim oblicima diskriminacije. Kao primjer je navela porodicu koja se suočava sa problemom pronalska stana za iznajmljivanje. Problemi te porodice su i dalje aktuelni.

NVO Juventas, 17tog decembra 2011. godine, na pres konferenciji povodom obilježavanja Svetskog dana borbe protiv nasilja nad seksualnim radnicama objavio istraživanje o rizičnom ponašanju u vezi sa AIDSom, koje je pokazalo da od 855 žena i 13 muškaraca koji su u CG pružali seksualne usluge u poslednje 3 godine, 40% njih je bilo izloženo nasilju u porodici, 25% nasilju klijenata, 21,5% diskriminisano od policajaca, dok su 17,9% doživjeli da im policajci traže seksualnu uslugu bez novčane nadoknade. Gotovo 70% ispitanika reklo je da ih je uniformisani policajac fizički, emotivno, psihički i seksualno zlostavljao. U 17,3% slučajeva seksualni radnici bili su diskriminisani od zdravstvenih radnika, a 0,7% socijalnih radnika. Nasilje policiji nije prijavilo 71,4% seksualnih radnika. Od ukupnog broja radnika koji kod nas pružaju seksualne usluge, polovina je iz Crne Gore, a ostali iz Srbije, BiH, a visok procenat su i pripadnici romske populacije.

d. Diskriminacija radnika

Ivana Mihajlović iz USSCG istraživaču GA je kazala da „Kada je u pitanju mobing i antisindikalna diskriminacija to su, na žalost, redovne pojave sa kojima u svom radu susreće USSCG, a koje poslodavci primjenjuju prema zaposlenima, naročito prema sindikalnim aktivistima. Ivana Mihajlović iz USSCG kaže da „institut anexa, koji je u radno zakonodavstvo uveden 2008. godine, svojevrsni je mehanizam za mobiranje, pa tako imamo ogroman broj primjera iz kojih se vidi da poslodavci zloupotrebljavaju isti kako bi zaposlene i bez njihove saglasnosti raspoređivali na radna mjesta za koja se zahtijeva niži stepen stručne spreme od one koje posjeduju. Sve se to radi u cilju da, zbog omalovažavanja profesije i stručne

spreme, primoraju zaposlene da sami napuste firmu pri čemu, između ostalog, poslodavci ne bi imali obavezu isplate otpremnine“. Po Mihajlovički isti je slučaj i sa institutom rada na određeno vrijeme koji je od 2008. godine do decembra 2011. godine bio pravilo, a ne izuzetak. Tada su zaposleni bili pod konstantnim pritiskom na radnom mjestu i neizvijšnošću da li će im ugovor o radu biti produžen ili raskinut istekom roka na koji je zaključen, smatra Mihajlovička. Krajem godine predložen je Zakon o mobingu. USSCG je insistirala da se samim Zakonom propisuju pravila ponašanja u vezi sa prevencijom i zaštitom od zlostavljanja, a ne podzakonskim aktom kako je to predviđeno u Zakonu (član 5 Nacrta). Po riječima Ivane Mihajlović USSCG dobija prijave mobinga i diskriminacije svakodnevno. Određen broj zaposlenih USSCG obraća se i anonimno tražeći savjete. Najradikalniji primjer u 2011. godini je tvrde iz USSCG slučaj „predsjednika Sindikalne organizacije Vojske CG, kolege Nenada Čobeljića, pa samim tim i prema drugim pripadnicima Vojske koji su članovi pomenute Sindikalne organizacije“

Predstavnici Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore (SOVCG) – obratili su se GA 10. marta 2011. godine navodeći da zbog sindikalnog organizovanja trpe pritiske, diskriminaciju i ucjene. Po navodima pritisci su počeli odmah po osnivanju SOVCG od 5. oktobra 2010. godine. Predsjednik SOVCG Nenad Čobeljić, članovi Branislav Manjerović i Radojica Krunic zbog sindikalnog organizovanja isključeni su iz Generalštaba. SOVCG je našoj organizaciji saopštila da postoje ucjenjivanja i zastrašivanja, zabrane obraćanja višim instancama i sudovima, pravljenje spiskova ko jepodnio tužbu za razna potraživanja po osnovu rada i pritisci da se od istih odustane, ucjenjivanja da se odustane od članstva u SOVCG, zabrana korišćenja sindikalnih prostorija, zabrana držanja sastanaka rukovodstva sa članstvom u radnom vremenu čak ni u vrijeme pauze, premještanje na lošija radna mjesta, te da se kao uslov za odlazak u ISAF postavlja uslov da nijesu članovi SOVCG. Takođe, istaknuto je da se u kontinuitetu krše ljudska prava i slobode, i da se iz dana u dan značajno uvećava broj slučajeva i metoda ovakvog ponašanja i odnosa i da nadležne institucije nijesu na adekvatan način reagovala jer im se SOVCG u kontinuitetu obraćala. SOVCG jepodnijela dvije krivične prijave protiv više službenika u VCG. Istražne radnje su u toku. Ministarstvo je, poslije podnošenja krivičnih prijava i pokretanja istraga, predložili unapređivanje više lica protiv kojih su pokrenute krivične prijave i istrage za diskriminaciju i pritiske nad članstvom SOVCG. Nakon što je osnovana SOVCG osnovan je još

jedan sindikat u vojsci. Iz SOVCG tvrde da je drugi sindikat osnovan u cilju da se spriječi opstanak i djelovanje SOVCG i da su članovi tog sindikata najviši zvaničnici vojske poput načelnika Generalštaba Dragana Samardžića. Mediji su prenijeli da je ministar Boro Vučinić saopštio da neće da primi predstavnike SOVCG, na njihov zahtjev, na sastanak ukoliko bi tom sastanku prisustvovao i predsjednik SOVCG optužujući ga da je prekršio Zakon o vojsci time što je davao izjave za medije. Kasnije je protiv Čobeljića procesuiran disciplinski postupak zbog istupanja u medijima u kojima je iznosio detalje o sindikalnoj diskriminaciji. Iz SOVCG tvrde da je za period od godinu dana zbog ucjena od ukupno 450 napustilo više od 200 članova. Sindikalna Organizacija je o situaciji upoznala Predsjednika Države Filipa Vujanovića, Predsjednika Vlade Igora Lukšića, Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode i Skupštinski odbor za bezbjednost. Međutim tokom 2011. godine nadležni nijesu reagovali. GA i Unija slobodnih sindikata su 28. marta 2011. godine sa problemima sa kojima sesuočavaju rukovodstvo i članovi SOVCG upoznala Delegaciju Evropske komisije i ambasade u Podgorici. Protiv predsjednika SOVCG Nenada Čobeljića pokrenuto je više disciplinskih postupaka od kada je na čelu SOVCG. Pritisci su eskalirali krajem 2011. godine kada su GA, USSCG i SOVCG 27. decembra 2011. godine na press konferenciji pozvale nadležne da zaustave pritiske i diskriminaciju koju trpe članovi i rukovodstvo SOVCG. Nakon press-a dnevne novine Pobjeda su 29. decembra 2011. godine prenijele informaciju da će Ministarstvo odbrane udaljiti Čobeljića sa dužnosti zbog brojnih propusta u radu. Čobeljić ističe da je informaciju o svom udaljenju saznao preko medija te da nije počinio propuste u radu koji mu se stavljaju na teret i da najavljeno udaljšavanje doživljava samo kao nastavak pritisaka. U rješenju od 29. decembra 2011. godine koje je potpisao ministar odbrane Boro Vučinić stoji da je Čobeljić udaljen od dužnosti jer bi njegovo prisustvo imalo štetan uticaj na službu. Disciplinski postupak je zakazan za 18. januar 2012. godine. GA, USSCG i SOVCG 30. decembra 2011. godine održale su okupljanje ispred zgrade Predsjednika države Filipa Vujanovića i zatražili od njega, kao vrhovnog komandanta oružanih snaga Crne Gore, da povuče odluku o udaljenju sa dužnosti predsjednika SOVCG Nenada Čobeljića i da omogući nesmetano djelovanje SOVCG. Iz Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore više puta su demantovali navode da se prema SOVCG vrše pritisci i diskriminacija.

USSCG obratila se i Tanja Stanojević iz Podgorice. Stanojević je podnijela Osnovnom sudu u Podgorici tužbu radi utvrđivanja da je tuženi

butik „Sportina“ d.o.o. u kojem je bila zaposlena od 2008. godine **diskriminatorски postupao**. Stanojević je tvrdila da u toku rada u pomenutom butiku, nije imala niti jedno pismeno ili usmeno upozorenje u vezi sa kvalitetom obavljanja poslova, već je zbog uspjehnosti u izvršavanju poslova svojevremeno izvršna direktorica najavljivala i njeno unapređenje na poslovima zamjenika menadžera. Međutim, Stanojević je uočila ozbiljne nepravilnosti u radu od strane jednog broja zaposlenih i na iste je ukazala i obavjestila menadžment i izvršnog direktora. Zbog toga kao i zbog nemogućnosti da stupi u kontakt sa vlasnikom firme, 20. aprila 2011. godine Stanojević je otpočela štrajk glađu ispred slovenačke ambasade. Tanji Stanojević pogoršalo se i zdravstveno stanje zbog svega što se dešavalo. U Prekršajnom sudu u Podgorici pokrenut je postupak protiv Nataše Popivode, izvršne direktorice D.O.O „Sportina“ po prijavi Tanje Stanojević, bivše radnice te firme zbog napada na radnom mjestu i mobinga. Postupak po tužbi još nije okončan. Stanojević tvrdi da je sud trebalo brže da reaguje zbog očiglednih i konstatnih pritisaka i uznemiravanja tokom procesa rada, a sve sa ciljem da pod takvim pritiskom i neprimjerenim ponašanjem od strane menadžmenta sama napusti posao.

Iz USSCG saopštili su GA da su im se javljali zaposleni u jednom od poznatih hotela, koji se iz straha od mogućih posljedica nisu predstavili, tražeći pomoć ističući da su u sezoni 2010/2011 bili žrtve mobinga i radili pod ogromnim pritiskom. Zaposleni su istakli i da nijesu primali zarade i naknade zarada, dok su neke od zaposlenih žena iznosile tvrdnje da su od nadređenih doživljavali neprijatnosti u smislu „dodira, grljenja, štipkanja i sl...“. Nakon njihovog anonimnog obraćanja inspekciji rada, zaposleni se više nisu javljali USSCG.

Tokom 2011. godine USSCG obraćali su se i radnici jednog nacionalnog restorana, tvrdeći da se nad njima vrši „neviđeni“ mobing, naročito u pogledu ophođenja direktora prema zaposlenima, koji između ostalog, i pored prihoda u visini od 90.000 eura za prvih 10 mjeseci 2011. godine zaposlenima ne isplaćuje zaradu niti obavezne doprinose.

Predstavnicima USSCG obavijestili su GA da je u Podgoričkoj banci Societe Generale Group zabilježen slučaj seksualnog uznemiravanja, pritisaka i ponuda sa „obećanjima“ za napredovanjem od strane menadžera prema jednoj od zaposlenih. Protiv menadžera je pokrenut disciplinski postupak koji je rezultirao davanjem otkaza menadžeru.

O pritiscima na članove sindikata iz USSCG ukazali su i na primjeru PJ „Muzeji“ Budva. Radnici su istakli da se iščlanjuju iz sindikata zbog mobinga i pritisaka.

Bivši radnici Jugopetrola Veselin Stojanović i Dimitrije Zečević saopštili su našem istraživaču da su diskriminirani i da su na nezakonit način ostali bez posla u Jugopetrolu. Oni su istakli da su bili ucijenjeni i prevareni. Smatraju da su ostali bez posla jer nijesu pristali na poravnanje koje im je poslodavac ponudio kao nadoknadu zato što su kao radnici na određeno vrijeme primali manju platu od kolega koji su imali ugovore na neodređeno. Zbog toga su sudskim putem tražili nadoknadu. Pojedini radnici koji su imali ugovor na određeno radno vrijeme su i do šest godina primali manju platu od njihovih kolega koji su obavljali isti posao ali su imali ugovore na neodređeno radno vrijeme. Izvršni direktor Jugopetrola Loannis Geroulanos u dopisu GA naveo je da je Stojanoviću i Zečeviću radni odnos prestao 5. maja 2009. godine po njihovom zahtjevu.

Sindikat Kombinata aluminijuma 6. juna 2011. godine obratio se u ime 25 radnika, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Inspekciji rada u Podgorici navodeći da radnike Kombinata aluminijuma posloводство diskriminiše zbog sindikalne pripadnosti Sindikatu KAP-a. Naime, u pismu se navodi da je menadžment dao nalog obračunskoj službi da se tim radnicima umanji plata za mjesec maj tako da im se ukine pripadajući stimulans utvrđen za njihovu organizacionu cjelinu. Inspekcija rada 10. oktobra 2011. godine odgovorila je Sindikatu da je izvršila nadzor ali da inspektor rada nije imao osnova da preduzima mjere iz svoje nadležnosti u odnosu na subjekat nadzora.

Rašo Nikić iz Podgorice, javno je saopštio krajem avgusta da je dobio otkaz u 'Parking servisu', preduzeću koje pripada lokalnoj samoupravi Glavnog grada Podgorice zbog toga što je Srbin, što je radio u dnevnim novinama DAN i što je član opozicione stranke.

Nreka Ljuljđuraj, domar u Osnovnoj školi „29 novembar“ u selu Prifti javno je saopštio 18. oktobra 2011. godine da je dobio otkaz jer je javno govorio o lošim uslovima u školi. Ljuljđuraj je 21. septembra 2011. godine saopštio da su uslovi u školi loši a 30. septembra 2011. godine dobio je otkaz. Direktorica škole Aiša Đokaj demantovala je navode koje je iznio Nreka Ljuljđuraj i kazala da je on otpušten jer mu je istekao ugovor a na naredni oglas se nije prijavio.

Edmond Ujkaj i Palj Drešaj, iz Tuzi, 21. novembra 2011. godine saopštili su preko medija da su ostali bez posla u Upravi gradske opštine Tuzi

zbog političkih razloga. Ujakaj i Drešaj su najavili sudsko procesuiranje nadležnih u gradskoj opštini Tuzi. Ujkaj i Drešaj su kazali da im je predsjednik gradske opštine Tuzi Nikola Gegaj saopštio da je prestanak njihovog radnog odnosa isključivo politički.

Gojko i Behija Ćorović prosvjetni radnici iz Berana 16. decembra 2011. godine obratili suse GA sa navodima da on i njegova porodica trpe diskriminaciju zbog političke nepripadnosti DPS-u. Naime, Gojko je istraživaču GA kazao da od sedmoro djece petoro su završila fakultete a dvoje su studenti. Međutim, ističe da zbog toga što ne želi da pristane da bude član DPS nijedno od pet fakultetski obrazovane djece ne može da se zaposli. GA će ovaj slučaj pratiti i u narednom periodu.

Krajem decembra 2011. godine u medijima je problematizovan izbor Marijana Premovića saradnika u nastavi u radni odnos na Filozofskom fakultetu na studijskom programu Istorija. Naime, Premović je član vladajuće političke partije DPS što je bio preduslov za njegov izbor u odnosu na drugog kandidata Adnana Prekića. Sa Filozofskog fakulteta su demantovali ove navode.

XI Prava djeteta

Prava djeteta još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. Crna Gora je prihvatila Konvenciju o pravima djeteta davanjem izjave o sukcesiji za set konvencija Ujedinjenih nacija 26. oktobra 2006. U novembru 2008. godine naša država je Komitetu za prava djeteta UN uputila inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period od 2006. do 2008. godine. Pored Vlade, izvještaj za isti period dostavio je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda kao i Centar za prava djeteta Crne Gore koji je urađen u saradnji sa neformalnom koalicijom od 18 nevladinih organizacija.

UN Komitet za prava djeteta je na sjednici koja je održana 1. oktobra 2010. godine usvojio set preporuka za Crnu Goru koje su proizašle iz razmatranja tri izvještaja. Komitet je istakao neophodnost usklađivanja dijela zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima djeteta, potrebu efikasnijeg sprovođenja zakona kao i zabrinutost zbog nedostatka kapaciteta u funkcionisanju institucija koje se bave politikom planiranja, monitoringa i zaštite prava djeteta.

Zakonodavstvo u Crnoj Gori uglavnom je usaglašeno sa međunarodnim standardima ljudskih prava u oblasti prava djeteta. Ipak, još uvijek su prisutne određene nekonzistentnosti kao i propusti u implementaciji usvojenih zakona i prihvaćenih međunarodnih standarda. U crnogorskom zakonodavstvu ne postoji definicija djeteta. Zakon o dječijoj i socijalnoj zaštiti nije u saglasnosti sa Konvencijom o pravima djeteta. Crna Gora je usvojila Zakon o maloljetničkom pravosuđu. Primjena zakona odložena je do 1. septembra 2012. godine. Komitet za prava djeteta je nakon razmatranja izvještaja saopštio da je zabrinut zbog toga što su se djeca u sukobu sa zakonom često tretirala po istim zakonima i procedurama koje se primjenjuju na odrasle, zbog nepostojanja posebnog sistema maloljetničkog pravosuđa kao i zbog toga što se djeca drže u pritvoru u istim kapacitetima kao odrasli. Sudski savjet je 19. septembra 2011. godine razmatrao predlog Zakona o maloljetničkom pravosuđu. Iz Savjeta je saopšteno da je inicirano osnivanje specijalnih odjeljenja sudija za maloljetnike pri Višim sudovima u Bijelom Polju i Podgorici. O usvojenom Zakonu poslanica Socijalističke narodne partije Našata Vuković kazala je da ima dosta nedostataka. Primjedbe koje je Vuković dostavila istraživaču GA između ostalog su: način na koji određen predmet zakona ukazuje na to da se zakon više bavi učinocima nego žrtvama; u zakonu nema, u skladu sa Konvencijom

UN o pravima djeteta, definicije djeteta, što je moralo da se naglasi, a onda da se u krivično pravnom smislu, definišu maloljetnici; članom 46 predviđeno je da državni tužilac za maloljetnike, sudija za maloljetnike, sudije vijeća za maloljetnike moraju biti lica sa posebnim znanjima iz oblasti prava djeteta i postupanju prema djeci i maloljetnicima, ali ništa dalje, kako se utvrđuje da su ta lica stekla ta znanja, imaju li kakav sertifikat, ko to određuje i slično; u nekim slučajevima, postupak prema maloljetniku spaja se sa postupkom protiv punoljetnog lica, u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, umjesto u skladu sa ovim zakonom jer su u pitanju maloljetnici; zatim nije obavezno da se maloljetniku pruži psihosocijalna pomoć u pritvoru, kao ni prilikom saslušanja.

U Crnoj Gori postoji Savjet za prava djeteta kao međuresorno tijelo koje po nadležnosti prati primjenu propisa koji se odnose na zaštitu djece, koji štiti i unapređuje prava djeteta i inicira donošenje propisa u ovoj oblasti. Međutim, Savjet do sada nije bio dovoljno aktivan u planiranju politika i određivanju prioriteta. Njegovi kapaciteti su ograničeni a mandat ne pokriva sve oblasti koje se tiču prava djeteta. Prema saznanjima GA, Savjet se rijetko sastaje. U radu Savjeta do sada nijesu na adekvatan način bili uključeni predstavnici civilnog sektora i djece. Tokom marta prošle godine, Vlada je pozvala NVO-e da imenuju tri svoja predstavnika u radu Savjeta a uključen je predstavnik djece. Nakon imenovanja, u radu Savjeta učestvuju pet predstavnika NVO sektora i predstavnica djece koja je imenovana na prijedlog Centra za prava djeteta Crne Gore. Očekivano je da ovo tijelo koje daje saglasnost i mišljenje na razne nacionalne strategije i akcione planove, ima uvid o realizaciji istih kroz pisane izvještaje, što obično nije slučaj. Takođe, rad Savjeta nije dovoljno transparentan pa je javnost uskraćena za informacije o ostvarenim rezultatima, planovima i prioritetima koji su usmjereni na unapređenje kvaliteta života djece i mladih u Crnoj Gori.

U kancelariji Ombudsmana pravima djeteta bave se jedan zamjenik i savjetnik zaštitnika. Uloga Ombudsmana i njegovi kapaciteti u monitoringu dječijih prava i dalje su vrlo ograničeni. U izvještaju koji je pripremila Kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o stanju ljudskih prava lica smještenih u posebnim ustanovama, konstatovano je da u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj nijesu obezbijeđeni adekvatni uslovi za boravak i rad sa djecom sa smetnjama u razvoju. U izvještaju je navedeno da pored uslova koji nijesu u skladu sa međunarodnim standardima ne postoji broj stručnih lica koja rade sa djecom. Konstatovano je da rad sa djecom nije posebno organizovan i

prilagođen njihovim psihofizičkim sposobnostima i da ne postoje individualni programi rada za djecu sa smetnjama u razvoju. Oni borave u vršnjačkim grupama koje broje najmanje dvanaestoro djece, što nije u skladu sa međunarodnim standardima koji predviđaju rad u manjim grupama. Ovako organizovane grupe ne omogućavaju uspješno sprovođenje dnevnih aktivnosti po utvrđenom rasporedu, budući da djeca sa smetnjama u razvoju nisu u mogućnosti da ravnopravno učestvuju sa drugom djecom i u potpunosti ispune predviđene aktivnosti. Prostorije u kojima borave djeca nisu arhitektonski prilagođene za kretanje i pristup osobama smanjene pokretljivosti.

U izvještaju Ombudsmana koji je 23. novembra 2011. godine analiziran na Odboru za ljudska prava Skupštine Crne Gore saopšteno je da je u Crnoj Gori tokom 2010. godine registrovano 323 djece od 10 do 16 godina koja su prosila na ulicama Crne Gore.

Skupštinski Odbor za ljudska prava održao je 30. septembra 2011. godine tribinu u Kotoru, na temu „Prava djeteta – Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“. Učesnici skupa analizirali su primjenu Zakona u praksi i saopštili da djeca sa smetnjama u razvoju idu u redovne škole. Vlada Crne Gore u saradnji sa kancelarijom UNICEF-a i mnogobrojnim partnerima više od godinu dana radi na promociji socijalne i obrazovne inkluzije djece sa smetnjama u razvoju. Kampanja „Govorimo o mogućnostima“ dala je značajne rezultate u stvaranju povoljnijeg ambijenta za integraciju ove djece u društvo i njihovo uključivanje u redovan sistem obrazovanja.

Centar za djecu sa posebnim potrebama Doma zdravlja u Podgorici otežano funkcioniše jer u Centru nije uposleno dovoljno stručnog kadra za rad sa djecom. Takvu informaciju potvrdila je načelnica centra, dr. Gordana Mandić dnevnim novinama Vijesti, 29. avgusta 2011. godine. Tako se dešava da za početak terapije čeka i do dvadesetoro djece. Centru nedostaju fizioterapeuti, logopedi, psiholozi i defektolozi.

Kancelarija UNICEF-a u Podgorici uradila je istraživanje u okviru projekta „Škola bez nasilja, stvaranje sigurnog školskog okruženja“. Istraživanje je pokazalo da je oko 48% ispitanе djece u osam osnovnih škola bilo izloženo nasilju. Kao najčešći oblici nasilja navode se emocionalno zlostavljanje, socijalna izolacija i fizičko maltretiranje.

Centar za djecu i mlade „Ljubović“ trenutno se transformiše. Planom je predviđena gradnja četiri kuće sa smještajnim kapacitetom do 40 štićenika. Gradnja kuća počela je početkom jula a biće završena do februara 2012. godine. Centar zbrinjava djecu i mlade koji su u sukobu sa zakonom. Od početka 2011. godine do 26. decembra 2011. godine Centar je primio u prihvatnoj tranzitnoj stanici 169 djece, pojačan nadzor imalo je četvoro djece, dok je njih 15 primljeno kroz mjeru upućivanja u vaspitnu ustanovu.

Sjednica Odbora za ljudska prava koja je održana 9. decembra 2011. godine bavila se pravima djeteta. Na sjednici je bilo konstatovano da nakon izlaska iz institucija, djeca bez roditeljskog staranja i djeca sa posebnim potrebama teško dolaze do posla. Na istoj sjednici naglašeno je da nema dovoljno kadra koji tretira pitanja djece sa smetnjama u razvoju.

U Crnoj Gori hraniteljstvo, kao alternativni oblik zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja, nije dovoljno promovisano. Šira javnost nema dovoljno informacija o prednostima hraniteljstva i nedostacima institucionalnog smještaja djece bez roditeljskog staranja. Srodničko, porodično hraniteljstvo spontano se razvija tako što najbliži srodnici preuzimaju brigu o djeci. U takvim slučajevima unaprijed se podrazumijeva podobnost za pružanje smještaja, pa se prihvata i potvrđuje zatečeno stanje. Ne organizuje se obuka srodničkih porodica za hraniteljstvo, ne prave se planovi zaštite za dijete, niti sistematsko praćenje, a ni podrška hraniteljima i djeci na smještaju. Ni stručna javnost ne vrše promociju porodičnog smještaja i ne određuju ovaj oblik zaštite, osim u slučajevima kad se radi o srodničkom porodičnom smještaju. Sporadično, u kriznim situacijama Centri im pružaju savjetodavnu pomoć, jednokratne novčane pomoći, upućuju na druge institucije.

U podgoričkoj Osnovnoj školi „Radojica Perović“ 15. marta 2011. godine došlo je do incidenta u kojem je jedan učenik označen kao „nasilnik i ponavljač“. Cijeli slučaj dobio je veliku medijsku pažnju. Mediji su izvještavali o incidentu i otkrili identitet učenika sedmog razreda. Dječak je označen kao nasilnik koji je pretukao nastavnicu. Ministarstvo prosvjete i sporta formiralo je komisiju koja je 18. marta 2011. godine odlučila da premjesti učenika u drugu podgoričku školu. Po saznanjima GA nadležne institucije nijesu sprovele istragu da li je pomenuti učenik imao pravilan tretman od strane školskih stručnjaka i organa i ko je dostavljao informacije o incidentu i identitetu učenika medijima. Takođe je ostalo nepoznato da li su školski i drugi nadležni organi sproveli istragu na utvrđivanju svih činjenica vezih za sami incident i

navoda da nastavnici nijesu željeli držati nastavu u odjeljenju ukoliko je taj učenik prisutan. Dječak je naišao na otpor roditelja druge škole koji nijesu željeli da premješteni učenik bude u odjeljenju sa njihovom djecom. Roditelji djece iz nove škole zabranili su svojoj djeci da pohađaju nastavu zbog toga što je taj učenik prebačen u njihovu odjeljenje. Takav stav zadržan je dok im, kako su prenijeli mediji, Slavoljub Stijepović, ministar prosvjete i sporta nije dao obećanje da učenik koji je prebačen u njihovu školu neće biti sa njihovom djecom u istom odjeljenju. Protest roditelja trajao je tri dana. Mediji su takođe prenijeli informaciju da je ministar kazao da ovaj učenik neće učiti zajedno sa drugom djecom, već da će sa njim individualno raditi psihološko-pedagoška služba, direktor škole i socijalni radnik. Dječak je prepisan u drugu školu. Ministar Slavoljub Stijepović uveo je dječaka u školu 4. aprila 2011. godine i sa njim proveo dan u toj ustanovi. Mediji su o ovom događaju nastavili da izvještavaju tako što su dječaka nazivali nasilnikom i problematičnim učenikom a informacije su objavljivali tako da se može otkriti identitet dječaka.

Slučaj tri djevojčice koje su početkom aprila prošle godine preko roditelja staratelja prijavile da su u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i u Dječjem odmaralištu na Ivanovim Koritima, zlostavljane, silovane i mučene od strane drugih štićenika doma i da su izglednjivane od strane zaposlenih u domu. Ministarstvo rada i socijalnog staranja oformilo je 4. aprila 2011. godine komisiju koja je ispitala navode djevojčica. Ministar rada i socijalnog staranja, Suad Numanović saopštio je 14. aprila 2011. godine da je, nakon istraživanja navoda, komisija donijela zaključke da nije bilo silovanja i seksualnog zlostavljanja djevojčica već da postoji sumnja da je riječ o lažnom prijavljivanju od strane odraslih iz njihovog najbližeg okruženja i da nije bilo izglednjivanja, fizičkog mučenja, batinjanja i drugih oblika nasilja. Mediji su, prenoseći navode o zlostavljanju djevojčica, objavljivali informacije na osnovu kojih se mogao otkriti identitet djevojčica. Iz Agencije za zaštitu ličnih podataka reagovali su i upozorili medije da iznošenjem činjenica koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta krše Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Više državno tužilaštvo saopštilo je 4. aprila 2011. godine da je pokrenulo prekrivični postupak povodom prijave i dobijenih obavještenja o silovanju i zlostavljanju tri djevojčice. Tužilaštvo je prihvatilo zahtjev oca djevojčica da nezavisna komisija utvrdi da li su djevojčice zlostavljane i silovane u dječjem domu u Bijeloj i odmaralištu na Ivanovim koritima.

Dva doktora i jedan obučar uhapšeni su 23. juna 2011. godine pod sumnjom za obljubu i posredovanje u vršenju prostitucije nad maloljetnom djevojčicom. Jedan doktor iz Nikšića je osumnjičen za krivično djelo obljoba nad djetetom, dok su drugi doktor koji je iz Podgorice i obučar osumnjičeni za posredovanje u vršenju prostitucije na štetu maloljetnog lica. Njima se na teret stavlja da su

tokom 2011. godine u više navrata počinili ova krivična djela. Istražni sudija Osnovnog suda u Podgorici trojici osumnjičenih odredio je jednomjesečni pritvor. Istraga u Osnovnom sudu u Podgorici je završena 15. septembra 2011. godine. Suđenje je počelo 27. decembra 2011. godine.

Slučaj E.K. - Pravosudni organi u Bijelom Polju pokrenuli su istragu protiv E. K. (24) koji se sumnjiči da je 10. avgusta 2011. godine silovao djevojčicu od 12 godina iz Bijelog Polja. Kako su mediji prenijeli E. K. je upoznao djevojčicu preko društvene mreže Fejsbuk. E. K. je negirao da je djevojčicu silovao i dodao da mu je djevojčica kazala da ima 16 godina. E. K. se nalazi u pritvoru a istraga je u toku.

Bojkot nastave - Roditelji djece koja pohađaju Osnovne škole „Branko Brinić“ iz Tivta i „Nikola Durković“ iz Radanovica, protestovali su zbog toga što se nastava u školi ne izvodi na njihovom, maternjem srpskom jeziku i što u nastavi nije uveden predmet ‘srpski jezik i književnost’. Roditelji su izrazili protest tako što djeci nijesu dozvolili da idu u školu.

Slučaj S. Đ. - S. Đ. iz Berana obratio se kancelariji GA 8. avgusta 2011. godine i saopštio da njegov maloljetni sin, koji ima poremećaj hormona rasta i pravo na tuđu njegu, ima problema da dobije retroaktivno dječiji dodatak koji ga sleduje. S. Đ. je saopštio da se obraćao i Suadu Numanoviću, ministru rada i socijalnog staranja. Kako je S. Đ. naveo, ministar Numanović mu je kazao da propusta u radu ima i da se problem mora riješiti na nivou Centra za socijalni rad u Beranama. Međutim, S. Đ. je istraživaču GA 26. decembra 2011. godine kazao da je njegov zahtjev odbijen od strane Ministarstva a da on nije imao sredstava da pokreće privatnu tužbu.

Incident u Osnovnoj školi u Nikšiću - U Osnovnoj školi „Mileva Lajović - Lalatović“ u Nikšiću sredinom oktobra 2011. godine došlo je do incidenta. Kako su mediji objavili domar škole pretukao je jednog učenika jer je neko od učenika zaglavio vrata od kabineta biologije. Sa ovim incidentom roditelji pretučenog učenika obavijestili su nadležne u Ministarstvu prosvjete i sporta.

Incident u Osnovnoj školi „Marko Miljanov“ - Uprava policije saopštila je 8. novembra 2011. godine da je protiv nastavnice Z.R. iz Podgorice podnijeta prekršajna prijava Područnom organu za prekršaje u Podgorici, zbog sumnje da je fizički napala učenika. Mediji su 4. novembra 2011. godine prenijeli informaciju da su roditelji učenika podnijeli krivičnu prijavu protiv nastavnice Z.R. i optužili direktoricu da je stala na stranu nastavnice. Mediji su prenijeli da direktorka škole nije odmah uručila nastavnici rješenje o suspenziji sa posla, već tek nakon nekoliko dana. Uprava policije pokrenula je i prekršajni postupak protiv nastavnice.

Policija uhapsila B.M. zbog sumnje da je silovao trinaestogodišnju djevojčicu - Podgorička policija saopštila je 9. novembra 2011. godine da je uhapšen B.M. zbog sumnje da je silovao trinaestogodišnju djevojčicu. Policija je saopštila da je protiv B.M. podnijela krivičnu prijavu. Mediji su 16. novembra 2011. godine objavili da je Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici protiv B.M. podiglo optužnicu 15. novembra 2011. godine.

Na okruglom stolu „Unapređivanje poštovanja ljudskih prava šticenika JU Centar za djecu i mlade ‘Ljubović’ 8. decembra 2011. godine iznijete su činjenice da dvojica službenika tog Centra i dalje rade iako se protiv njih vodi krivični postupak za obljubu djevojčica iz Centra. Direktor Centra Dragan Pajović kazao je da su noćni vaspitač i portir u prvostepenom postupku oslobođeni krivice i tada im je ukinuta suspenzija.

Incident u Osnovnoj školi „Savo Pejanović“ - Dana 21. decembra 2011. godine u Osnovnoj školi „Savo Pejanović“ došlo je do incidenta. Kako su mediji prenijeli, nastavnik italijanskog jezika Lazar Đurović poslao je učenika u ćošak i dozvolio da ga ostala djeca gađaju gumicama. Nastavnik se izvinio učeniku i njegovim roditeljima i dao otkaz na mjesto nastavnika u toj školi.

Slučaj nasilja u Šavniku - Više državno tužilaštvo izdalo je naredbu za sprovođenje istrage protiv Zorana Braletića, profesora JU „Obrazovni centar“ u Šavniku, zbog sumnje da je 12. decembra 2011. godine nanio teške tjelesne povrede i zlostavljao jednu učenicu i jednog učenika te škole. Protiv profesora je pokrenut disciplinski postupak. GA je 27. decembra 2011. godine, motivisana incidentom iz Šavnika, uputila pismo ministru prosvjete Slavoljubu Stijepoviću tražeći da ministar i Ministarstvo učine sve kako bi se stalo na put nasilju nastavnika nad učenicima. Ministarstvo je nakon toga pozvalo predstavnicu GA Edinu Hasanagu Čobaj na sastanak. Sastanak je održan 28. decembra 2011.

godine u prostorijama Ministarstva prosvjete i sporta. Na sastanku su dogovoreni dalji oblici saradnje u cilju suzbijanja nasilja u školama.

Slučaj navođenja maloljetnice na prostituciju - Uprava policije saopštila je 30. decembra 2011. godine da je privela Č.P. iz Ulcinja zbog sumnje da je počinio prekršaj iz Zakona o javnom redu i miru, navođenje na prostituciju. Sumnja se da je Č.P. 29. decembra 2011. godine, u Ulcinju navodio na prostituciju petnaestogodišnju djevojčicu. Policija je navela da je obavijestila nadležnog tužioca koji se izjasnio da nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.

XII Manjinska prava

Etničke manjine – Član 79 Ustava Crne Gore garantuje i razvija detaljne mjere očuvanja identiteta manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica. Pravni okvir za oblasti prava nacionalnih manjina usvojen je i u velikoj mjeri prilagođen evropskim standardima.

Vlada Crne Gore usvojila je 7. jula 2011. godine Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, sa predlogom mjera. Podaci o zastupljenosti manjina u državnoj administraciji pokazali su da pripadnici nacionalnih manjina nijesu adekvatno zastupljeni u društvu. Na osnovu podataka vidi se da su sve nacionalne manjine podzastupljene u odnosu na crnogorsku nacionalnu zajednicu, dok je zastupljenost Roma najniža.

MONSTAT je 12. jula 2011. godine objavio rezultate o nacionalnoj strukturi stanovništva Crne Gore, na osnovu popisa koji je sproveden u aprilu 2011. godine. Prema tim podacima, Crnogoraca ima 44,98%, Srba 28,73%, Bošnjaka 8,65%, Albanaca 4,91%, Muslimana 3,31%, Roma 1,01% i Hrvata 0,97%.

Duško Marković, potpredsjednik Vlade i ministar pravde i Thorbjorn Jagland, generalni sekretar Savjeta Evrope potpisali su 5. decembra 2011. godine, sporazum o razumijevanju kojim je precizirano da će u Podgorici biti otvorena regionalna kancelarija za promociju projekta zaštite ljudskih prava i manjina u jugoistočnoj Evropi.

Skupština Crne Gore usvojila je 8. septembra 2011. godine izborni zakon, što je bio jedan od sedam prioriteta Evropske komisije za dobijanje datuma pregovora. Usvajanje ovog zakona bilo je i obaveza usklađivanja izbornog zakonodavstva sa Ustavom. Ustav garantuje prava nacionalnih manjina na zastupljenost. Predstavnici albanskih partija napustili su Parlament prije glasanja o Zakonu o izboru odbornika i poslanika jer su nezadovoljni novim rješenjima. Tako, politički predstavnici Albanaca smatraju da ovaj Zakon oduzima prava koja su Albanci imali do sada. Usvajanju Zakona o izboru odbornika i poslanika prethodio je sporazum premijera Igora Lukšića, koji je pregovore vodio u ime vladajuće koalicije i opozicionih lidera u vezi sa nazivom predmeta jezika u školama. Ovaj sporazum je od strane opozicionih lidera postavljen kao preduslov za usvajanje izbornog zakona. Iz cijelog

procesa izglasavanja Zakona o izboru odbornika i poslanika, koji je sedam puta odlagan, bili su isključeni politički predstavnici manjinskih naroda.

Skupština je 5. aprila 2011. godine usvojila Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori. Opozicioni poslanici su ovaj sporazum kritikovali kao diskriminatorski jer se odnosi samo na crnogorsku nacionalnu zajednicu u Hrvatskoj i hrvatsku u Crnoj Gori. Amandman koji je definisao da se Sporazum odnosi na sve građane Hrvatske koji su porijeklom iz Crne Gore a koji su ponudili poslanici Socijaldemokratske partije, odbijen je većinom glasova poslanika.

UNHCR je 23. juna 2011. godine saopštio da da bi oko 1.300 domicilnih Roma moglo biti u riziku od apatridije. Naime, prema njihovoj procjeni toliko Roma nije upisano u matične knjige rođenih. U avgustu 2011. godine u Vladi Crne Gore uposlena je prva Romkinja u Birou za odnose sa građanima u Generalnom sekretarijatu Vlade. Strategijom za poboljšanje standarda Roma, Aškalija i Egipćana predviđeno je da se na godišnjem nivou izdvaja 0,2% od ukupnog budžeta. To znači da je za četiri godine trebalo da bude izdvojeno oko 10 miliona eura. Međutim, za četiri godine ukupno je izdvojeno oko 1,7 miliona eura. Behija Ramović, predsjednica ženske RAE mreže „Prva“, saopštila je da je zabrinjavajuće što se niko u Vladi ne smatra odgovornim što su sredstva predviđena Strategijom za integraciju Roma i Egipćana svake godine manja. Više od stotinu Roma i Egipćana organizovalo je protestnu šetnju i protest ispred Vlade i Skupštine Crne Gore 11. marta 2011. godine, kako bi ukazali na loš položaj i diskriminaciju prilikom zapošljavanja. Romi i Egipćani su saopštili i ukazali javnosti da imaju diplome ali da ne mogu da se zaposle već su prinuđeni da rade u komunalnom preduzeću.

Jezičke manjine - Po Ustavu Crne Gore, službeni jezik u Crnoj Gori je crnogorski, a u službenoj upotrebi su srpski, bosanski, albanski i hrvatski. Manjinski jezici u Crnoj Gori su albanski i romski jezik. Od manjinskih jezika, albanski jezik ima najširu primjenu. Sa druge strane, predstavnici Albanaca nijesu zadovoljni i smatraju da je upotreba albanskog jezika nedovoljna i ograničena. Drugi jezici koji su srodni sa crnogorskim u službenoj su upotrebi u opštinama u kojima živi značajan broj pripadnika manjina koje govore tim jezicima. Na osnovu podataka popisa iz aprila 2011. godine, koji su saopšteni

12. jula 2011. godine, srpskim jezikom govori 42,88%, crnogorskim 36,97%, bosanskim 5,33%, albanskim 5,27%, hrvatskim 0,45% i romskim 0,83%.⁵

Nacionalno zakonodavstvo ne definiše pojam regionalni ili manjinski jezici. Vlada Crne Gore usvojila je 24. februara 2011. godine drugi izvještaj o sprovođenju evropske Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima.

Slavoljub Stijepović, ministar prosvjete i sporta najavio je 6. maja 2011. godine, da će od 1. septembra 2011. godine svim đacima biti omogućeno da nastavu u školama prate na maternjem jeziku. Međutim, romski jezik se ne koristi u praksi. Vlasti takvo stanje pravdaju time što romski jezik nije standardizovan, što ne postoji literatura i kadar koji govori ovim jezikom. Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, osnovno i srednjoškolsko kao i univerzitetsko obrazovanje realizuje se na albanskom jeziku u obrazovnom sistemu Crne Gore.

Vlast i opozicija postigle su dogovor da se jezik na kom će se izvoditi nastava zove crnogorski - srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost. Profesori srpskog jezika koji su se 2004. godine protivili promjeni predmeta srpski jezik u maternji i koji su zbog nedolaska na nastavu dobili otkaze, javno su 10. maja 2011. godine zatražili da budu rehabilitovani i vraćeni na posao. Mediji su prenijeli da je sud u Strazburu odbacio tužbu profesora koji su dobili otkaze zbog bojkota nastave 2004. godine.

Iz Nacionalnog Savjeta Roma i Egipćana saopšteno je da kada je u pitanju status romskog jezika najveći problem predstavlja činjenica da romski jezik nije standardizovan u onoj mjeri koja bi bila prihvatljiva svim Romima u regionu. Kao drugi razlog, iz Savjeta su istakli da je taj problem posledica činjenice da Romi kao zajednica nijesu u Ustavu prepoznati kao manjina.

Seksualne manjine - Savjet za ljudska prava Ujedinjenih nacija 22. marta 2011. godine usvojio je zajedničku izjavu „Kraj nasilja i srodnih kršenja ljudskih prava na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta“. Na spisku od 84 države nalazi se i Crna Gora.⁶ Položaj pripadnika seksualnih manjina u Crnoj Gori i dalje je na veoma zabrinjavajućem nivou. Uslovi za nesmetanu

⁵ MONSTAT

⁶ Preuzeto sa sajta The Council for Global Equality, 25. marta 2011. godine (<http://www.globalequality.org/storage/documents/pdf/sogi%20joint%20statement%20march%202011.pdf>)

egzistenciju pripadnika seksualnih manjina još uvijek nijesu stvoreni. Početkom 2011. godine osnovana je NVO LGBT Forum Progres za unapređenje LGBT prava čiji se direktor javno deklarirao kao homoseksualac. Zdravko Cimbalević prvi je javno deklarirani pripadnik LGBT zajednice u Crnoj Gori.

U decembru 2011. godine počelo je sa radom prvo sklonište za LGBT osobe koje su u konfliktu sa svojom porodicom zbog seksualne orijentacije. Prva LGBT osoba u skloništu bila je devetnaestogodišnja lezbejka iz Podgorice koja je po zahtjevu roditelja godinu dana redovno posjećivala psihijatrijske tretmane. Na Montenegro Gay portalu navedeno je da „privremeno sklonište treba da obezbijedi pružanje prve tranzicione podrške pri 'putovanju' LGBT osoba u Crnoj Gori, posebno pred njihovim porodicama, i da ih što prije izvede iz nesigurnosti i položaja žrtve ali i da doprinese jačanju samopouzdanja i smanjivanju nasilja”.

NVO Juventas otvorila je 23. decembra 2011. godine prvu telefonsku liniju za podršku i savjetovanje LGBT osoba. Pored telefonskog savjetovanja, uspostavljeno je i online savjetovanje na www.montenegro-gay.me portalu.

Prva parada ponosa u Crnoj Gori koja je bila planirana za 31. maj 2011. godine odložena je jer, kako su organizatori saopštili, Vlada nije zauzela odgovarajući odnos prema organizaciji Parade. Vlada je saopštila da podržava održavanje Parade i da će imenovati dva njena člana u Organizacionom odboru, ali to nijesu bili ministri ili premijer, kako su tražili iz Organizacionog odbora.

Vlada Crne Gore organizovala je u periodu od 2. do 5. septembra 2011. međunarodnu konferenciju pod nazivom „Ka Evropi, ka jednakosti”. Predstavnici 17 nevladinih organizacija nijesu učestvovali na ovoj međunarodnoj konferenciji. Na takav način su, kako su istakli, izrazili protest prema dosadašnjem odnosu Vlade prema domaćem civilnom sektoru i izostanku konkretnih rezultata u pogledu popravljavanja položaja pripadnika seksualnih manjina. Kako su mediji prenijeli protest je izražen i zato što ministar Ferhat Dinoša nije smijenjen zbog toga što je u više navrata saopštavao diskriminatorne i homofobične izjave, ali i zato što Vlada u organizaciju skupa nije uključila domaće nevladine organizacije koje se bore za prava LGBT populacije.

NVO LGBT Forum Progres, nevladina organizacija koja okuplja i zalaže se za prava LGBT zajednice, uradila je izvještaj o položaju pripadnika LGBT zajednice. U izvještaju se konstatuje da Crna Gora nije zabilježila napredak u

oblasti prava i položaja pripadnika seksualnih manjina. Saopšteno je da je dokument poslat Vladi, Skupštini i Delegaciji EK. U izvještaju se navodi da nijedan državni organ iz Akcionog plana nije odgovorio na zahtjeve ove nevladine organizacije, da se Zakon o zabrani diskriminacije ograničeno primjenjuje. Izvještaj takođe iznosi da su u prvih šest mjeseci 2011. godine sudovima podnijeta tri slučaja diskriminacije prema LGBT osobama. U izvještaju stoji da je urađena analiza crnogorskih školskih programa i udžbenika koji pokazuju potpunu nevidljivost seksualnih manjina i transrodnih osoba u crnogorskoj obrazovnoj politici i praksi. Izvještaj navodi da tužilaštvo neadekvatno postupa po podnijetim prijavama, te da će neki od prijavljenih slučajeva diskriminacije i nasilja zastariti. Direktor LGBT Forum Progres, Zdravko Cimbalević saopštio je 22. septembra 2011. godine da u ovoj godini još uvijek nije došlo do napretka u tretmanu transrodnih osoba u javnom zdravstvenom sistemu. LGBT Forum Progres saopštio je da još čeka odgovor Ministarstva zdravlja u vezi sa zahtjevom da trijadni proces rodne konfirmacije transrodnih osoba uvrsti u sistem zdravstvene zaštite na teret Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

Vlada Crne Gore formirala je 25. oktobra 2011. godine Radnu grupu, koja će izraditi analizu crnogorskih propisa sa aspekta LGBT prava.

XIII Raseljena i interno raseljena lica

Situacija raseljenih i interno raseljenih lica još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Najveći problemi sa kojima se ova lica suočavaju u postupku apliciranja za stalno nastanjenje i dalje je to što većina njih nijesu u mogućnosti da pribave pasoš koji je neophodan za podnošenje zahtjeva za dobijanje ovog statusa. Najugroženiji su Romi, Egipćani i Aškalije sa Kosova, nosioci statusa interno raseljenog lica. Iako su crnogorske vlasti kroz zakonodavstvo ponudile dva moguća rješenja za raseljena i interno raseljena lica u Crnoj Gori, da se vrate u zemlju porijekla ili integrišu u crnogorsko društvo, rješavanje položaja interno raseljenih Roma sa Kosova teče sporo. Evropska komisija postavila je rješavanje pravnog statusa raseljenih lica kao prioritet Crne Gore na putu ka EU. Najavljeno rušenje Kampa 2 na Koniku u Podgorici gdje su smješteni Romi sa Kosova još uvijek nije započeto. Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša najavio je 19. januara 2011. godine, da će na prostoru sadašnjeg Kampa 1 biti sagrađene dvije stambene zgrade i jedna škola za potrebe raseljenih Roma. Tada je Isen Gaši, predsjednik Nacionalnog savjeta Roma, kritikovao najavu da će buduća škola biti sagrađena samo za djecu Rome.

Prema evidenciji Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica u decembru 2011. godine u Crnoj Gori boravilo je 9.367 interno raseljenih lica sa Kosova. Broj interno raseljenih lica koja su se dobrovoljno vratila na Kosovo od 2005. godine manji je od hiljadu. Određeni broj lica individualno su se vratili na Kosovo ali za njih nema zvaničnih podataka. Istovremeno, broj raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika je 3.504 (2.610 iz BiH i 894 iz Hrvatske).

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore obavijestilo je GA 29. decembra 2011. godine da je od početka primjene Zakona o crnogorskom državljanstvu, od 5. maja 2008. godine do 29. decembra 2011. godine, 660 raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika steklo crnogorsko državljanstvo. U istom periodu izdate su 132 garancije. U slučaju garancija neophodno je da ta lica donesu potvrdu o otpustu iz matične države kako bi dobila crnogorsko državljanstvo. Oko 200 predmeta je u toku.

Kada su u pitanju raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika, zahtjev za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, shodno Zakonu o dopuni Zakona o strancima koji je u primjeni od 7. novembra 2009. godine do 29. decembra 2011. godine, ukupno je podnijeto 3.158 zahtjeva. Od tog broja

status stranca sa stalnim nastanjenjem dobilo je 1.922 lica. Ostali zahtjevi su u toku. Kada su u pitanju interno raseljena lica, po istom Zakonu do 29. decembra 2011. godine za status stranca sa stalnim nastanjenjem ukupno je podnijeto 3.780 zahtjeva. Od tog broja, status stranca sa stalnim nastanjenjem dobilo je 1.957 lica. Zakonski rok za postupanje po podnijetim zahtjevima je do šest mjeseci.

Skupština je usvojila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, kojim se raseljenim i interno raseljenim licima omogućava da zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja podnesu do 31. decembra 2012. godine.

Zavod za zbrinjavanje izbjeglica obavijestio je GA 29. decembra 2011. godine da su tokom 2011. godine organizovali četiri posjete opštinama na Kosovu kako bi se pomoglo Romima i Egipćanima da dobiju dokumenata koja su im nepohodna za apliciranje za rješavanje statusa u Crnoj Gori. Ovom akcijom obuhvaćeno je oko 150 lica. Iz Zavoda su saopštili da je odlazak u opštinama Peć i Klina organizovan 29. jula 2011. godine sa 13 putnika koji su obezbijedili neke od dokumenata za još desetoro lica i 16. septembra sa 29 putnika koji su obezbijedili neke od dokumenata za još osmoro lica. U opštinu Klina putovalo se takođe dva puta, 31. oktobra sa 49 osoba i 12. decembra sa njih 52. Iz Zavoda su naveli da je Zavod organizovao putovanja i snosio troškove prevoza i ishrane za sva lica, dok su Ministarstvo rada i socijalnog staranja i UNHCR pružili potrebnu podršku i saradnju.

U cilju bržeg i kvalitetnijeg rješavanja problema raseljenih i interno raseljenih, Vlada je imenovala potpredsjednika Vlade i ministra pravde, Duška Markovića za predsjednika Koordinacionog odbora koji ima zadatak da nadzire sprovođenje strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica. Koordinacioni odbor ima deset članova i poseban aspekt u radu biće interno raseljeni koji su smješteni u Podgorici u naselju Kamp I i II. Saopšteno je da su svi državni organi dužni da dostavljaju informacije Koordinacionom odboru. Konstitutivna sjednica Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica održana je 17. oktobra 2011. godine, saopšteno je iz Vlade. Koordinacioni odbor održavaće sjednice jednom mjesečno a o svojim aktivnostima Vladu će obavještavati jednom mjesečno.

Milenko Jovanović, predsjednik Saveza udruženja raseljenih lica sa Kosova i Metohije, saopštio je 30. novembra 2011. godine da su raseljena lica

nezadovoljna rješavanjem njihovog statusa. Jovanović smatra da su raseljena lica diskriminisana jer ne mogu da se zaposle u državnim institucijama, niti da budu vlasnici nepokretne imovine.

Izbjegla lica u ovoj godini suočavala su se i sa problemima neriješenog smještaja. Kako je prenio dnevni list Pobjeda 6. maja 2011. godine, jedanaest interno raseljenih lica sa Kosova koja su smještena u odmaralištu u Kamenovu u Budvi, boravili su u odmaralištu mjesec dana bez struje i nekoliko dana bez vode. Među njima ima i starih osoba koje su se žalile na veoma teške uslove boravka u odmaralištu. Takođe, sudski izvršitelji su 10. juna 2011. godine u Sutomoru pokušali da isele iz privremenog smještaja „Vila Gordana“ više izbjegličkih porodica. Tom prilikom, nadležne institucije nijesu obezbijedile alternativni smještaj. Pojedini stanari odbili su da napuste sobe i isele se. Među izbjeglicama ima i teže oboljelih lica. Nakon neuspjelog pokušaja iseljenja mediji su prenijeli da su u „Vili Gordana“ isključene struja i voda.

XIV Ekonomska i socijalna prava

Ustav Crne Gore garantuje ekonomska i socijalna prava građanima. Ustavom se propisuje da svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zanimanja i zapošljavanja, na pravične i humane uslove rada i na zaštitu za vrijeme nezaposlenosti. Po Ustavu, zaposleni imaju pravo na odgovarajuću zaradu a Zakon o radu dalje precizira da zarade moraju biti isplaćivane najmanje jednom mjesečno. Ustavom i Zakonom o radu zabranjuje se svaki oblik diskriminacije na osnovu ličnih svojstava ili političke orijentacije, pripadnosti nekoj stranci ili sindikalnim organizacijama. Zaposleni se za zaštitu njihovih prava sa zahtjevom mogu obratiti poslodavcu, nadležnom sudu, pomiritelju a takođe, žalbu mogu podnijeti i inspekciji rada. U Crnoj Gori djeluje veći broj političkih partija programski ljevičarskih i socijalističkih karakteristika ali u praksi ne realizuju programe koji se tiču afirmacije takvih načela.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore saopštio je da je na kraju 2011. godine bilo 30.500 nezaposlenih, 4,7 % manje u odnosu na kraj 2010. godine. U drugom kvartalu 2011. godine u Crnoj Gori bilo je 80,1% zaposlenih i 19,9% nezaposlenih lica, saopštio je MONSTAT. U naredne dvije godine broj zaposlenih u državnim institucijama i službama smanjiće se u pojedinim granama i do 15%. Najveće smanjenje očekuje se u policiji i lokalnim samoupravama. U Crnoj Gori oko 14 hiljada porodica prima materijalno obezbjeđenje u iznosu od 63 do 120 eura. Dječiji dodatak prima oko 20 hiljada djece u Crnoj Gori. Prosječna plata u novembru 2011. godine iznosila je 483 eura dok je minimalna potrošačka korpa iznosila 770 eura. Zbog odluke Skupštine Crne Gore o povećanju plata poslanicima, u iznosu od jedne do dvije prosječne plate u Crnoj Gori, brojni sindikati organizovali su proteste, tražeći da se i njima povećaju plate. Među njima protestovali su zdravstveni radnici i sudska administracija. Prosječnu platu u iznosu od 483 eura ne ostvaruju zaposleni u prosvjeti, zdravstvu, policiji, vojsci i drugim institucijama. Povodom odluke o povećanju plata poslanicima od jedne do dvije prosječne plate, reagovali su brojni subjekti i osudili takvu odluku kao neodgovornu i nezasluzenu. Zbog toga, predsjednik Skupštine i Vlade odlučili su da ukinu najavljena povećanja poslanicima i već ostvarena ministrima.

Skupština Crne Gore usvojila je Izmjene i dopune Zakona o radu koje su stupile na snagu 22. decembra 2011. godine. Istraživaču GA, Srđa Keković iz USSCG kazao je: „Tim izmjenama napravljene su korekcije mnogih instituta,

koji su narušili ravnotežu između svijeta rada i svijeta kapitala, dajući prevelika ovlašćenja poslodavcima. Jedan od tih instituta, koji je bio i najdrastičniji, jeste mogućnost koja je data poslodavcu da sa zaposlenim može zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme neograničeno puta, što je zaposlenog dovodilo u inferioran i, socijalno-ekonomski gledano, nestabilan položaj. Od stupanja na snagu Zakona od ukupno zaključenih ugovora o radu, 90% su bili ugovori o radu na određeno vrijeme. Zbog straha da li će im nakon isteka roka biti produžen ugovor o radu zaposleni ne smiju da insistiraju na poštovanju njihovih prava, pa su najčešće primorani da rade za manje zarade, bez prava na adekvatan odmor (dnevni, nedjeljni, godišnji, praznični), odnosno da rade prekovremeno, a da im se taj rad ne plaća. Izmjenama Zakona definisano je da poslodavac sa istim zaposlenim ne može zaključiti jedan ili više ugovora o radu na određeno vrijeme u vremenu dužem od dvije godine (bez obzira na prekide)“.

Ministarstvo zdravlja pripremlilo je nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju kojim će građani imati obavezno zdravstveno osiguranje, koje će pokrivati 80% usluga, dok će 20% usluga plaćati građani ukoliko nijesu osigurani. Brojni subjekti kritikovali su ovaj nacrt Zakona smatrajući da će kao takav značajno otežati materijalni položaj građana.

GA je 8. aprila 2011. godine podnijela Vrhovnom državnom tužilaštvu zahtjev za pristup informacijama o procesuiranju krivičnog djela sprječavanje političkog, sindikalnog i drugog organizovanja i djelovanja. Ovakvo djelo je u prošle godine ovoj instituciji prijavljeno u 30 slučajeva a jedan slučaj prenesen je iz ranijeg perioda. Od ovog broja, jedna krivična prijava je odbačena, u jednom slučaju podniet je optužni predlog, jedna krivična prijava je ustupljena, dok na kraju 2010. godine 28 krivičnih prijava nije riješeno.

Štrajkovi glađu - Tokom 2011. godine, štrajk glađu organizovali su Invalidi rada iz Bijelog Polja, radnici bjelopoljske pekare, radnici lokalne uprave u Kolašinu, Prerade KAP-a, Ugostiteljsko-turističkog preduzeća “Piva”, radnici hotela “Onogošt” tražeći isplate plata i obaveze koje proizilaze iz kolektivnih ugovora.

Zbog neisplaćenih plata prošle godine štrajkovali su zaposleni u TV Budva, GRO Radnik, Dekor-u, JU „Muzeji, galerija i biblioteka“ - Budva, Nikšićki vatrogasci, zaposleni u Dnevnom listu Pobjeda, Hotelu Šavnik, Nokić kompaniji, Domu starih “Relax”, Prvoj petoljetki, Autoprevoznom preduzeću

iz Nikšića, Radventu, Tehnostilu, KAP-u, Nikpeku, Duvanskom kombinatu, Duvankomercu, Željezari, Novom prvoborcu, Radoju Dakiću, Rudniku boksita, AD Lenki, i Krizmi Milka.

Uposleni u Savezu sindikata Crne Gore tokom godine protestovali su tražeći da im se isplate zaostale zarade. Radnicima je dugovano šest plata. Oko 70 zaposlenih u SSCG ne primaju plate jer je račun SSCG blokiran zbog tužbi radnika bivših preduzeća. Dvojica zaposlenih u Stručnoj službi SSCG Vukadin Ćupić i Stanko Rajović stupili su u štrajk glađu 1. juna 2011. godine tražeći da im se isplate zaostale zarade.

Fabrika elektroda iz Plužina (FEP) – Radnici FEP-a 2011. godinu započeli su štrajkom, tražeći da im se isplati 19 zarada, da se pokrene proizvodnja, poveže radni staž od 2004. godine i isplate otpremnine za radnike koji su tehnološki višak. FEP ima 174 zaposlena radnika. Radnici su 17. januara 2011. godine željeli da organizuju proteste ispred Skupštine Crne Gore, međutim, policija je zabranila organizaciju protesta pa su radnici 13. januara 2011. godine uputili zahtjev za razgovor predsjedniku Skupštine Crne Gore i ministru rada i socijalnog staranja Suadu Numanoviću. Radnici FEP-a su i pored zabrane okupljanja 17. januara 2011. godine protestovali ispred Skupštine Crne Gore. Nakon protesta su razgovarali sa šefom kabineta predsjednika Skupštine Crne Gore, Ivanom Vujovićem i savjetnikom za ekonomiju, Branislavom Vujadinovićem. Tog dana, radnici su se i pismom obratili predsjedniku Vlade Igoru Lukšiću. Premijer je u rješavanje problema radnika FEP-a uključio svog savjetnika Predraga Stamatovića. Lukšić se i lično sastao sa predstavnicima radnika FEP-a 11. februara 2011. godine. Premijer je tada obećao da će Vlada pokušati da obezbijedi novac za isplatu dijela 20 neisplaćenih zarada radnicima. Radnici su 4. marta 2011. godine primili dvije plate. Vlada je uplatila 430 hiljada eura FEP-u od čega je 110 hiljada za plate a preostali dio novca za pokretanje proizvodnje. Radnici FEP-a su 11. marta 2011. godine prekinuli protest i počela je proizvodnja u toj fabrici.

Udruženje invalida rada Rudnika uglja iz Pljevalja, 2. marta 2011. godine obratilo se pismom GA u kom su naveli da se nalaze u veoma teškom položaju. U pismu su naveli da su odlukom Upravnog odbora Rudnika uglja dovedeni u tešku materijalnu poziciju i nezavidan položaj. Radnici su se obraćali Odboru direktora da se rješenja povuku ali nije bilo rezultata. Pomoć su tražili i od sindikata njihovog preduzeća, međutim ističu da im ni oni nijesu pružili pomoć. Nakon toga radnici su se odlučili da pokrenu postupak pred

Osnovnim sudom u Pljevljima. Zbog toga radnici, kako tvrde, trpe još veći pritisak. GA je od Rudnika uglja 3. marta 2011. godine zatražila informacije u vezi sa navodima iz pisma Udruženja invalida rada Rudnika uglja AD Pljevlja. Izvršni direktor Vuk Roćen u odgovoru nama, navodi da

u Rudniku uglja ne postoji udruženje invalida rada, da je nekada postojalo i funkcionisalo kao asocijacija udruženja na nivou opštine i republike, a da kao takvo odavno ne postoji. Zatim Roćen je negirao da su radnicima podijeljena rješenja za radna mjesta za koja je potrebna osnovna škola bez mogućnosti dobijanja koeficijenta. Ovaj slučaj je dobio veliku medijsku pažnju kroz emisiju Robin Hud na IN TV. Unija slobodnih sindikata zatražila je od glavnog inspektora rada Angeline Međedović da naloži inspekcijski nadzor u Rudniku uglja zbog najavljenih otkaza invalidima rada. Iz Unije tvrde da brojne indicije ukazuju da je takav odnos poslodavca prema invalidima rada uslijedio nakon ranije podnijete tužbe radnika za namirenje potraživanja koja im pripadaju po osnovu rada. Mediji su 31. marta 2011. godine prenijeli da je 12 invalida rada dobilo rješenja o tehnološkom višku. Među njima se nalaze Stevan Potparić, predsjednik Udruženja invalida rada i Hidaet Klepo, predsjednik sindikalne organizacije. Oni su saopštili da su proglašeni tehnološkim viškom jer su podnijeli tužbe protiv Rudnika zbog smanjenja plata za prethodni period.

Oko 350 porodica preminulih radnika bivše Fabrike celuloze i papira iz Berana u prvoj polovini maja 2011. godine uputili su apel Ministarstvu rada i Fondu rada da im omoguće pravo na otpremninu u iznosu od 1926 eura. Sporno je što u Zakonu o Fondu rada postoje odredbe kojima je precizirano da porodice preminulih radnika nemaju pravo na otpremninu. Porodice su najavile da će zatražiti izmjenu Zakona.

Komanski most – Član sindikata Specijalnog zavoda „Komanski most“ Zoran Radulović početkom februara 2011. godine podnio je krivičnu prijavu protiv novoizabranog direktora te ustanove Vaselja Dušaja. Radulović je u krivičnoj prijavi naveo da je direktor Dušaj na njega fizički nasrnuo dok je bio na radnom mjestu portira. Radulović je istakao da smatra da je motiv napada razlog što pokušava da zaštiti prava zaposlenih. Dušaj je negirao da je napao Radulovića i da mu je prijetio.

NVO „Stečajci u Crnoj Gori“ – problemi NVO stečajaca u Crnoj Gori još uvijek nijesu počeli da se rješavaju. NVO stečajci u Crnoj Gori obratili su nam se dopisom 15. februara 2011. godine u kom navode da oko 1000 stečajaca iz više gradova Crne Gore se nalaze u veoma teškom položaju. Radi se o

radnicima koji su ostali tehnološki višak tokom 90-tih godina, koji imaju u prosjeku oko 50 godina života te zbog toga teško mogu naći novi posao, nalaze se na birou rada ali bez nadoknada, nepovezanog radnog staža i mogućnosti da dobiju penziju. Tvrde da su oni žrtve tranzicije i da su u odnosu na one radnike koji imaju 25 i više godina radnog staža, potpuno diskriminirani. Obratili su se brojnim državnim institucijama ali im se niko nije obratio i pomogao u rješavanju njihovog položaja.

Radnici Ugostiteljsko-turističkog preduzeća "Piva" štrajkovali su u julu 2011. godine i tražili isplatu potraživanja i povezivanje radnog staža.

Dvadesetak bivših radnika Lenke iz Bijelog Polja nastavili su tokom julu 2011. godine štrajk jer im nijesu isplaćena potraživanja. U avgustu i septembru radnici su protestovali ispred zgrade Vlade Crne Gore. Radnici traže isplatu zarada za period od 2002. do 2006. godine, u iznosu od oko 700.000 eura.

Bivši radnici preduzeća Autoprevozno iz Nikšića štrajkovali su u 2011. godini. Radnici traže da se i njima kao i njihovim kolegama isplati po 250 eura otpremnine po godini radnog staža.

Bivši radnici GRO „Radnik“ iz Bijelog Polja protestovali su 8. avgusta 2011. godine ispred zgrade opštine Bijelo Polje tražeći isplatu 24 zarade, povezivanje radnog staža, dionice i po 500 eura isplate za svaku godinu radnog staža. Kako im zahtjevi nijesu ispunjeni, radnici su 5. septembra 2011. godine ponovo protestovali. Radnici su najavili i da će tražiti socijalni azil u nekoj evropskoj državi. Oni su nezadovoljni i odnosom nadležnih organa a optužili su ih da su ignorisali njihove zahtjeve.

Bivši radnici Prerade Kombinata aluminijuma protestovali su 5. i 12. septembra 2011. godine jer im nije uplaćen dug od oko milion eura.

Radnici Rudnika uglja koji su prošle godine otišli u penziju a nijesu dobili stanove od preduzeća, protestovali su tokom septembra tražeći da im se vrate sredstva koja su ulagali u stambeni fond. Radnici su iznijeli tvrdnje da im je 30 godina plata umanjivana za 7% za stambeni fond. Uprava je saopštila da nije u obavezi da svim radnicima moraju riješiti stambeno pitanje te da sada nemaju dovoljno novca za te potrebe.

Bivši radnici podgoričke Mljekare štrajkovali su u septembru 2011. godine. Njih petnaestak tražili su isplatu zaostalih ličnih dohodataka, povezivanje radnog staža kako bi mogli ostvariti pravo na penziju.

Bivši radnici firme „Gornji Ibar“ protestovali su 25. septembra 2011. godine. Bivši radnici tražili su da im se doplate nadoknade po godini radnog staža.

Borislav Bojanović, predsjednik sindikata Rudnika boksita, saopštio je 15. oktobra 2011. godine da je dobio poziv od Osnovnog suda u Nikšiću za glavni pretres za 7. novembar 2011. godine zbog upada radnika u Upravnu zgradu Rudnika 3. juna 2010. godine. Bojanović je izrazio sumnju da je u pitanju disciplinovanje radnika jer sve više radnika protestuje.

Štrajk sudske administracije - Namještenici i službenici sudova počeli su štrajk tražeći da im se povećaju plate. Svi zaposleni u administraciji u sudovima, osim u Osnovnom sudu u Podgorici, pristali su na ponudu Vlade da im se plate povećaju za 35 eura, pa su štrajk prekinuli. Zaposleni u administraciji Osnovnog suda u Podgorici nastavili su štrajk i od Vlade traže povećanje plate od 100 eura. Zaposleni u Osnovnom sudu u Podgorici obustavili su štrajk 30. novembra 2011. godine, do 1. marta 2012. godine. Ukoliko im do 1. marta 2012. godine plata ne bude uvećana za 100 eura administracija u sudu je najavila da će nastaviti sa obustavama rada.

Štrajk medicinskih radnika - Zaposleni u zdravstvu započeli su 10. oktobra 2011. godine štrajk. Zdravstveni radnici tražili su da im se povećaju plate na nivo iz 2009. godine kada su smanjene za 20%. Nakon sastanka koji je bio održan 29. decembra 2011. godine, sindikat zdravstva odlučio je u januaru da li će prekinuti štrajk.

Mediji su 8. novembra 2011. godine prenijeli informaciju da predsjednica Sindikalne organizacije radnika stručne službe SSCG, Senka Rastoder, osam dana štrajkuje glađu u ime svih zaposlenih. Po njenoj izjavi, 4. novembra 2011. godine podnijela je krivičnu prijavu protiv generalnog sekretara SSCG Zorana Masoničića zbog pokušaja izbacivanja iz prostorija u kojima štrajkuje.

XV Izvještaji o stanju ljudskih prava

Freedom Haus (Freedom House) objavio je 13. januara 2011. godine izvještaj

(http://www.freedomhouse.org/images/File/fiw/FIW_2011_Booklet.pdf) o slobodi. Naša država je prema tom dokumentu slobodna zemlja. FH ocjenjuje na osnovu političkih i građanskih prava. Crna Gora je dobila ukupni indeks 2,5 tj. politička prava su ocijenjena sa 3 a građanska sa 2, na skali od 1 do 7 gdje manji broj znači veću slobodu.

Kancelarija Ombudsmana dostavila je 31. marta 2011. godine Skupštini Izvještaj za 2010. godinu. U izvještaju se konstatuje da se od ukupnog broja pritužbi najviše njih odnosilo na rad sudova - 146, zatim na rad državnih organa, organa državne uprave, upravnih i drugih organizacija 133, rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja 63, rad organa lokalne samouprave i lokalne uprave 33. Na rad državnog tužilaštva odnosilo se osam pritužbi, rad organa za vođenje prekršajnog postupka dvije i na rad organa, službi i nosioca javnih ovlašćenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica 67.

Stejt Dipartment /State Department/ objavio je 8. aprila 2011. godine izvještaj o stanju ljudskih prava u svijetu (www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154441.htm), u kome se kao zabrinjavajuće oblasti navode: nezavisnost sudstva, loš tretman lica koja se nalaze u pritvoru, uslovi u zatvorima, nekažnjivost policije, dug pritvor pred suđenje, sloboda izražavanja, status raseljenih i interno raseljenih, diskriminacija i ekonomska i socijalna prava.

Stejt Dipartment objavio je 28. juna 2011. godine i izvještaj o trgovini ljudima u svijetu (www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2011/164232.htm). Naša zemlja označena je kao izvor i tranzitna država za muškarce, žene i djecu koji su žrtve seks trafikinga i prisilnog rada. Žrtve trafikinga su uglavnom žene i djevojke iz Istočne Evrope i drugih država Balkana, uključujući i Srbiju i Kosovo. One migriraju ili su krijumčarane u države Zapadne Evrope a potom budu prisiljene na seks trafficking u Crnu Goru. Navedeno je i da su romska djeca prisiljena da prose na ulicama Crne Gore. Većina potiče iz Albanije, Kosova, Srbije pa i iz same Crne Gore. Navedeno je da crnogorska Vlada ulaže značajne napore ali još uvijek u potpunosti ne ispunjava minimum standarda za eliminisanje trafikinga.

Stejt dipartment objavio je izvještaj o vjerskim slobodama (http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2010_5/168439.htm) 13. septembra 2011. godine. Izvještaj je obuhvatio period od 1. jula do 31. decembra 2010. godine. U izvještaju se navodi da je vlast generalno poštovala religijske slobode. Odnosi između većih religijskih zajednica generalno su dobri, ali su i dalje prisutne tenzije između Crnogorske pravoslavne crkve (CPC) i Srpske pravoslavne crkve (SPC), navodi se u izvještaju. Izvještaj takođe navodi i da je povećan broj incidenata vezanih za vjersku imovinu, sveštenstvo i simbole.

Fridom haus je objavila i izvještaj „Nacije u tranziciji“ (www.freedomhouse.org/images/File/nit/2011/NIT-2011-Montenegro.pdf) u kojem je ocijenjeno da je nivo demokratije nešto lošiji nego godinu ranije. Naša zemlja je sada dobila ocjenu 3.82 a prošlogodišnja je bila 3.79.

Amnesty International objavio je 14. maja 2011. godine godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava u svijetu (<http://amnesty.org/en/region/montenegro/report-2011>). U izvještaju su kao problematične oblasti navedene suočavanje sa prošlošću, tortura i ponižavajuća postupanja, sloboda izražavanja, diskriminacija, položaj izbjeglica i azilanata.

NVO Akcija za ljudska prava (HRA) objavila je 14. septembra 2011. godine izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori za 2010. i prvu polovinu 2011. godine ([http://www.hraction.org/wpcontent/uploads/Ljudska_prava_u_Crnoj_Gori_2010-2011.pdf](http://www.hrraction.org/wpcontent/uploads/Ljudska_prava_u_Crnoj_Gori_2010-2011.pdf)). U izvještaju su opisane brojne oblasti u kojima dolazi do kršenja ljudskih prava. Jedan od najvažnijih zaključaka u izvještaju ukazuje na to da u Crnoj Gori institucije još uvijek nijesu dostigle stabilnost i nezavisnost kako bi obezbijedile vladavinu prava. Izvještaj navodi da je tužilaštvo odgovorno za neprocesuiranje državnih službenika kao, na primjer, u slučajevima ozbiljnog zlostavljanja, mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, dok državu opterećuju i nekažnjeni ratni zločini kao i nerazjašnjena kontroverzna ubistva među kojima je i ubistvo novinara Duška Jovanovića.

Istraživanje koje su uradili Kancelarija UNDP u Crnoj Gori i Odjeljenje za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava pokazalo je da su žene diskriminisane i u sportu. Rezultati istraživanja su predstavljeni 27. septembra 2011. godine. Od ukupnog broja sportista u Crnoj

Gori, svega 10% su žene, 8,8 % su ženski treneri, 13,3 % su sudije a sportskih delegatkinja uopšte nema.

Istraživanje o poznavanju i primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u institucijama Crne Gore, koje je urađeno u okviru projekta Misije OEBS-a u Crnoj Gori, „Jačanje kapaciteta Skupštine Crne Gore“ u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, pokazalo je da je najveća diskriminacija žena u zapošljavanju, i da diskriminacija predstavlja i svako pravno i faktičko razlikovanje ili privilegovanje po polu i nesrazmjerno predstavljanje žena u političkom i javnom životu i prilikom izbora na rukovodeće političke funkcije. Zatim, nejednak tretman i nejednake šanse, nejednake naknade za isti rad, diskriminacija u porodici i upotreba riječi u muškom rodu kao generički neutralna forma za muški i ženski rod. Istraživanje je sprovedeno u 61 instituciji na uzorku od 252 ispitanika. Ajla Van Heel iz OEBS-a je na okruglom stolu 27. juna 2011. godine saopštila da je Crna Gora na posljednjem mjestu od država u regionu sa prosječnom stopom od 11% učešća žena u političkom životu.

Ekonomist inteligentnosti (Economist Intelligence Unit) objavio je u decembru 2011. godine izvještaj „Indeks demokratije u 2011. godini“ (http://www.eiu.com/Handlers/WhitepaperHandler.ashx?fi=Democracy_Index_Final_Dec_2011.pdf&mode=wp). Crna Gora je po indeksu demokratije na 74. mjestu u grupi država sa „manjkavom demokratijom“. Crna Gora dobila je prosječnu ocjenu 6,15 na skali od 0 do 10. Ocjena 10 je puna demokratija.

XVI Zaključci i preporuke

- U Crnoj Gori u 2011. godini ljudska prava su generalno poštovana i nijesu registrovani slučajevi njihovog sistematskog kršenja. Ipak, ostvareni pomaci su mogli biti značajniji, pa postignuti nivo poštovanja i zaštite ljudskih prava još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Oblasti u kojima je stepen poštovanja ljudskih prava na zabrinjavajućem nivou su: neadekvatan proces suočavanja sa prošlošću, tortura, pravo na pravično suđenje, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja, diskriminacija, prava djeteta, manjinska prava, položaj raseljenih i interno-raseljenih lica i ekonomsko – socijalna prava i slobode.
- Iako kvalitetno definisan institucionalni sistem za zaštitu ljudskih prava u praksi ne ostvaruje zadovoljavajuće rezultate. U pojedinim institucijama nedostaju kapaciteti, a često nedostaje senzibilitet za ljudska prava. U Ministarstvu za ljudska i manjinska prava popunjenost radnih mjesta je manja od 50%. Zbog toga je neophodno preduzeti mjere na dodatnom zapošljavanju i edukaciji i senzibilisanju već zaposlenih za poštovanje i zaštitu ljudskih prava.
- Proces suočavanja sa prošlošću i tokom 2011. godine i dalje zabrinjava. Nastavlja se pasivan odnos države i nadležnih državnih institucija. Država nije sprovela pravovremene i efikasne istrage u procesuiranju ratnih zločina, niti su pokrenuti procesi utvrđivanja političke i komandne odgovornosti. Ni nakon 20 godina od napada na Dubrovnik, nadležne državne institucije nijesu pokrenule istragu na utvrđivanju bilo kog nivoa odgovornosti. Proces povratka protjeranih Muslimana iz Bukovice ne sprovodi se transparentno i ne postoje kriterijumi na osnovu kojih se proces realizuje. Postavljanje spomen obilježja u vidu spomenika civilnim žrtvama, a da prije toga nije donijeta nijedna presuda za ratne zločine, pokazuje površan odnos države prema ovom suštinski važnom procesu. Zbog toga je prije podizanja spomenika žrtvama trebalo podići spomenike u vidu pravosnažnih presuda, uvesti takve istine u obrazovni sistem i raditi na pomirenju sa susjedima.
- Tokom 2011. godine registrovano je 34 prijavljenih slučajeva sa navodima o nekom obliku mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja od strane policijskih službenika. U 21 registrovanom slučaju navodi su se odnosili na fizičko zlostavljanje a u 13 slučajeva na ponižavajuće postupanje. Po informacijama koje GA posjeduje, podnijeto je 19 krivičnih prijava od kojih je pet odbačeno. Najčešći razlog zbog kojeg su krivične prijave bile odbačene tužilaštvo je navelo nepostojanje elemenata krivične

odgovornosti prijavljenih policijskih službenika. Prema informacijama koje je GA dobila, nijedan policijski službenik nije osuđen povodom pritužbi koje smo registrovali 2011. godine. GA je registrovala 14 prijavljenih slučajeva sa navodima da se krši neko od prava pritvorenih i osuđenih lica u zatvorima u Crnoj Gori. Postoje slučajevi gdje nadležne državne institucije nijesu sprovele brze, efikasne i djelotvorne istrage koje bi dovele do sankcionisanja svih prekršilaca ljudskih prava. Nadležne institucije, a prije svega tužilaštva, sve navode o kršenju ljudskih prava od strane službenika policije ili ZIKS-a treba da istraže brzo, efikasno i djelotvorno i da o navodima upoznaju javnost. Uprava policije i ZIKS treba da suspenduju sve službenike protiv kojih je pokrenut krivični postupak zbog kršenja ljudskih prava do okončanja postupka. Iako je ovakva preporuka djelimično uvažena, postoje službenici koji još uvijek nijesu udaljeni iako je protiv njih registrovano više pritužbi i krivičnih prijava, a protiv nekih i u ranijim godinama. Ovakva situacija posebno izaziva zabrinutost u Baru jer je protiv pojedinih službenika Interventnog voda Ekspoziture policije PJ Bar podnijeto više pritužbi i krivičnih prijava ali i pored utvrđenog prekoračenja od strane Unutrašnje kontrole nijesu dostupni podaci o sankcionisanju istih. Pretrpanost zatvora i dalje je na zabrinjavajućem nivou i kasni usvajanje zakonodavstva u oblasti alternativnih sankcija.

- Politički motivisano nasilje bilo je izraženo i 2011. godine. Registrovani slučajevi politički motivisanog nasilja ogledaju se u prijetnjama, pritiscima, govoru mržnje i incidentima. Još uvijek je visok nivo neidentifikovanih počinitelaca politički motivisanog nasilja. Policija mora uložiti dodatne napore na otkrivanju počinitelaca koji će biti sudski procesuirani.
- Pravo na pravično suđenje nije na zadovoljavajućem nivou. Značajan broj građana nema adekvatan pristup sudu. GA pozdravlja odluku Ministarstva pravde da uvaži preporuke GA i pokrene aktivnosti na smanjivanju notarskih tarifa koje su do sada bile visoke i nijesu odgovarale aktuelnoj socio – ekonomskoj situaciji. Ministarstvo treba da pokrene aktivnosti na smanjivanju i advokatskih tarifa. Besplatna pravna pomoć predviđena je samo za socijalno ugrožene građane, dok žrtve teških kršenja ljudskih prava neće moći iskoristiti ovo pravo. Zabrinjava i to što se u medijima često krši pretpostavka nevinosti.
- Sloboda izražavanja i mirnog okupljanja je na zabrinjavajućem nivou. Ohrabruje što su i u 2011. godini donijete oslobađajuće presude protiv novinara i medija. Sa druge strane, zabrinjava što istrage u slučaju ubistva novinara

Duška Jovanovića i u slučaju fizičkih napada na druge novinare nijesu napredovale u 2011. godini. Zabrinjavaju napadi na imovinu dnevnih novina Vijesti i to što počinioci ovih nedjela još uvijek nijesu pronađeni. Nadležni treba da ulože maksimalan napor da identifikuju i procesuiraju sve počinioce i nalogodavce napada na novinare i imovinu medija. Zabrinjavajuće je to što Ustavni sud već duže od pola godine ne postupa po Inicijativi o ustavnosti članova Zakona o mirnim okupljanjima, koju je GA podnijela. Ustavni sud treba po hitnom postupku da utvrdi ustavnost odredbi ovog Zakona i spriječi dalje negativne posledice koje proizvode sporni članovi Zakona.

- Stanje zaštite ličnih podataka ni tokom 2011. godine nije bilo na zadovoljavajućem nivou. Zaštita ličnih podataka krši se na brojnim primjerima i to postupanjem recepcijskih službi institucija, hotela i mobilnih operatera, vršenjem video i audio nadzora. Neophodna je izmjena i analiza većeg broja zakona koji nijesu u skladu sa standardima o zaštiti ličnih podataka. Iako je Agencija za zaštitu ličnih podataka, nakon inicijative koju im je dostavila GA, upozorila sva pravna lica da ne mogu uzimati lična dokumenta i zadržavati ih, ovakva praksa se i dalje nastavlja. Zbog toga je neophodna veća kontrola i sankcionisanje svih pravnih lica koja zadržavaju lična dokumenta građana prilikom prodaje određene usluge, a najčešće se radi o hotelima. Agencija treba da bude više prisutna u medijima i da iznosi informacije o svom radu, čime će se dodatno doprinijeti zaštiti ličnih podataka. Građani još uvijek nijesu upoznati sa svojim pravima iz ove oblasti pa je neophodno da Agencija pokrene aktivnosti na edukaciji građana. Po saznanjima GA, Inspekcija rada utvrdila je propuste u postupku zapošljavanja u Agenciji. Institucije koje kao primarni cilj imaju zaštitu ljudskih prava moraju kroz svoj rad njegovati potpuno transparentne procedure. GA poziva Agenciju da ponovi postupke zapošljavanja, a procedure sprovede na transparentan način.

- Vjerske slobode tokom 2011. godine nijesu bile na zadovoljavajućem nivou. GA je registrovala da sudovi donose minimalne i neadekvatne sankcije za izazivanje i raspirivanje mržnje po nacionalnom, rasnom ili vjerskom osnovu. Minimalne sankcije ne doprinose suzbijanju ovakvog ponašanja, a imajući u vidu nasleđe iz devedesetih male sankcije mogu i doprinostiti razvoju takvog ponašanja. Zbog toga sudovi moraju izricati adekvatne, srazmjerne sankcije i u skladu sa zakonom, kako bi doprinijeli tome da se ovakve pojave suzbijaju. Policija mora intervenisati protiv svakoga ko izaziva i raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost i podnositi krivičnu prijavu,

odnosno mora činiti sve da ovakva ponašanja registruje i spriječi. Netrpeljivost između vjernika i sveštenstva dvije pravoslavne crkve je i dalje prisutna.

- Grupe koje su najviše diskriminirane su pripadnici LGBT zajednice, Romi, osobe sa invaliditetom i žene. Zabrinjava porast nasilja prema pripadnicima LGBT zajednice. Ustavni sud još uvijek nije postupio po inicijativi HRA zbog odluke administracije u Podgorici da samo državljani mogu dobiti hranu u narodnoj kuhinji. Ustavni sud bi trebalo po hitnoj proceduri da ispita ustavnost takve odluke. Osobe sa invaliditetom još uvijek ne mogu da pristupe svim javnim prostorima i institucijama od egzistencijalnog značaja. Procesu koje su osobe sa invaliditetom pokrenule zbog diskriminacije teku zabrinjavajuće sporo. Zabrinjava neproporcionalna nacionalna zastupljenost u državnoj administraciji, koja je i dalje neprihvatljivo mala kada su u pitanju Romi, ali i druge nacionalne zajednice. Neravnopravnost žena u politici, sportu i drugim oblastima u društvu takođe je na zabrinjavajućem nivou. Neophodno je da nadležni pokrenu šire mjere uključivanja žena u svim oblastima i izjednačavanje njihovih prava i pozicija sa muškarcima. GA je registrovala i brojne primjere diskriminacije radnika zbog članstva u sindikatima. Zabrinjava nivo diskriminacije i pritisaka kao i nepostupanje nadležnih po prijavama za diskriminaciju članstva i rukovodstva Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore. Nadležne institucije bi trebalo sudski da procesuiraju sve počiniocima diskriminacije, a sankcije moraju biti srazmjerne počinjenoj diskriminaciji.

- Prava djeteta u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou i nijesu dovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti za zaštitu prava djeteta. Domaći propisi nijesu usklađeni sa međunarodnim standardima, brojni primjeri kršenja prava djeteta registrovani su i u 2011. godini, Crna Gora nema definiciju djeteta u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta, Savjet za prava djeteta još uvijek nije dovoljno transparentan i operativan. Izvještavanje medija kada su u pitanju djeca često nije u skladu sa medijskim standardima i sa pozitivnim propisima jer identitet djece nerijetko biva otkriven. Nadležne državne institucije moraju sprovesti istrage i utvrditi na koji način je došlo do otkrivanja identiteta i objavljivanja podataka koji mogu dovesti do otkrivanja identiteta djece koja su žrtve kršenja ljudskih prava ili u sukobu sa zakonom. Neophodno je uspostaviti nesrodnički oblik hraniteljstva, privremena skloništa i krizne centre za hitne slučajeve (hitno zbrinjavanje), kako bi se izbjeglo smještanje djece u institucije.

- Prava manjina još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. U 2011. godini došli su do izražaja nacionalistički interesi i motivi. GA izražava zabrinutost zbog ugroženosti građanskog koncepta države Crne Gore i podsjeća da sve državne institucije i političari moraju da doprinose stabilnosti i razvoju građanskih vrijednosti. Fond za manjine je u ranijem periodu rijetko finansirao multietničke projekte. Seksualne manjine još uvijek se suočavaju sa problemom izražavanja identiteta zbog nasilja i diskriminacije koju doživljavaju. U Crnoj Gori do sada je samo jedan pripadnik LGBT zajednice javno saopštio svoju orijentaciju. Upotreba manjinskih jezika nije na zadovoljavajućem nivou. Posebno su ugroženi Romi jer je trenutna primjena romskog jezika neprihvatljivo mala. Nadležne institucije su dužne da promovišu i efikasnije štite prava svih manjina.
- Ekonomska i socijalna prava i u 2011. godine nijesu bila na zadovoljavajućem nivou. GA je registrovala veći broj štrajkova zbog neisplaćenih zarada, otpremnina, nepovezivanja radnog staža i nepoštovanja kolektivnih ugovora. Registrovali smo i štrajkove radnika glađu kako bi ostvarili svoja prava. GA poziva sve poslodavce da ispoštuju prava radnika a nadležne državne inspekcije da sankcionišu svaki oblik diskriminacije i kršenja radničkih prava.